R. P. Rég. Garrigou-Lagrange, O. P.

Cele trei convertiri și cele trei căi

tradus și editat în limba română

Adevărul de Veacuri

© Adevărul de Veacuri, 2026

Traducere în limba română © Robin Caramaschi, 2026

Textul original al lucrării Les trois conversions et les trois voies, publicată în 1932 de R. P. Rég. Garrigou-Lagrange, O. P, aparține domeniului public.

Prezenta ediție constituie o traducere originală în limba română, realizată după ediții franceze conforme tradiției catolice și este protejată conform legislației în vigoare privind drepturile de autor asupra traducerilor.

Reproducerea fragmentelor scurte este permisă numai cu menționarea sursei.

Editura: Adevărul de Veacuri - adevaruldeveacuri.ro

ADEVĂRUL DE VEACURI

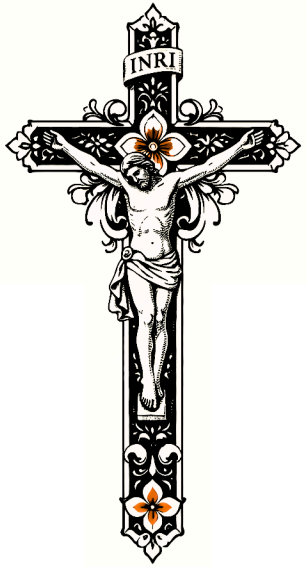
INRI

Cuprins

CUVÂNT ÎNAINTE **9**

CAPITOLUL I
Viața Harului și prețul primei convertiri **13**
Necesitatea vieții interioare 14
Care este principiul sau izvorul vieții interioare? 17
Realitatea harului și a filiației noastre divine adoptive 21
Viața veșnică începută 24
Prețul adevăratei convertiri 30
Cele trei tulpini ale vieții spirituale 40

CAPITOLUL II
A doua convertire Intrarea în calea iluminativă **47**
A doua convertire a Apostolilor 49
Ce trebuie să fie a doua noastră convertire. Defectele care o fac necesară 53
Care sunt marile motive care trebuie să inspire a doua convertire și care sunt roadele ei? 59

CAPITOLUL III
A treia convertire sau transformarea sufletului, intrarea în calea unitivă a celor desăvârșiți **66**
Coborârea Duhului Sfânt asupra Apostolilor 69
Care au fost efectele coborârii Duhului Sfânt? 71
Purificarea spiritului necesară perfecțiunii creștine 78
Necesitatea acestei purificări a spiritului 79

Cum purifică Dumnezeu sufletul 81
Rugăciune către Duhul Sfânt 87
Consacrare și rugăciune către Duhul Sfânt 88

CAPITOLUL IV
Problema celor trei vârste ale vieții spirituale în teologia ascetică și mistică 90
Punerea problemei 91
Împărțirea propusă a celor trei vârste ale vieții spirituale 97
Progresul spiritual 100
Trecerea de la o vârstă la alta în viața spirituală 101

CAPITOLUL V
Caracterele fiecăreia dintre cele trei vârste ale vieții spirituale 109
Vârsta începătorilor 111
Vârsta progresanților sau a celor înaintați 117
Vârsta celor desăvârșiți 123

CAPITOLUL VI
Pacea împărăției lui Dumnezeu, preludiu al vieții Cerului 127
Trezirea dumnezeiască 128
Flacără vie 130
Pax in veritate 136
NOTĂ 137
Chemarea la contemplația infuză 137

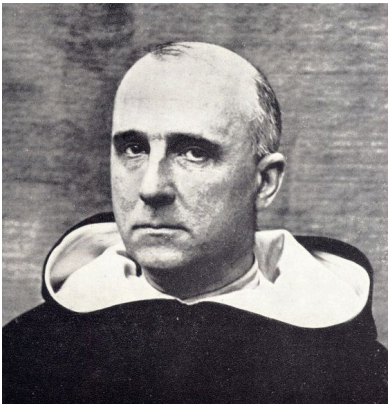

R. P. Réginald Garrigou-Lagrange, O. P. (1877–1964)

dominican francez, a fost unul dintre cei mai mari teologi tomiști ai secolului al XX-lea. Profesor la Angelicum din Roma timp de mai multe decenii, a format numeroși preoți și teologi, printre care viitorul papă Pius al XII-lea și Karol Wojtyła. Apărător eminent al doctrinei Sfântului Toma de Aquino, și-a consacrat opera teologiei spirituale, harului, vieții interioare și contemplației. Scrierile sale, profund înrădăcinate în tradiția catolică preconciliară, rămân o referință majoră a spiritualității doctrinare clasice.

Imprimi potest.

fr. M.-St. Gillet, O. P.,
Magister Generalis.

Nihil obstat.
Pictavii, die 15ª Januarii 1933.
A. Chaperon, *cens.*

Imprimatur.
Pictavii, die 15ª Januarii 1933.
J. Braud, *v. c.*

Cele trei convertiri și cele trei căi

R. P. Rég. Garrigou-Lagrange, O. P.

CUVÂNT ÎNAINTE

Acest mic volum, scris într-o formă accesibilă tuturor sufletelor lăuntrice, este ca un rezumat al două lucrări, deşi poate fi înţeles cu uşurinţă chiar înainte de a fi fost citite acestea.

În *Perfecţiunea creştină şi contemplaţia*, am arătat, după principiile formulate de Sfântul Toma şi de Sfântul Ioan al Crucii, că perfecţiunea creştină constă mai ales în caritate, potrivit plinătăţii celor două mari porunci: „Să iubeşti pe Domnul Dumnezeul tău din toată inima ta, din tot sufletul tău, din toate puterile tale, din tot cugetul tău, iar pe aproapele tău ca pe tine însuţi" (Luca X, 27). Am văzut acolo şi că contemplaţia infuză a misterelor credinţei — misterele Sfintei Treimi prezente în noi, ale Întrupării răscumpărătoare, ale Crucii, ale Euharistiei — se află pe calea normală a sfinţeniei.

Urmând aceleaşi principii, am tratat în altă parte despre purificările necesare pentru a ajunge la iubirea desăvârşită a lui Dumnezeu şi a aproapelui şi ne-am străduit în mod deosebit

să arătăm că purificarea pasivă a simțurilor marchează intrarea în calea iluminativă, iar cea a spiritului intrarea în calea unitivă a celor desăvârșiți.

Ni s-a cerut din mai multe părți să rezumăm aceste două lucrări pentru a pune mai bine în lumină care sunt, din acest punct de vedere, marile linii ale teologiei ascetice și mistice.

Pentru a nu ne repeta pur și simplu și pentru a considera lucrurile într-un mod deopotrivă mai simplu și mai înalt, vom vorbi aici despre cele trei vârste ale vieții spiritului și despre cele trei convertiri care constituie începutul fiecăreia dintre ele.

Un prim capitol tratează despre viața harului și despre prețul primei convertiri. În capitolele următoare se vorbește despre progresul vieții spirituale, insistând asupra necesității a încă două convertiri sau transformări, care marchează una începutul căii iluminative, iar cealaltă începutul căii unitive a celor desăvârșiți.

Împărțirea progresului spiritual după cele trei căi, primită în mod comun încă de la Sfântul Augustin și Dionisie, a devenit banală, întrucât este reprodusă invariabil de toate tratatele de spiritualitate; însă adevărul ei profund, sensul, întinderea și interesul ei vital se descoperă atunci când este explicată, așa cum a indicat Sfântul Toma, prin analogie cu diferitele vârste ale vieții trupești și, de asemenea — lucru uitat prea adesea — prin comparație cu diferitele momente ale vieții lăuntrice a

Apostolilor. Apostolii au fost formați nemijlocit de Domnul Nostru, iar viața lor interioară trebuie, păstrând toate proporțiile, după cum spun sfinții, să se reproducă în noi. Ei sunt modelele noastre, mai ales pentru preot, iar orice creștin trebuie într-un anumit sens să fie apostol și să trăiască îndeajuns din Hristos pentru a-L putea dărui altora.

Asupra a ceea ce vom insista aici sunt mai ales adevăruri elementare. Dar uităm adesea că adevărurile cele mai înalte și cele mai vitale sunt tocmai cele mai elementare, aprofundate, îndelung meditate și devenite obiect de contemplație supranaturală.

Dacă s-ar întreba multe persoane familiarizate cu Evanghelia: „Se vorbește oare undeva despre a doua convertire?", multe ar răspunde poate negativ. Există totuși un cuvânt destul de limpede al Domnului Nostru în această privință. Sfântul Marcu IX, 32, relatează că, în timpul ultimei treceri a lui Isus prin Galileea, când a ajuns împreună cu Apostolii la Cafarnaum, le-a întrebat: „Despre ce vorbeați pe drum?" „Dar ei tăceau, spune Evanghelistul, căci pe drum se certaseră între ei cine este mai mare." — Iar în Sfântul Matei XVIII, 3, unde este relatat același fapt, citim: „Isus, chemând un copilaș, l-a pus în mijlocul lor și le-a zis: «Adevăr vă spun, dacă nu vă VEȚI CONVERTI și nu veți deveni asemenea copiilor, nu veți intra în împărăția cerurilor.»"

Nu este vorba aici în mod limpede despre a doua convertire? Isus vorbește Apostolilor care L-au urmat, care au luat parte la

ministerul Său, care vor împărtăși la Cina cea de Taină și dintre care trei L-au urmat pe Tabor. Ei sunt în stare de har și totuși El le vorbește despre necesitatea de a se converti pentru a intra adânc în împărăția lui Dumnezeu sau în intimitatea divină. Lui Petru în special îi este spus (Luca XXII, 32): „Simone, Simone, iată că Satana v-a cerut ca să vă cearnă precum grâul; dar Eu M-am rugat pentru tine, ca să nu piară credința ta; iar tu, după ce te vei converti, întărește-i pe frații tăi." Este vorba aici despre a doua convertire a lui Petru, care va avea loc la sfârșitul Pătimirii, îndată după lepădarea sa. Despre această a doua convertire vom vorbi mai ales în acest mic volum.

CAPITOLUL I
Viața Harului și prețul primei convertiri

Amen, amen, dico vobis: Qui credit in me, habet vitam aeternam.
(„Adevăr, adevăr vă spun vouă: Cel ce crede în Mine are viața veșnică.")

(Ioan VI, 47)

Viața interioară este pentru fiecare dintre noi singurul lucru necesar; ea ar trebui să se dezvolte necontenit în sufletul nostru mai mult chiar decât ceea ce numim viață intelectuală, științifică, artistică sau literară. Ea este viața profundă a sufletului, a omului întreg, și nu numai a uneia sau alteia

dintre facultățile sale. Intelectualitatea însăși ar avea mult de câștigat dacă, în loc să voiască să înlocuiască spiritualitatea, ar recunoaște necesitatea și măreția acesteia și ar beneficia de influența ei, care este aceea a virtuților teologale și a darurilor Sfântului Duh.

Ce subiect grav și profund este acela care se exprimă în aceste două cuvinte: intelectualitate și spiritualitate! Este, de asemenea, destul de evident că, fără o viață interioară serioasă, nu poate exista o influență socială cu adevărat profundă și durabilă.

Necesitatea vieții interioare

Nevoia presantă de a reveni la gândul singurului lucru necesar se face simțită în chip deosebit în acest timp de neliniște și de dezorientare generală, în care atâția oameni și atâtea popoare, pierzând din vedere adevăratul nostru scop ultim, îl așază pe acesta în bunurile pământești și uită cât de mult se deosebesc ele de bunurile spirituale și veșnice.

Este totuși limpede, precum a spus Sfântul Augustin, că aceleași bunuri materiale, spre deosebire de cele ale spiritului, nu pot aparține în același timp, în întregime, mai multora.

Aceeași casă, același pământ, nu pot aparține simultan și în totalitate mai multor oameni, nici același teritoriu mai multor popoare. De aici vine conflictul teribil al intereselor, atunci

când cineva își pune cu febrilitate scopul ultim în aceste bunuri inferioare.

Dimpotrivă, Sfântului Augustin îi place să insiste asupra acestui lucru: aceleași bunuri spirituale pot aparține simultan și integral tuturor și fiecăruia, fără ca unul să vatăme pacea celuilalt; ba chiar le posedăm cu atât mai bine cu cât suntem mai mulți care ne bucurăm împreună de ele. Putem astfel poseda cu toții simultan, fără a ne stingheri unii pe alții, același adevăr, aceeași virtute, același Dumnezeu. Aceste bunuri spirituale sunt îndeajuns de bogate și universale pentru a aparține în același timp tuturor și pentru a-l împlini pe fiecare dintre noi. Mai mult, nu posedăm pe deplin un adevăr decât dacă îl învățăm și altora, dacă le împărtășim contemplația noastră; nu iubim cu adevărat virtutea decât dacă voim să o vedem iubită de alții; nu-L iubim sincer pe Dumnezeu decât dacă voim să-L facem iubit. În vreme ce pierdem banii pe care îi dăm sau îi cheltuim, nu-L pierdem pe Dumnezeu dăruindu-L altora, ci Îl posedăm chiar cu atât mai bine. Și, dimpotrivă, L-am pierde dacă, din resentiment, am voi ca un singur suflet să fie lipsit de El, dacă am voi să excludem un suflet din iubirea noastră, chiar și sufletul celor care ne persecută și ne calomniază.

În acest adevăr foarte simplu și foarte înalt, atât de drag Sfântului Augustin, se află o mare lumină: dacă bunurile materiale îi dezbină pe oameni cu atât mai mult cu cât sunt căutate pentru ele însele, bunurile spirituale îi unesc pe oameni cu atât mai profund cu cât sunt iubite mai mult.

Acest mare principiu este unul dintre acelea care fac să se simtă cel mai bine necesitatea vieții interioare. El conține de asemenea, în mod virtual, soluția chestiunii sociale și a crizei economice mondiale care bântuie în ceasul de față. El este exprimat simplu în Evanghelie: „Căutați împărăția lui Dumnezeu, și toate celelalte vi se vor adăuga pe deasupra" (Matei VI, 33; Luca XII, 31). Lumea moare în acest moment din pricina uitării acestui adevăr fundamental, totuși elementar pentru orice creștin.

Adevărurile cele mai profunde și cele mai vitale sunt, într-adevăr, tocmai adevăruri elementare îndelung meditate, aprofundate și devenite pentru noi adevăruri de viață sau obiect de contemplație obișnuită.

Domnul, în ceasul de față, le arată oamenilor cât se înșală voind să se lipsească de El, punându-și scopul ultim în desfătarea pământească, răsturnând scara valorilor sau, cum se spunea odinioară, subordonarea scopurilor. Atunci se voiește, în ordinea materială a desfătării sensibile, să se producă cât mai mult cu putință; se crede că astfel se compensează prin număr sărăcia bunurilor pământești; se construiesc mașini din ce în ce mai perfecționate, pentru a produce mereu mai mult și mai bine și pentru a avea un profit mai mare; acesta este scopul ultim. Ce urmează de aici? Această supraproducție nu poate fi absorbită, devine inutilizabilă și ne ucide, ducând la șomajul actual, în care muncitorul fără lucru se află în lipsă, în timp ce alții mor de prea mare belșug. Se spune că este o criză; în realitate, este mai mult decât o criză, este o stare generală și

care ar trebui să fie revelatoare, dacă am avea ochi să vedem, cum spune Evanghelia: s-a pus scopul ultim al activității omenești acolo unde nu este, nu în Dumnezeu, ci în desfătarea de aici de jos. Se voiește aflarea fericirii în abundența bunurilor materiale, care nu o pot da. Departe de a-i uni pe oameni, ele îi dezbină, și aceasta cu atât mai mult cu cât sunt căutate pentru ele însele și cu mai multă înverșunare. Împărțirea sau socializarea acestor bunuri nu ar fi un remediu și nu ar da fericirea, atâta vreme cât bunurile pământești își vor păstra natura lor, iar sufletul omenesc, care le depășește, și-o va păstra pe a sa. De aici vine necesitatea, pentru fiecare dintre noi, de a ne gândi la singurul lucru necesar și de a cere Domnului sfinți care să nu trăiască decât din acest gând și care să fie marii însuflețitori de care lumea are nevoie. În perioadele cele mai tulburi, ca în vremea albigenzilor și, mai târziu, la izbucnirea protestantismului, Domnul a trimis pleiade de sfinți. Nevoia de ei nu se face mai puțin simțită astăzi.

Care este principiul sau izvorul vieții interioare?

Este cu atât mai important să amintim necesitatea și adevărata natură a vieții interioare, cu cât multe erori au alterat ideea pe care ne-o dau despre ea Evanghelia, Epistolele Sfântului Pavel și întreaga Tradiție. Este vădit, în particular, că această idee de viață interioară suferă o alterare profundă în teoria luterană a

justificării sau convertirii, după care păcatele de moarte din sufletul celui convertit nu sunt șterse în mod pozitiv prin infuzarea vieții noi a harului sfințitor și a caritații. După această teorie, păcatele de moarte din sufletul celui convertit sunt numai acoperite, învăluite de credința în Hristos Răscumpărătorul, și încetează de a mai fi imputate celui care le-a săvârșit. Omul este socotit drept numai prin imputarea exterioară a dreptății lui Hristos, dar nu este astfel justificat lăuntric, reînnoit lăuntric. Din acest punct de vedere, pentru ca omul să fie drept în ochii lui Dumnezeu, nu este necesar să aibă caritatea infuză și iubirea sufletelor în Dumnezeu. În definitiv, dreptul astfel conceput, în ciuda credinței sale în Hristos Răscumpărătorul, rămâne în păcatul său nește rs, în stricăciunea sau moartea sa spirituală.

Această concepție, care nesocotea atât de grav viața noastră supranaturală și îi reducea esența la credința în Hristos, fără harul sfințitor și caritate, fără faptele meritorii, trebuia să ducă, puțin câte puțin, la naturalism, pentru care drept este acela care, făcând abstracție de orice Crez, prețuiește și păstrează cinstea naturală, despre care au vorbit cei mai buni filosofi păgâni înainte de creștinism.

Din acest al doilea punct de vedere, nu se mai examinează nici măcar chestiunea de cea mai mare importanță: poate omul, în starea actuală, fără harul dumnezeiesc, să ajungă să păzească toate preceptele legii naturale, inclusiv pe cele privitoare la Dumnezeu? Poate el, fără har, să ajungă să iubească — nu printr-o simplă veleitate, ci în mod eficace — Binele Suveran,

pe Dumnezeu, autorul naturii noastre, mai mult decât pe sine și mai presus de toate? Cei dintâi protestanți ar fi răspuns negativ, așa cum au făcut-o întotdeauna teologii catolici; protestantismul liberal, născut din eroarea luterană, nici nu-și mai pune întrebarea și nu mai admite necesitatea harului sau a unei vieți supranaturale, infuze.

Chestiunea revine totuși mereu în termeni mai generali: poate omul, fără un ajutor superior, să se depășească pe sine însuși și să iubească în mod real și eficace, mai mult decât pe sine, Adevărul și Binele?

Este limpede că toate aceste probleme sunt legate în chip esențial de aceea a însăși naturii vieții noastre interioare, care este o cunoaștere a Adevărului și o iubire a Binelui sau, mai bine zis, o cunoaștere și o iubire a lui Dumnezeu.

Pentru a aminti aici toată înălțimea ideii pe care Scriptura și mai ales Evanghelia ne-o dau despre viața interioară, fără a ține un curs de teologie despre justificare și despre harul sfințitor, vom sublinia un adevăr fundamental al spiritualității, ba chiar al misticii creștine, așa cum Biserica Catolică a conceput-o întotdeauna.

Mai întâi, este vădit că, potrivit Scripturii, justificarea sau convertirea păcătosului nu îi acoperă numai păcatele ca printr-un văl, ci le șterge prin infuzarea unei vieți noi. Psalmistul imploră în *Miserere*: „Miluiește-mă, Dumnezeule, după bunătatea Ta; după marea Ta milostivire, șterge

fărădelegile mele. Spală-mă cu totul de nelegiuirea mea și curățește-mă de păcatul meu. Curățește-mă cu isop și voi fi curat. Spală-mă și voi fi mai alb decât zăpada... Șterge toate nelegiuirile mele. Dumnezeule, creează în mine o inimă curată și înnoiește înlăuntrul meu un duh statornic. Nu mă lepăda de la fața Ta, nu lua de la mine Duhul Tău cel sfânt. Dă-mi iarăși bucuria mântuirii Tale și sprijină-mă cu un duh binevoitor." (Ps. L, 3-15).

Profeții vorbesc la fel: Domnul spune prin Isaia XLIII, 25: „Eu, Eu singur, șterg fărădelegile tale, Israele, pentru dragostea Mea." Foarte adesea revine în Biblie expresia: „Eu sunt Cel care ridic nelegiuirea, Cel care șterg păcatul." După cum relatează Evanghelia Sfântului Ioan I, 29, Ioan Botezătorul spune, văzându-L pe Isus venind către el: „Iată Mielul lui Dumnezeu, care ridică păcatul lumii." Citim la fel în Prima Epistolă a Sfântului Ioan I, 7: „Sângele lui Isus ne curățește de orice păcat." Iar Sfântul Pavel scrie, I Corinteni VI, 10: „Nici desfrânații, nici idolatrii, nici adulterii..., nici hoții, nici clevetitorii, nici răpitorii nu vor stăpâni împărăția lui Dumnezeu. Și totuși așa erați unii dintre voi; dar ați fost spălați, dar ați fost sfințiți, dar ați fost justificați în numele Domnului Isus Hristos și prin Duhul Dumnezeului nostru."

De altfel, dacă în justificarea sau convertirea celui nelegiuit păcatele ar fi numai învăluite și nu șterse, omul ar fi în același timp drept și nedrept, justificat și în stare de păcat. Dumnezeu l-ar iubi pe păcătos ca pe prietenul Său, în ciuda stricăciunii lui, pe care iubirea Sa ar fi neputincioasă să i-o îndepărteze.

Mântuitorul nu ar fi șters păcatele lumii dacă nu l-ar elibera pe cel drept din robia păcatului. Acestea sunt, încă o dată, adevăruri elementare pentru orice creștin; cunoașterea lor aprofundată, aproape experimentală și trăită necontenit, este contemplația sfinților.

Realitatea harului și a filiației noastre divine adoptive

Păcatul de moarte nu poate fi astfel șters și iertat decât prin infuzarea harului sfințitor și a caritații, care este iubirea supranaturală a lui Dumnezeu și a sufletelor în Dumnezeu. Iezechiel XXXVI, 25, o vestește spunând în numele Domnului: „Voi revărsa asupra voastră apă curată și veți fi curați; vă voi curăți de toate întinăciunile voastre și de toate urâciunile voastre. Vă voi da o inimă nouă și voi pune înlăuntrul vostru un duh nou. Voi scoate din trupul vostru inima de piatră și vă voi da o inimă de carne. Voi pune înlăuntrul vostru Duhul Meu și voi face ca voi să urmați rânduielile Mele."

Această apă curată care regenerează este aceea a harului, care ne vine de la Mântuitorul, despre care se spune în Evanghelia Sfântului Ioan I, 16: „Din plinătatea Lui am primit noi toți, și har peste har." „Prin Isus Hristos Domnul nostru am primit

harul", citim în Epistola către Romani I, 5; „iubirea lui Dumnezeu a fost revărsată în inimile noastre prin Duhul Sfânt care ne-a fost dat" (Romani V, 5). — „Fiecăruia dintre noi i-a fost dat harul după măsura darului lui Hristos" (Efeseni IV, 7).

Dacă ar fi altfel, iubirea necreată a lui Dumnezeu pentru cel pe care îl convertește ar fi numai afectivă, iar nu efectivă și lucrătoare. Or, iubirea necreată a lui Dumnezeu pentru noi, precum arată bine Sfântul Toma, este o iubire care, departe de a presupune în noi amabilitatea, o pune în noi. Iubirea Sa creatoare ne-a dat și ne păstrează natura și existența; iubirea Sa vivificatoare produce și păstrează în noi viața harului, care ne face vrednici de iubire în ochii Săi, nu numai ca slujitori ai Săi, ci ca fii ai Săi.

Harul sfințitor, principiu al vieții noastre interioare, face cu adevărat din noi fii ai lui Dumnezeu, deoarece el este o participare la natura Sa. Noi nu putem fi, precum Cuvântul, fii ai Săi prin natură, dar suntem cu adevărat prin har și prin adopțiune. Și în timp ce omul care adoptă un copil nu îl transformă lăuntric, ci îl declară doar moștenitorul său, Dumnezeu, iubindu-ne ca pe niște fii adoptivi, ne transformă, ne însuflețește lăuntric printr-o participare la viața Sa intimă, propriu-zis dumnezeiască.

Aceasta este ceea ce citim în Evanghelia după Ioan I, 11-13: „Cuvântul a venit la ai Săi, și ai Săi nu L-au primit. Dar tuturor celor care L-au primit le-a dat puterea de a deveni fii ai lui Dumnezeu, acelora care cred în numele Lui, care nu din

sânge, nici din voia trupului, nici din voia omului, ci din Dumnezeu s-au născut." Însuși Domnul Nostru îi spunea lui Nicodim: „Adevăr, adevăr îți spun: nimeni, dacă nu se naște din apă și din Duh, nu poate intra în împărăția lui Dumnezeu. Căci ceea ce este născut din trup, trup este, și ceea ce este născut din Duh, duh este. Nu te mira că ți-am spus: trebuie să vă nașteți din nou." (Ioan III, 5).

Sfântul Ioan spune de asemenea: „Oricine este născut din Dumnezeu nu săvârșește păcatul, pentru că sămânța lui Dumnezeu rămâne în el; și el nu poate păcătui, pentru că este născut din Dumnezeu." (I Ioan III, 9). Cu alte cuvinte: sămânța lui Dumnezeu, care este harul, însoțit de iubirea lui Dumnezeu, nu poate exista împreună cu păcatul de moarte care ne îndepărtează de Dumnezeu și, dacă ea nu exclude păcatul venial, despre care Sfântul Ioan vorbește mai sus, I, 8, ea nu poate fi principiul acestuia, ci tinde să-l facă să dispară din ce în ce mai mult.

Apostolul Sfântul Petru vorbește, dacă este cu putință, și mai limpede atunci când spune: „Prin Hristos, puterea dumnezeiască a împlinit marile și prețioasele făgăduințe, pentru a ne face astfel părtași naturii dumnezeiești." (*II Petri* I, 4 — „A doua Epistolă a lui Petru"). Tot aceasta exprimă și apostolul Sfântul Iacob atunci când scrie: „Orice dar bun și orice har desăvârșit vine de sus, coborând de la Părintele luminilor, în care nu există schimbare și nici umbră de mutare. Din propria Sa voie ne-a născut prin cuvântul

adevărului, pentru ca noi să fim ca cele dintâi roade ale făpturilor Sale." (*Epistola lui Iacob* I, 18).

Harul sfințitor este cu adevărat o participare reală și formală la natura dumnezeiască, deoarece este principiul unor operații propriu-zis divine; atunci când, în cer, el va ajunge în noi la deplina sa dezvoltare și nu va mai putea fi pierdut, va fi principiul unor operații care vor avea absolut același obiect formal ca operațiile necreate ale vieții intime a lui Dumnezeu; ne va permite să-L vedem în mod nemijlocit așa cum El Se vede și să-L iubim așa cum El Se iubește: „Preaiubiților, spune Sfântul Ioan, acum suntem fii ai lui Dumnezeu, și ceea ce vom fi nu s-a arătat încă; dar știm că, atunci când Se va arăta, vom fi asemenea Lui, pentru că Îl vom vedea așa cum este." (I Ioan III, 2).

Aceasta este ceea ce ne arată cel mai bine care este natura intimă a harului sfințitor, principiu al vieții noastre interioare. Este important să insistăm asupra acestui lucru. Este unul dintre punctele cele mai mângâietoare ale credinței noastre; este, de asemenea, unul dintre adevărurile de viață care ridică cel mai mult curajul în mijlocul dificultăților existenței prezente.

Viața veșnică începută

Pentru a înțelege ce trebuie să fie viața interioară în ea însăși și în diferitele ei faze, trebuie să vedem mai întâi nu numai care este principiul ei, ci și care trebuie să fie deplina ei înflorire.

Or, dacă întrebăm Evanghelia asupra acestui punct, ea ne spune că viața harului, dată prin Botez și hrănită prin Euharistie, este ca germenele vieții veșnice.

Încă de la începutul ministerului Său, Domnul Nostru, în Predica de pe munte, așa cum este relatată de Sfântul Matei, spune tuturor celor care Îl ascultă — și acesta este fondul discursului: „Fiți desăvârșiți precum Tatăl vostru cel ceresc este desăvârșit." (Matei V, 48). El nu spune: „fiți desăvârșiți precum îngerii", ci „precum Tatăl vostru cel ceresc este desăvârșit". Aceasta înseamnă deci că El aduce un principiu de viață care este o participare la însăși viața lui Dumnezeu. Deasupra diferitelor regnuri ale naturii: regnul mineral, vegetal, animal, deasupra regnului omului și chiar deasupra activității naturale a îngerilor, se află viața împărăției lui Dumnezeu; viață a cărei deplină înflorire se numește nu doar viața viitoare despre care au vorbit cei mai buni filosofi înainte de creștinism, ci viața veșnică, măsurată, asemenea celei a lui Dumnezeu, nu prin timpul viitor, ci prin unica clipă a eternității nemișcate.

Viața viitoare despre care vorbesc filosofii este naturală, aproape asemănătoare vieții naturale a îngerilor, în timp ce viața veșnică despre care vorbește Evanghelia este esențialmente supranaturală atât pentru îngeri, cât și pentru noi; ea este nu numai supraumană, ci supraangelică, ea este

propriu-zis dumnezeiască. Ea constă în a-L vedea pe Dumnezeu în mod nemijlocit așa cum El Însuși Se vede și în a-L iubi așa cum El Se iubește. De aceea Domnul Nostru poate spune: „Fiți desăvârșiți precum Tatăl vostru cel ceresc este desăvârșit", deoarece ați primit o participare la viața Sa intimă.

În timp ce Vechiul Testament vorbea aproape numai în chip figurat despre viața veșnică, simbolizată prin pământul făgăduinței, Noul Testament, în special Evanghelia după Sfântul Ioan, vorbește necontenit despre ea și, de atunci, este aproape imposibil să închei o predică fără a desemna prin acești termeni fericirea supremă la care suntem chemați.

Mai mult, dacă întrebăm Evanghelia, mai ales pe aceea a Sfântului Ioan, ce este viața harului, ea ne răspunde: este viața veșnică începută.

Domnul Nostru spune într-adevăr de șase ori în a patra Evanghelie: „Cel ce crede în Mine are viața veșnică"; nu numai că o va avea mai târziu dacă va persevera, ci într-un anumit sens o are deja. „Cel ce mănâncă trupul Meu și bea sângele Meu are viața veșnică, și Eu îl voi învia în ziua cea de apoi." — Ce înseamnă aceste cuvinte? Domnul Nostru le explică mai departe (Ioan VIII, 51-53): „Adevăr, adevăr vă spun: oricine va păzi cuvântul Meu (prin practicarea poruncilor) nu va vedea moartea niciodată." Uimiți, iudeii îi răspund: „Vedem acum că ai demon: Avraam a murit, și profeții de asemenea, iar Tu spui: Oricine va păzi cuvântul

Meu nu va gusta niciodată moartea!... Cine pretinzi Tu că ești?" Atunci Isus le spune: „Mai înainte ca Avraam să fi fost, Eu sunt." (ibid., 58).

Ce voiește să ne facă să înțelegem Domnul Nostru atunci când afirmă în repetate rânduri: „Cel ce crede în Mine are viața veșnică"? El voiește să spună: cel ce crede în Mine printr-o credință vie, unită cu caritatea, cu iubirea de Dumnezeu și de aproapele, are viața veșnică începută. Cu alte cuvinte: cel ce crede în Mine are în germene o viață supranaturală care este identică, în fondul ei, cu viața veșnică. Progresul spiritual nu poate tinde către viața eternității decât dacă presupune în noi germenele ei și un germene de aceeași natură. În ordinea naturală, germenele conținut în ghindă nu ar putea deveni stejar dacă nu ar fi de aceeași natură cu acesta, dacă nu ar conține în stare latentă aceeași viață. Copilul mic nu ar putea deveni om dacă nu ar avea un suflet rațional, dacă rațiunea nu ar dormita în el. Astfel, creștinul de pe pământ nu ar putea deveni fericitul din cer dacă nu ar fi primit la Botez viața dumnezeiască.

Și, după cum nu se poate cunoaște natura germenului conținut în ghindă decât considerând-o în starea sa desăvârșită în stejar, tot astfel nu se poate cunoaște viața harului decât considerând-o în ultima sa înflorire, în gloria care este desăvârșirea ei. „*Gratia est semen gloriae*" („Harul este sămânța slavei"), spune întreaga Tradiție.

În fond, este aceeași viață supranaturală, același har sfințitor și aceeași caritate, cu două diferențe. Aici jos îl cunoaștem pe Dumnezeu în mod supranatural și infailibil, nu în claritatea viziunii, ci în obscuritatea credinței și, în plus, nădăjduim să-L posedăm într-un mod nepieritor; dar, câtă vreme suntem pe pământ, Îl putem pierde prin vina noastră.

În ciuda acestor două diferențe, relative la credință și la speranță, este aceeași viață, același har sfințitor și aceeași caritate. Domnul Nostru îi spune samaritencei: „*Si scires donum Dei* (Dacă ai cunoaște darul lui Dumnezeu): dacă ai cunoaște darul lui Dumnezeu, tu însăți Mi-ai fi cerut să bei... Cel care va bea din apa pe care i-o voi da Eu nu va mai înseta niciodată; dimpotrivă, apa pe care i-o voi da va deveni în el un izvor țâșnitor spre viața veșnică." (Ioan IV, 10-14). În templu, în ultima zi a sărbătorii Corturilor, Isus, stând în picioare, a spus cu glas tare, nu numai pentru suflete privilegiate, ci pentru toți: „Dacă însetează cineva, să vină la Mine și să bea. Cel ce crede în Mine, râuri de apă vie vor curge din pieptul său." (Ioan VII, 37). „Spunea aceasta, adaugă Sfântul Ioan, despre Duhul pe care aveau să-L primească cei ce cred în El." Duhul Sfânt este numit *fons vivus, fons vitae* („izvor viu, izvor al vieții").

Isus mai spune: „Dacă cineva Mă iubește (numai credința nu este de ajuns), va păzi cuvântul Meu, iar Tatăl Meu îl va iubi și vom veni la el și ne vom face locaș în el." (Ioan XIV, 23). Cine va veni? Nu numai harul, dar creat, ci Persoanele dumnezeiești: „Tatăl Meu și Eu", și de asemenea Duhul Sfânt

făgăduit. Sfânta Treime locuiește deci în noi, în obscuritatea credinței, puțin asemenea felului în care locuiește în sufletul sfinților din cer care o văd fără văl. „Cel ce rămâne în caritate rămâne în Dumnezeu și Dumnezeu în el." (I Ioan IV, 16).

Această viață interioară supranaturală este foarte superioară miracolului, care nu este decât un semn sensibil al cuvântului lui Dumnezeu sau al sfințeniei slujitorilor Săi. Chiar și învierea unui mort, care redă în mod supranatural cadavrului viața naturală, nu este, ca să spunem așa, nimic în comparație cu învierea unui suflet care se afla în moartea spirituală a păcatului și care primește viața esențialmente supranaturală a harului.

Este cu adevărat, în penumbra credinței, viața veșnică începută.

Aceasta îl face pe Domnul Nostru să spună încă: „Împărăția lui Dumnezeu nu vine în chip să izbească privirile. Nu se va spune: Iat-o aici sau acolo; căci iată, împărăția lui Dumnezeu este în mijlocul vostru." (Luca XVII, 20). Ea este acolo, ascunsă în voi, în sufletele voastre, precum grăuntele de muștar, precum aluatul care va dospi toată frământătura, precum comoara ascunsă într-un ogor, precum izvorul din care provine râul de apă vie care nu seacă niciodată.

Aceasta îl face încă pe Sfântul Ioan să spună în Prima sa Epistolă: „Știm că am trecut din moarte la viață, dacă îi iubim pe frații noștri." (I Ioan III, 14). „V-am scris aceste lucruri

pentru ca să știți că aveți viața veșnică, voi care credeți în numele Fiului lui Dumnezeu." (I Ioan V, 13). „Viața veșnică stă în a Te cunoaște pe Tine, singurul Dumnezeu adevărat, și pe Acela pe care L-ai trimis, Isus Hristos." (Ioan XVII, 3).

Sfântul Toma exprimă această doctrină atunci când scrie: „*Gratia nihil aliùd est quam quaedam inchoatio gloriae in nobis*" („Harul nu este altceva decât un anumit început al slavei în noi").

Bossuet spune de asemenea: „Viața veșnică începută constă în a-L cunoaște pe Dumnezeu prin credință (unită cu iubirea), iar viața veșnică desăvârșită constă în a-L vedea pe Dumnezeu față către față și fără văl. Isus Hristos ne dă și una și cealaltă pentru că ni le-a meritat și pentru că este principiul lor în toate mădularele pe care le însuflețește."

Aceasta este și ceea ce exprimă liturgia spunând în prefacerea Liturghiei pentru morți: „*Tuis enim fidelibus, Domine, vita mutatur, non tollitur*" („Căci pentru credincioșii Tăi, Doamne, viața nu este luată, ci schimbată și transfigurată.")

Prețul adevăratei convertiri

Se vede astfel măreția convertirii care face să treacă sufletul din starea de păcat de moarte sau de risipire și indiferență față de Dumnezeu în starea de har, unde deja el Îl iubește pe Dumnezeu mai mult decât pe sine și mai presus de toate, cel

puțin printr-o iubire de prețuire, dacă nu încă printr-o iubire cu adevărat generoasă și biruitoare asupra oricărui egoism.

Prima stare era o stare de moarte spirituală, în care omul, mai mult sau mai puțin conștient, raporta totul la sine, voia să se facă centrul tuturor lucrurilor și devenea în fapt sclavul tuturor: al patimilor sale, al spiritului lumii și al spiritului răului.

A doua stare este o stare de viață, în care începem în mod serios să ne depășim pe noi înșine și să raportăm totul la Dumnezeu, iubit mai mult decât pe noi înșine. Este intrarea în împărăția lui Dumnezeu, unde sufletul docil începe să domnească împreună cu El asupra patimilor sale, asupra spiritului lumii și asupra spiritului răului.

Se înțelege atunci că Sfântul Toma a scris: „*Bonum gratiae unius (hominis), majus est, quam bonum naturae totius universi*" („Cel mai mic grad de har într-un singur om este mai mare decât binele natural al întregului univers."). Cel mai mic grad de har sfințitor într-un suflet, de exemplu în acela al unui copil mic după Botez, valorează mai mult decât binele natural al întregului univers. Acest singur har valorează mai mult decât toate naturile create luate împreună, inclusiv naturile îngerești, căci îngerii au avut nevoie nu de răscumpărare, ci de darul gratuit al harului pentru a tinde către fericirea supranaturală la care Dumnezeu îi chema. Sfântul Augustin spune că Dumnezeu, creând natura îngerilor, le-a făcut darul harului: „*Simul in eis condens naturam et largiens gratiam*" („În

același timp, întemeind în ei natura și dăruind harul") și susține că „justificarea celui nelegiuit este un lucru mai mare decât crearea cerului și a pământului", mai mare chiar decât crearea naturilor îngerești.

Sfântul Toma adaugă: „Justificarea unui păcătos este, proporțional vorbind, mai prețioasă decât glorificarea unui drept, căci darul harului depășește mai mult starea celui nelegiuit, care era vrednic de pedeapsă, decât darul slavei depășește starea celui drept, care, prin însăși justificarea sa, este vrednic de acest dar." Există mult mai mare distanță între natura omului sau chiar a celui mai înalt înger și har, decât între har și slavă. Cea mai înaltă natură creată nu este nicidecum germenele harului, în timp ce acesta este cu adevărat germenele vieții veșnice, *semen gloriae* („sămânța slavei").

Se petrece deci în confesional, în momentul absoluțiunii păcătosului, ceva proporțional mai mare decât intrarea unui drept în slavă.

Aceasta este doctrina pe care Pascal o exprimă spunând într-una dintre cele mai frumoase pagini din *Cugetări*, care este în această privință rezumatul învățăturii Sfântului Augustin și a Sfântului Toma: „Distanța infinită dintre trupuri și spirite închipuie distanța infinit mai infinită dintre spirite și caritate, căci ea este supranaturală... Toate trupurile, firmamentul, stelele, pământul și împărățiile sale nu valorează cât cel mai mic dintre spirite; căci acesta cunoaște toate acestea

și pe sine, iar trupurile nu cunosc nimic. Toate trupurile împreună și toate spiritele împreună și toate producțiile lor nu valorează cât cea mai mică mișcare de caritate; aceasta aparține unui ordin infinit mai înalt. — Din toate trupurile împreună nu s-ar putea face să iasă o mică gândire: aceasta este imposibil și aparține unui alt ordin. Din toate trupurile și spiritele nu s-ar putea scoate o mișcare de adevărată caritate: aceasta este imposibil și aparține unui alt ordin supranatural."

Se vede atunci cât de mare a fost eroarea lui Luther asupra justificării atunci când a voit să o explice nu prin infuzarea harului și a caității care șterge păcatele, ci numai prin credința în Hristos fără fapte, fără iubire, sau prin simpla imputare exterioară a meritelor lui Hristos, imputare care acoperea păcatele fără a le șterge și îl lăsa astfel pe păcătos în întinăciunea și stricăciunea sa. Voința nu era atunci regenerată prin iubirea supranaturală a lui Dumnezeu și a sufletelor în Dumnezeu. — Credința în meritele lui Hristos și imputarea exterioară a dreptății Sale nu sunt în mod vădit suficiente pentru ca păcătosul să fie justificat sau convertit; mai trebuie ca el să voiască să păzească poruncile, mai ales cele două mari porunci ale iubirii lui Dumnezeu și ale aproapelui: „Dacă cineva Mă iubește, va păzi cuvântul Meu, iar Tatăl Meu îl va iubi și vom veni la el și ne vom face locaș în el." (Ioan XIV, 23). „Cel ce rămâne în caritate rămâne în Dumnezeu și Dumnezeu în el." (I Ioan IV, 16).

Suntem aici într-o ordine foarte superioară cinstirii naturale, iar aceasta nu poate fi pe deplin realizată fără harul necesar

omului căzut pentru a-L iubi în mod eficace și mai mult decât pe sine pe Binele Suveran, pe Dumnezeu, autorul naturii noastre. Rațiunea noastră concepe bine prin propriile sale forțe că trebuie să-L iubim astfel pe Autorul naturii noastre, însă voința noastră, în starea de decădere, nu poate ajunge la aceasta; cu atât mai mult nu poate ea, prin propriile sale forțe naturale, să-L iubească pe Dumnezeu, Autorul harului, deoarece această iubire este de ordin esențialmente supranatural, atât pentru înger cât și pentru noi. — Vedem atunci care este înălțimea vieții supranaturale pe care am primit-o la Botez și ce trebuie să fie, în consecință, viața noastră interioară.

Această viață veșnică începută constituie un întreg organism spiritual, care trebuie să se dezvolte până la intrarea noastră în cer. Harul sfințitor, primit în esența sufletului, este principiul radical al acestui organism nepieritor, care ar trebui să dureze pentru totdeauna dacă păcatul de moarte, care este o dezordine radicală, nu ar veni uneori să îl distrugă. Din harul sfințitor, germene al slavei, derivă virtuțile infuze, mai întâi virtuțile teologale, dintre care cea mai înaltă, caritatea, trebuie, asemenea harului sfințitor, să dureze pentru totdeauna. „Caritatea nu va trece niciodată, spune Sfântul Pavel... Acum rămân aceste trei: credința, speranța și caritatea; însă cea mai mare dintre ele este caritatea." (I Corinteni XIII, 8, 13). Ea va dura pentru totdeauna, etern, atunci când credința va dispărea pentru a face loc viziunii și când speranței îi va succeda posesia nepieritoare a lui Dumnezeu cunoscut limpede.

Organismul spiritual se completează prin virtuțile morale infuze, care privesc mijloacele, în timp ce virtuțile teologale privesc scopul ultim. Ele sunt ca tot atâtea funcțiuni admirabil subordonate, infinit superioare acelora ale organismului nostru trupesc. Ele se numesc: prudență creștină, dreptate, tărie, cumpătare, umilință, blândețe, răbdare, mărinimie etc.

În sfârșit, pentru a remedia imperfecțiunea acestor virtuți care, sub conducerea credinței obscure și a prudenței, păstrează încă un mod prea omenesc de a acționa, există cele șapte daruri ale Duhului Sfânt, care locuiește în noi. Ele sunt precum pânzele unei corăbii și ne dispun să primim cu docilitate și promptitudine suflul de sus, inspirațiile speciale ale lui Dumnezeu, care ne permit să acționăm nu într-un mod omenesc, ci dumnezeiesc, cu elanul necesar pentru a alerga pe calea lui Dumnezeu și pentru a nu da înapoi înaintea obstacolelor.

Toate aceste virtuți infuze și aceste daruri cresc împreună cu harul sfințitor și cu caritatea, spune Sfântul Toma, precum cele cinci degete ale mâinii se dezvoltă împreună, precum toate organele trupului nostru cresc în același timp. Astfel nu se poate concepe ca un suflet să aibă o mare caritate fără a avea darul înțelepciunii într-un grad proporționat, fie sub o formă net contemplativă, fie sub o formă practică, mai direct ordonată acțiunii. Înțelepciunea unui Sfânt Vincențiu de Paul nu este absolut asemănătoare aceleia a unui Sfânt Augustin, dar una și cealaltă sunt infuze.

Întregul organism spiritual se dezvoltă deci în același timp, deși sub forme variate. Și din acest punct de vedere, deoarece contemplația infuză a misterelor credinței este un act al darurilor Duhului Sfânt, care dispune în mod normal la viziunea beatifică, nu trebuie oare spus că ea se află pe calea normală a sfințeniei? — Este suficient aici să atingem această chestiune, fără a insista mai mult asupra ei.

Pentru a vedea mai bine prețul acestei vieți veșnice începute, trebuie să întrezărim ceea ce va fi deplina ei înflorire în cer și cât de mult depășește ea ceea ce ar fi fost fericirea și răsplata noastră dacă am fi fost creați într-o stare pur naturală.

Dacă am fi fost creați în starea de pură natură, cu un suflet spiritual și nemuritor, dar fără viața harului, chiar și atunci inteligența noastră ar fi fost făcută pentru cunoașterea adevărului și voința noastră pentru iubirea binelui. Am fi avut drept scop să-L cunoaștem pe Dumnezeu, Binele Suveran, Autorul naturii noastre, și să-L iubim mai presus de toate. Dar nu L-am fi cunoscut decât prin reflexul perfecțiunilor Sale în creaturi, așa cum L-au cunoscut marii filosofi păgâni, însă într-un mod mai sigur și fără amestec de erori. El ar fi fost pentru noi Cauza primă și Inteligența supremă care a rânduit toate lucrurile.

L-am fi iubit ca pe Autorul naturii noastre printr-o iubire a inferiorului față de superior, care nu ar fi fost o prietenie, ci mai degrabă un sentiment alcătuit din admirație, respect și recunoștință, fără acea dulce și simplă familiaritate care se află

în inima fiilor lui Dumnezeu. Am fi fost slujitorii Săi, dar nu fiii Săi.

Acest scop ultim natural este deja foarte înalt. El nu ar putea produce saţietate, după cum ochiul nostru nu se satură să vadă azurul cerului. Mai mult, este un scop spiritual care, spre deosebire de bunurile materiale, poate fi posedat de toţi şi de fiecare, fără ca posesia unuia să vatăme posesia celuilalt şi să nască gelozia sau dezbinarea.

Dar această cunoaştere abstractă şi mediată a lui Dumnezeu ar fi lăsat să subziste multe obscurităţi, în special cu privire la concilierea intimă a perfecţiunilor dumnezeieşti. Am fi rămas mereu la a silabisi şi a enumera aceste perfecţiuni absolute şi mereu ne-am fi întrebat cum se pot concilia în mod intim bunătatea atotputernică şi permisiunea dumnezeiască a răului, a unui rău uneori atât de mare încât tulbură raţiunea noastră; cum se pot, de asemenea, acorda în mod intim milostivirea infinită şi dreptatea infinită.

În această fericire naturală, nu ne-am fi putut împiedica să spunem: Dacă totuşi L-aş putea vedea pe acest Dumnezeu, izvorul oricărui adevăr şi al oricărei bunătăţi, să-L văd nemijlocit aşa cum El Se vede!

Ceea ce nici raţiunea cea mai puternică, nici inteligenţa naturală a îngerilor nu pot descoperi, Revelaţia dumnezeiască ne-a făcut cunoscut. Ea ne spune că scopul nostru ultim este esenţialmente supranatural şi că el constă în a-L vedea pe

Dumnezeu nemijlocit, față către față și așa cum este, *sicuti est* („așa cum este") (I Corinteni XIII, 12; I Ioan III, 2). „Dumnezeu ne-a predestinat să devenim asemenea chipului Fiului Său unul-născut, pentru ca Acesta să fie întâiul-născut între mulți frați." (Romani VIII, 29). „Ochiul omului nu a văzut, urechea nu a auzit, inima lui nu poate dori lucrurile pe care Dumnezeu le pregătește celor care Îl iubesc." (I Corinteni II, 9).

Suntem chemați să-L vedem pe Dumnezeu nu numai în oglinda creaturilor, oricât de desăvârșite ar fi ele, ci să-L vedem nemijlocit, fără mijlocirea vreunei creaturi și chiar fără mijlocirea vreunei idei create, căci aceasta, oricât de desăvârșită ar fi presupusă, nu ar putea să-L reprezinte așa cum este în Sine pe Cel care este însăși Gândirea și Adevărul infinit, un pur fulger intelectual subzistând veșnic, și flacăra vie a Iubirii fără măsură.

Suntem chemați să vedem toate perfecțiunile dumnezeiești concentrate și unite intim în izvorul lor comun: Dumnezeirea; să vedem cum Milostivirea cea mai gingașă și Dreptatea cea mai neînduplecată purced din aceeași Iubire infinit de generoasă și infinit de sfântă; cum această Iubire, chiar și în bunul Său plac cel mai liber, se identifică cu Înțelepciunea curată; cum nu este nimic în ea care să nu fie înțelept și nimic în Înțelepciune care să nu se prefacă în Iubire. Suntem chemați să contemplăm simplitatea eminentă a lui Dumnezeu, curăție și sfințenie absolute; să vedem fecunditatea infinită a naturii dumnezeiești înflorind în trei

Persoane; să contemplăm naşterea veşnică a Cuvântului, „strălucirea Tatălui şi chipul substanţei Sale"; să vedem inefabila purcedere prin suflare a Duhului Sfânt, termen al iubirii comune a Tatălui şi a Fiului, care îi uneşte în cea mai absolută revărsare de Sine. Binele este prin fire difuziv de sine, şi cu cât este de un ordin mai înalt, cu atât se dăruieşte mai intim şi mai îmbelşugat.

Nimeni nu poate spune bucuria şi iubirea pe care le va produce în noi această viziune, iubire de Dumnezeu atât de curată şi atât de puternică încât nimic nu o va mai putea distruge, nici micşora în vreun fel.

Dacă voim, aşadar, să cunoaştem preţul harului sfinţitor şi pe acela al adevăratei vieţi interioare, trebuie să ne spunem că ea este viaţa veşnică începută, în ciuda celor două diferenţe care ţin de credinţă şi de speranţă. Noi nu-L cunoaştem pe Dumnezeu aici jos decât în obscuritatea credinţei şi, deşi nădăjduim să-L posedăm, Îl putem pierde; însă, în ciuda acestor două diferenţe, este aceeaşi viaţă în fondul ei, acelaşi har sfinţitor şi aceeaşi caritate, care trebuie să dureze veşnic.

Acesta este adevărul fundamental al spiritualităţii creştine. De aici urmează că viaţa noastră interioară trebuie să fie o viaţă de umilinţă, amintindu-ne mereu că principiul ei, harul sfinţitor, este un dar gratuit şi că este întotdeauna necesar un har actual pentru cel mai mic act mântuitor, pentru a face cel mai mic pas înainte pe calea mântuirii. Ea trebuie să fie şi o viaţă de mortificare, după cum cere Sfântul Pavel: „*Semper*

mortificationem Jesu in corpore nostro circumferentes, ut et vita Jesu manifestetur in corporibus nostris" („Purtând totdeauna în trupul nostru omorârea lui Isus, pentru ca și viața lui Isus să se arate în trupurile noastre") (II Corinteni IV, 10); adică trebuie să murim din ce în ce mai mult păcatului și urmările sale care rămân în noi, pentru ca Dumnezeu să domnească adânc în noi, până în străfundul sufletului. Dar viața noastră interioară trebuie să fie mai ales o viață de credință, de speranță, de caritate, de unire cu Dumnezeu prin rugăciune neîncetată; ea este mai ales viața celor trei virtuți teologale și a darurilor Duhului Sfânt care le însoțesc: darurile înțelepciunii, înțelegerii, științei, pietății, sfatului, tăriei și fricii de Dumnezeu. Vom pătrunde astfel și vom gusta din ce în ce mai mult misterele credinței. Aceasta înseamnă că întreaga noastră viață interioară tinde către contemplația supranaturală a misterelor Vieții intime a lui Dumnezeu și ale Întrupării răscumpărătoare; ea tinde mai ales către o unire cu Dumnezeu tot mai intimă, preludiu al unirii mereu actuale și nepieritoare, care va fi viața veșnică desăvârșită.

Cele trei tulpini ale vieții spirituale

Dacă aceasta este viața harului și constituția organismului spiritual al virtuților infuze și al darurilor, nu este de mirare că dezvoltarea vieții interioare a fost adesea comparată cu cele trei vârste ale vieții trupești: copilăria, adolescența și vârsta

adultă. Sfântul Toma a indicat el însuși această comparație. Există aici o analogie care merită să fie urmărită, observând mai ales trecerea de la o perioadă la alta.

Se admite în general că copilăria durează până la vremea pubertății, pe la paisprezece ani, deși prima copilărie încetează la trezirea rațiunii, pe la șapte ani.

Adolescența merge de la paisprezece la douăzeci de ani. Vine apoi vârsta adultă, în care se distinge perioada care precedă deplina maturitate și aceea care, începând cam de la treizeci și cinci de ani, îi urmează, înainte de declinul bătrâneții.

Mentalitatea se schimbă odată cu transformările organismului; activitatea copilului nu este, s-a spus, aceea a unui om în miniatură sau a unui adult obosit: elementul care domină în ea nu este același. Copilul nu discerne încă, nu organizează rațional, ci urmează mai ales imaginația și impulsurile sensibilității; și chiar atunci când rațiunea lui începe să se trezească, ea rămâne extrem de dependentă de simțuri. Un copil ne-a întrebat într-o zi: „Ce predați anul acesta? — Tratatul despre om. — Despre care om?" Inteligența lui nu ajungea încă la concepția abstractă și universală a omului ca om.

Or, ceea ce trebuie remarcat, pentru subiectul care ne preocupă, este mai ales trecerea de la copilărie la adolescență și aceea de la adolescență la vârsta adultă.

La ieșirea din copilărie, în jurul vârstei de paisprezece ani, la vremea pubertății, are loc o transformare nu numai organică, ci și psihologică, intelectuală și morală. Adolescentul nu se mai mulțumește să-și urmeze imaginația asemenea copilului; începe să reflecteze la lucrurile vieții omenești, la necesitatea de a se pregăti pentru exercitarea unei meserii sau a unei funcții; nu mai are felul copilăresc de a judeca lucrurile familiei, ale societății, ale religiei; personalitatea sa morală începe să se formeze odată cu simțul onoarei și al bunei reputații. Sau, dimpotrivă, traversând rău această perioadă numită vârsta ingrată, se strică și începe să apuce pe căi rele. Este o lege: trebuie să ieși din copilărie dezvoltându-te în mod normal; altfel, fie iei o direcție rea, fie rămâi întârziat sau anormal instabil, poate chiar un pitic. „Cine nu înaintează, dă înapoi."

Aici analogia devine luminătoare pentru viața spirituală: vom vedea că începătorul care nu devine, așa cum ar trebui, un progresant, o apucă rău sau rămâne un suflet întârziat, căldicel și ca un pitic spiritual. Și aici: „Cine nu înaintează, dă înapoi", cum au spus adesea Părinții Bisericii.

Să urmărim analogia mai departe. Dacă criza pubertății, în același timp fizică și morală, este un moment greu de trecut, la fel este și o altă criză, pe care o putem numi aceea a primei libertăți, care îl introduce pe adolescent în vârsta adultă pe la douăzeci de ani. Tânărul, care fizic este atunci pe deplin format, trebuie să înceapă să-și ia locul în viața socială: face serviciul militar, curând va veni timpul pentru el să se

căsătorească și să devină, la rândul său, educator, dacă nu a primit de la Dumnezeu o vocație mai înaltă. Mulți traversează rău această criză a primei libertăți și, asemenea fiului risipitor, îndepărtându-se de casa părintească, confundă libertatea cu licența. Și aici legea este să ieși din adolescență pentru a trece la vârsta adultă, dezvoltându-te în mod normal; altfel te angajezi pe o cale falsă sau rămâi întârziat, dintre aceia despre care se spune: va fi copil toată viața.

Adevăratul adult nu este doar un mare adolescent; el are o mentalitate nouă; este preocupat de chestiuni mai generale, de care adolescentul încă nu se interesează; el înțelege vârsta inferioară, dar nu este înțeles de ea; conversația asupra anumitor subiecte nu este posibilă sau ar fi foarte superficială.

Există ceva asemănător, în viața spirituală, între progresant și desăvârșit. Cel desăvârșit trebuie să înțeleagă vârstele pe care el însuși le-a străbătut, dar nu poate cere să fie pe deplin înțeles de cei care se află încă în ele.

Ceea ce voim mai ales să notăm aici este că, după cum există o criză mai mult sau mai puțin vădită și mai mult sau mai puțin bine suportată pentru a trece de la copilărie la adolescență, aceea a pubertății, de ordin deopotrivă fizic și psihologic, tot astfel există o criză analogă pentru a trece de la viața purgativă a începătorilor la viața iluminativă a celor progresanți. Această criză a fost descrisă de mai mulți mari autori spirituali, îndeosebi de Tauler, mai ales de Sfântul Ioan al Crucii sub

numele de purificare pasivă a simțurilor, de P. Lallemant, S.J., și de mai mulți alții sub numele de a doua convertire.

Tot astfel, după cum adolescentul, pentru a ajunge cum se cuvine la vârsta adultă, trebuie să treacă bine prin cealaltă criză a primei libertăți și să nu abuzeze de ea îndată ce nu se mai află sub ochii părinților săi, tot așa, pentru a trece de la viața iluminativă a celor progresanți la adevărata viață de unire, există o altă criză spirituală, menționată de Tauler, descrisă de Sfântul Ioan al Crucii sub numele de purificare pasivă a spiritului și care merită să fie numită o a treia convertire, sau mai bine o transformare a sufletului.

Sfântul Ioan al Crucii este cel care a notat cel mai bine aceste două crize la trecerea de la o vârstă la alta. Se vede că ele răspund naturii sufletului omenesc, celor două părți ale sale: sensibilă și spirituală; ele răspund, de asemenea, naturii seminței dumnezeiești, harului sfințitor, germene al vieții veșnice, care trebuie să vivifice din ce în ce mai mult toate facultățile noastre și să inspire toate actele noastre, până când adâncul sufletului va fi purificat de orice egoism și va fi cu adevărat în întregime al lui Dumnezeu.

Sfântul Ioan al Crucii, fără îndoială, descrie progresul spiritual așa cum apare el mai ales la contemplativi și la cei mai generoși dintre ei, pentru a ajunge cât mai direct cu putință la unirea cu Dumnezeu. El arată astfel, în toată înălțimea lor, care sunt legile superioare ale vieții harului. Dar aceste legi se aplică, de asemenea, într-un mod atenuat, la multe alte suflete

care nu ajung la o perfecțiune atât de înaltă, dar care totuși înaintează cu generozitate, fără a se întoarce înapoi.

În capitolele care urmează, am voi tocmai să arătăm că, potrivit învățăturii tradiționale, trebuie să existe în viața spirituală a începătorilor, după un anumit timp, o a doua convertire, asemănătoare celei de-a doua convertiri a Apostolilor la sfârșitul Pătimirii Mântuitorului, și că, mai târziu, înainte de a intra în viața de unire a celor desăvârșiți, trebuie să existe ca o a treia convertire sau transformare a sufletului, asemănătoare aceleia care s-a produs în Apostoli în ziua Rusaliilor.

Această deosebire a celor trei vârste ale vieții spirituale nu este, după cum se vede, lipsită de importanță. Ne dăm seama de aceasta îndeosebi în direcțiunea spirituală. Un vechi director spiritual ajuns la vârsta celor desăvârșiți poate să fi citit foarte puțin autorii mistici și totuși răspunde, în general, bine și într-un mod imediat aplicabil la întrebări delicate, privitoare la lucruri foarte înalte; și răspunde în termenii Evangheliei, prin cutare sau cutare cuvânt al Evangheliei zilei, fără să pară măcar a bănui înălțimea răspunsurilor sale. În timp ce un tânăr preot, care a citit mult autorii mistici, dar care poate se află el însuși încă la vârsta începătorilor, nu pare să aibă despre lucrurile vieții spirituale decât o cunoaștere livrescă și, ca să spunem așa, verbală.

Chestiunea care ne preocupă este deci, în cel mai înalt grad, o chestiune de viață. Este important să o considerăm din

punctul de vedere tradițional; se vede atunci tot sensul și toată întinderea adagiului Părinților: „Pe calea lui Dumnezeu, cine nu înaintează dă înapoi", și se vede, de asemenea, că viața noastră interioară de aici de jos trebuie să ajungă să fie ca preludiul normal al viziunii beatifice. În acest sens profund, ea este, precum am spus, viața veșnică începută, *inchoatio vitae aeternae* („început al vieții veșnice"). „Adevăr, adevăr vă spun: cel ce crede în Mine are viața veșnică, *qui credit in me habet vitam aeternam* („cel ce crede în Mine are viața veșnică"), și Eu îl voi învia în ziua cea de apoi." (Ioan VI, 47-55).

CAPITOLUL II
A DOUA CONVERTIRE
INTRAREA ÎN CALEA ILUMINATIVĂ

Convertimini ad me, ait Dominus, et salvi eritis.
(„Întoarceți-vă la Mine, zice Domnul, și veți fi mântuiți.")

(Isaia XLV, 22)

Am văzut că viața harului, încă de aici de jos, este viața veșnică începută, germenele slavei, *semen gloriae* („sămânța slavei"), și că există pe pământ trei vârste ale vieții spirituale, comparabile cu copilăria, adolescența și vârsta adultă. Am notat, de asemenea, că, după cum există, pe la paisprezece ani, o criză pentru a trece de la a doua copilărie la adolescență și o

alta pe la douăzeci de ani pentru a intra în vârsta pe deplin adultă, tot astfel există două crize analoge în viața spirituală: una care marchează trecerea la calea iluminativă a celor progresanți, iar cealaltă care pregătește intrarea în calea unitivă a celor desăvârșiți.

Cea dintâi dintre aceste crize a fost numită uneori o a doua convertire. Despre ea trebuie să vorbim acum.

Liturgia, mai ales în anumite zile, precum în timpul Adventului și al întregului Post Mare, vorbește periodic despre necesitatea convertirii, chiar și celor care trăiesc deja creștinește, dar într-un mod încă prea imperfect.

Autorii spirituali au vorbit, de asemenea, destul de des despre a doua convertire, necesară creștinului care, după ce s-a gândit deja serios la mântuirea sa și a făcut eforturi pentru a merge pe calea lui Dumnezeu, începe să recadă, potrivit pantei naturii sale, într-o anumită căldiceală și face să ne gândim la o plantă care a fost altoită și care tinde să revină la starea sălbatică. Unii autori spirituali au insistat în mod deosebit asupra necesității acestei a doua convertiri, necesitate pe care o cunoscuseră prin experiență, precum Fericitul Henric Suso, Tauler. Sfântul Ioan al Crucii a arătat chiar în chip profund că intrarea în calea iluminativă este marcată de o purificare pasivă a simțurilor, care este o a doua convertire, iar intrarea în calea unitivă, de o purificare pasivă a spiritului, care este o convertire și mai profundă a întregului suflet în ceea ce are el mai intim. Dintre autorii spirituali ai Companiei lui Isus, P. Lallemant, în

frumoasa sa carte *Doctrina spirituală*, a scris de asemenea: „Se întâmplă de obicei două convertiri la cea mai mare parte dintre sfinți și la religioșii care se fac desăvârșiți: una prin care se consacră slujirii lui Dumnezeu, cealaltă prin care se dăruiesc cu totul perfecțiunii. Aceasta s-a văzut la Apostoli, când Domnul Nostru i-a chemat, apoi când le-a trimis Duhul Sfânt; la fel în Sfânta Tereza, în confesorul ei, P. Alvarez, și în mulți alții. Această a doua convertire nu se întâmplă la toți religioșii, și aceasta din pricina neglijenței lor."

Această chestiune este de mare interes pentru orice suflet interior. Printre sfinții care au vorbit cel mai bine despre ea înainte de Sfântul Ioan al Crucii și care au pregătit astfel învățătura lui, trebuie să o numărăm pe Sfânta Ecaterina de Siena. Ea atinge acest subiect de mai multe ori în *Dialogul* și în *Scrisorile* sale, într-un mod foarte realist și foarte practic, care subliniază printr-o trăsătură de lumină învățătura primită în mod comun în Biserică.

Urmând ceea ce a scris ea, vom vorbi mai întâi despre această a doua convertire la Apostoli, apoi despre ceea ce trebuie să fie ea în noi: ce defecte o fac necesară, ce mari motive trebuie să o inspire și, în sfârșit, ce roade trebuie să aducă.

A DOUA CONVERTIRE A APOSTOLILOR

Sfânta Ecaterina de Siena vorbește în mod explicit despre a doua convertire a Apostolilor în *Dialogul* său, la capitolul 63.

Prima lor convertire avusese loc atunci când Isus îi chemase, spunându-le: „Vă voi face pescari de oameni." Ei L-au urmat pe Domnul Nostru, au ascultat cu vie admirație învățătura Sa, au văzut minunile Sale, au luat parte la ministerul Său. Trei dintre ei L-au văzut schimbat la față pe Tabor. Toți au asistat la instituirea Euharistiei; atunci au fost hirotoniți preoți și s-au împărtășit. Dar când a sosit ceasul Pătimirii, deși adesea prezis de Isus, Apostolii și-au părăsit Învățătorul. Chiar Petru, care totuși Îl iubea mult, s-a rătăcit până la a-L renega de trei ori. Domnul Nostru îi spusese lui Petru după Cină, ceea ce amintește prologul cărții lui Iov: „Simone, Simone, iată că Satana v-a cerut ca să vă cearnă precum grâul, *ut vos cribraret sicut triticum* („ca să vă cearnă precum grâul"); dar Eu M-am rugat pentru tine, ca să nu piară credința ta, iar tu, când te vei converti, *et tu aliquando conversus* („și tu, cândva întors"), întărește-i pe frații tăi." — „Doamne, i-a spus Petru, sunt gata să merg cu Tine și în temniță, și la moarte." Iar Isus i-a spus: „Petre, îți spun, cocoșul nu va cânta astăzi până ce nu vei fi tăgăduit de trei ori că Mă cunoști." (Luca XXII, 31-34).

În fapt, Petru a căzut și L-a tăgăduit pe Învățătorul său, chiar jurând că nu-L cunoaște.

Când a început a doua sa convertire? Îndată după întreita sa tăgăduire, după cum se relatează la Sfântul Luca XXII, 61: „În aceeași clipă, pe când el încă vorbea, a cântat cocoșul.

Domnul, întorcându-Se, a privit spre Petru. Și Petru și-a adus aminte de cuvântul pe care Domnul i-l spusese: mai înainte de a cânta astăzi cocoșul, te vei lepăda de Mine de trei ori. Și, ieșind afară, a plâns cu amar." Sub privirea lui Isus și sub harul care o însoțea, această căință a lui Petru a trebuit să fie foarte profundă și ca principiul unei vieți noi.

Cu privire la această a doua convertire a lui Petru, trebuie amintit ceea ce spune Sfântul Toma: chiar după o greșeală gravă, dacă sufletul are o căință cu adevărat ferventă și proporționată cu gradul de har pierdut, el recuperează acest grad de har; poate chiar să reînvie la un grad superior, dacă are o contriție încă mai ferventă. El nu este deci obligat să-și reînceapă urcușul de la început, ci îl continuă reluându-l din punctul la care ajunsese când a căzut.

Cel care se împiedică la jumătatea coastei și se ridică îndată continuă urcușul.

Totul îndeamnă să credem că Petru, prin fervoarea căinței sale, nu numai că a recăpătat gradul de har pe care îl pierduse, ci a fost ridicat la un grad superior de viață supranaturală. Domnul îngăduise această cădere pentru ca el să fie vindecat de prezumția sa, să devină mai smerit și să-și pună încrederea nu în sine însuși, ci în Dumnezeu.

Se spune în *Dialogul* Sfintei Ecaterina de Siena, cap. 63: „Petru s-a retras în tăcere pentru a plânge, după ce săvârșise greșeala de a-L tăgădui pe Fiul Meu. Durerea sa era totuși încă

imperfectă și a rămas astfel patruzeci de zile, până după Înălțare. Dar când Adevărul Meu S-a întors la Mine după omenitatea Sa, Petru și ceilalți ucenici s-au retras în casa lor, pentru a aștepta venirea Duhului Sfânt, pe care Adevărul Meu le-o făgăduise. Stăteau acolo închiși, ca reținuți de frică, fiindcă sufletul lor nu ajunsese la iubirea desăvârșită." Ei nu au fost cu adevărat transformați decât la Rusalii.

Totuși, a existat acolo, pentru Petru și pentru Apostoli, înainte de sfârșitul Pătimirii Mântuitorului, o a doua convertire vădită, care s-a întărit în zilele următoare. După Învierea Sa, Domnul Nostru li S-a arătat de mai multe ori, i-a luminat, după cum le-a dat ucenicilor din Emaus înțelegerea Scripturilor, și în chip deosebit l-a făcut pe Petru să repare întreita sa tăgăduire, după pescuirea minunată, printr-un întreit act de iubire. După cum relatează Sfântul Ioan XXI, 15, Isus i-a spus lui Simon Petru: „Simone, fiul lui Ioan, Mă iubești tu mai mult decât aceștia?" El I-a răspuns: „Da, Doamne, Tu știi că Te iubesc." Isus i-a spus: „Paște mieii Mei." I-a spus a doua oară: „Simone, fiul lui Ioan, Mă iubești?" Petru I-a răspuns: „Da, Doamne, Tu știi bine că Te iubesc." Isus i-a spus: „Paște mieii Mei." L-a întrebat a treia oară: „Simone, fiul lui Ioan, Mă iubești?" Petru s-a întristat că îl întreba a treia oară: „Mă iubești?" și I-a răspuns: „Doamne, Tu cunoști toate, Tu știi că Te iubesc." Isus i-a spus: „Paște oile Mele." Apoi i-a vestit în termeni acoperiți martiriul său: „Când vei fi bătrân, îți vei întinde mâinile, iar altul te va încinge și te va duce unde nu vei voi."

Întreita tăgăduire era reparată prin acest întreit act de iubire. Aceasta era întărirea celei de-a doua convertiri a lui Petru și o anumită confirmare în har înaintea transformării de la Rusalii.

A existat de asemenea pentru Sfântul Ioan ceva deosebit chiar înainte de moartea lui Isus. Ioan, ca și ceilalți Apostoli, Îl părăsise pe Domnul Nostru când Iuda a sosit cu oameni înarmați; dar, printr-un har nevăzut, foarte puternic și foarte dulce, Isus l-a atras pe ucenicul iubit la picioarele crucii Sale, iar a doua convertire a lui Ioan a avut loc atunci când a auzit cele șapte ultime cuvinte ale Mântuitorului care își dădea sufletul.

Ce trebuie să fie a doua noastră convertire. Defectele care o fac necesară

Sfânta Ecaterina arată în *Dialogul* său, cap. 60 și 63, că ceea ce s-a petrecut la Apostoli, modelele noastre formate nemijlocit de Domnul Nostru, trebuie să se reproducă într-un anumit fel în noi. Și chiar trebuie spus că, dacă Apostolii au avut nevoie de o a doua convertire, cu atât mai mult avem nevoie de ea noi înșine. Sfânta insistă îndeosebi asupra defectelor care fac necesară această a doua convertire, mai ales asupra iubirii de sine. Ea subzistă în grade diferite în sufletele imperfecte, în

ciuda stării de har, și este izvorul unei mulțimi de păcate veniale, de defecte obișnuite, care devin ca niște trăsături ale caracterului și care fac necesară o adevărată purificare a sufletului, chiar la cei care, într-un anumit fel, au fost pe Tabor sau au participat adesea la ospățul euharistic, precum Apostolii la Cină.

În *Dialogul* său, cap. 60, Sfânta Ecaterina de Siena vorbește despre această iubire de sine descriind iubirea mercenară a celor imperfecți, care, fără să bage de seamă, Îl slujesc pe Dumnezeu din interes, din atașament față de mângâieri fie vremelnice, fie spirituale, și care, atunci când sunt lipsiți de ele, varsă lacrimi de duioșie asupra lor înșiși.

Este un amestec în sine straniu, dar de fapt foarte frecvent în noi, între o iubire de Dumnezeu care își are sinceritatea ei și o iubire dezordonată de sine. Fără îndoială, Îl iubim pe Dumnezeu printr-o iubire de prețuire mai mult decât pe noi înșine, fără de care nu am fi în stare de har, am fi pierdut caritatea; dar ne iubim încă pe noi înșine într-un mod dereglat. Nu am ajuns îndeajuns să ne iubim în mod sfânt pe noi înșine pentru Dumnezeu și în El. Această stare a sufletului nu este nici albă, nici neagră; sunt nuanțe cenușii, în care există totuși mai mult alb decât negru. Se urcă, dar mai există încă o anumită tendință de a coborî.

Se citește în acest capitol 60 al *Dialogului* — Domnul este Cel care vorbește: „Printre cei care au devenit slujitorii Mei de încredere, sunt unii care Mă slujesc cu credință, fără frică

servilă: nu numai frica de pedeapsă îi leagă de slujirea Mea, ci iubirea. Dar această iubire nu încetează de a fi imperfectă, fiindcă ceea ce caută în această slujire, cel puțin încă în bună parte, este propria lor utilitate, propria lor mulțumire sau plăcerea pe care o află în Mine. Aceeași imperfecțiune se întâlnește și în iubirea pe care o au față de aproapele lor. Și știi tu ce dovedește imperfecțiunea iubirii lor? De îndată ce sunt lipsiți de mângâierile pe care le aflau în Mine, această iubire nu le mai ajunge și nu se mai poate susține. Ea lâncezește și adesea se răcește din ce în ce mai mult față de Mine atunci când, pentru a-i exersa în virtute și a-i smulge din imperfecțiunea lor, le retrag aceste mângâieri spirituale și le trimit lupte și împotriviri. Totuși nu procedez astfel decât pentru a-i aduce la perfecțiune, pentru a-i învăța să se cunoască bine pe ei înșiși, să ia cunoștință că nu sunt nimic și că prin ei înșiși nu posedă niciun har.

Adversitatea trebuie să aibă drept efect să-i poarte să caute refugiu în Mine, să Mă recunoască drept binefăcătorul lor, să se atașeze de Mine singur printr-o smerenie adevărată...

Dacă nu-și recunosc imperfecțiunea, cu dorința de a deveni desăvârșiți, este cu neputință să nu se întoarcă înapoi." Aceasta au spus-o adesea Părinții: „Pe calea lui Dumnezeu, cine nu înaintează dă înapoi." Precum copilul care nu crește nu rămâne copil, ci devine un pitic, începătorul care nu intră, când ar trebui, în calea celor progresanți nu rămâne un începător, ci devine un suflet întârziat. Se pare, vai!, că marea majoritate a sufletelor nu se află într-una dintre cele trei

categorii ale începătorilor, progresanților și desăvârșiților, ci în aceea a celor întârziați. — Unde suntem noi personal? — Este adesea foarte tainic, și ar fi o curiozitate deșartă să cercetăm până la ce punct al urcușului am ajuns; dar totuși trebuie să nu greșim drumul și să nu apucăm din neatenție pe cel care coboară.

Este important, așadar, să depășim iubirea care rămâne mercenară și care rămâne astfel uneori fără să o știe. În același capitol 60 se spune: „Cu această iubire imperfectă îl iubea Sfântul Petru pe bunul și dulcele Isus, Fiul Meu unul-născut, atunci când gusta atât de delicios dulceața intimității Sale pe Tabor. Dar de îndată ce a venit timpul tribulației, tot curajul l-a părăsit. Nu numai că nu a avut puterea de a suferi pentru El, ci la prima amenințare frica cea mai servilă a biruit fidelitatea sa și L-a tăgăduit jurând că nu-L cunoscuse niciodată."

Sfânta Ecaterina de Siena, în capitolul 63 al aceluiași *Dialog*, arată că sufletul imperfect, care Îl iubește pe Domnul cu o iubire încă mercenară, trebuie să facă ceea ce a făcut Petru după tăgăduire. Nu rareori Providența îngăduie și pentru noi, în acest moment, vreo greșeală foarte vizibilă, pentru a ne smeri și a ne sili să intrăm în noi înșine.

„Atunci, spune Domnul, după ce și-a recunoscut gravitatea greșelii și a ieșit din ea, sufletul începe să plângă de frica pedepsei; apoi se înalță la considerarea milostivirii Mele, unde află mângâiere și folos. Dar el este, spun Eu, încă imperfect și,

pentru a-l aduce la perfecțiune, Mă retrag de la el, nu prin har, ci prin simțire... Nu harul Meu i-l iau, ci desfătarea pe care o încerca din el... pentru a-l exersa să Mă caute pe Mine Însumi în tot adevărul... cu dezinteresare, credință vie și ură față de sine." Și precum Petru a reparat întreita sa tăgăduire prin trei acte de iubire mai curată și mai puternică, sufletul luminat trebuie să facă la fel.

Sfântul Ioan al Crucii va spune, după Tauler, pentru a nota trei semne ale acestei a doua convertiri: „Nu se află nici gust, nici mângâiere în lucrurile dumnezeiești, nici în lucrurile create... Se păstrează totuși amintirea lui Dumnezeu, cu o solicitudine și o grijă dureroasă: omul se teme că nu Îl slujește... Nu se mai ajunge să se mediteze recurgând la simțul imaginației, căci Dumnezeu începe să Se comunice nu prin simțuri, ca înainte, prin mijlocul raționamentului, ci într-un mod mai spiritual, printr-un act de simplă contemplație." (*Noaptea obscură*, l. I, c. 9).

Progresanții sau cei înaintați intră astfel, potrivit Sfântului Ioan al Crucii, în „calea iluminativă, unde Dumnezeu hrănește și întărește sufletul prin contemplație infuză" (*Noaptea obscură*, l. I, cap. 14).

Sfânta Ecaterina de Siena, fără a aduce încă atâta precizie, insistă în mod deosebit asupra unuia dintre semnele acestei stări: cunoașterea experimentală a mizeriei noastre și a profundei noastre imperfecțiuni, cunoaștere care nu este propriu-zis dobândită; Domnul este Cel care o dă, așa cum l-a

privit pe Petru îndată după tăgăduire. Atunci Petru a primit un har de lumină, și-a adus aminte și, ieșind afară, a plâns (Luca XXII, 61).

La sfârșitul aceluiași capitol 63 al *Dialogului*, Domnul spune — și aceasta este ceea ce va dezvolta Sfântul Ioan al Crucii în noaptea pasivă a simțurilor: „Mă retrag de la sufletul încă foarte imperfect pentru ca el să-și vadă și să-și cunoască păcatul. Căci, văzându-se lipsit de mângâiere, el simte o durere care îl mâhnește; se simte slab, nesigur, gata de descurajare — prezumția lui, ca aceea a lui Petru, a căzut —, iar această experiență îi descoperă rădăcina iubirii de sine spirituale care se află în el. Este pentru el un mijloc de a se cunoaște, de a se ridica deasupra lui însuși, de a ședea la tribunalul conștiinței sale, pentru a nu lăsa să treacă acest sentiment fără a-i aplica mustrare și corecție. Atunci trebuie să se înarmeze cu sfânta ură de sine, pentru a smulge rădăcina iubirii de sine care îi viciază actele și pentru a trăi cu adevărat și pe deplin din iubirea dumnezeiască."

Sfânta observă în același loc că numeroase primejdii așteaptă sufletul care este mișcat numai de o iubire mercenară. Sunt, spune ea, suflete care voiesc să meargă la Tatăl fără a trece prin Isus răstignit și care se scandalizează de crucea ce le este dată pentru a le mântui.

Care sunt marile motive care trebuie să inspire a doua convertire și care sunt roadele ei?

Primul motiv care trebuie să o inspire este exprimat de porunca supremă, care este fără limite: „Să iubești pe Domnul Dumnezeul tău din toată inima ta, din tot sufletul tău, din toate puterile tale și din tot cugetul tău." (Luca X, 27). Această poruncă cere iubirea lui Dumnezeu pentru El Însuși, iar nu din interes și atașament față de satisfacția noastră personală; ea spune chiar că trebuie să-L iubim pe Dumnezeu din toate puterile noastre, atunci când a sunat pentru noi ceasul încercării, pentru a ajunge în cele din urmă să-L iubim din tot cugetul nostru, când vom fi statorniciți deasupra fluctuațiilor sensibilității, în această parte superioară a sufletului, când vom fi devenit „adoratori în spirit și în adevăr". Mai mult, această poruncă supremă este fără limite: perfecțiunea carității este scopul către care trebuie să tindă toți creștinii, fiecare după starea sa, unul în căsătorie, altul în viața sacerdotală sau în viața religioasă.

Sfânta Ecaterina de Siena insistă asupra acestui lucru în capitolele 11 și 47 ale *Dialogului* și amintește că, pentru a observa în chip desăvârșit porunca iubirii lui Dumnezeu și a aproapelui, trebuie să avem spiritul sfaturilor, adică spiritul de

detașare față de bunurile pământești, și, după expresia Sfântului Pavel, trebuie să ne folosim de ele ca și cum nu ne-am folosi.

Marele motiv al celei de-a doua convertiri este astfel exprimat în capitolul 60: „Slujitorii Mei trebuie să iasă din aceste sentimente de iubire mercenară, pentru a deveni adevărați fii și a-Mi sluji fără interes personal. Eu răsplătesc orice osteneală, dau fiecăruia după starea sa și după faptele sale. Astfel, dacă nu părăsesc exercițiul rugăciunii și al celorlalte fapte bune și dacă merg mereu cu perseverență, progresând în virtute, vor ajunge la această iubire de fii. Iar Eu îi voi iubi la rândul Meu așa cum sunt iubiți copiii, fiindcă răspund întotdeauna cu aceeași iubire la iubirea pe care cineva o are pentru Mine. Dacă Mă iubiți precum un slujitor își iubește stăpânul, vă voi iubi ca stăpân, plătindu-vă ceea ce vi se cuvine după meritul vostru; dar nu Mă voi manifesta Eu Însumi vouă. Secretele intime sunt încredințate prietenului, fiindcă omul este una cu prietenul său. Nu este una cu slujitorul său...

„Dar dacă slujitorii Mei se rușinează de imperfecțiunea lor, dacă încep să iubească virtutea, dacă se străduiesc cu ură să smulgă din ei înșiși rădăcina iubirii de sine spirituale, dacă, din înălțimea tribunalului conștiinței și făcând apel la rațiune, nu suferă în inima lor nicio mișcare de teamă servilă și de iubire mercenară fără a le îndrepta prin lumina preasfintei Credințe, îți spun că, lucrând astfel, Îmi vor fi atât de plăcuți încât vor avea acces la inima prietenului. Mă voi manifesta Eu Însumi lor, după cum a proclamat Adevărul Meu când a spus: «Cel ce

Mă iubește va fi iubit de Tatăl Meu; și Eu îl voi iubi și Mă voi manifesta lui.»" (Ioan XIV, 21). Aceste ultime cuvinte exprimă cunoașterea pe care Dumnezeu ne-o dă despre El Însuși printr-o inspirație specială. Aceasta este contemplația, care purcede din credința luminată de daruri, din credința unită cu iubirea, care gustă și pătrunde misterele.

Un al doilea motiv care trebuie să inspire a doua convertire este prețul sângelui Mântuitorului, pe care Petru nu l-a înțeles înainte de Pătimire, în ciuda acestor cuvinte de la Cină: „Acesta este sângele Meu, care se va vărsa pentru voi." (Luca XXII, 20). El nu a început să-l înțeleagă bine decât după Înviere. Se citește în această privință în *Dialog*, cap. 60: „Iată ce trebuie să vadă și să înțeleagă slujitorii Mei, în mijlocul împotrivirilor și încercărilor pe care le îngădui pentru ei: că nu voiesc nimic altceva decât binele lor, sfințirea lor, prin sângele Fiului Meu unul-născut, în care au fost spălați de nelegiuirile lor. În acest sânge ei pot cunoaște adevărul Meu, iar adevărul Meu este acesta: pentru a le da viața veșnică i-am creat după chipul și asemănarea Mea și i-am creat din nou în sângele propriului Meu Fiu, făcând din ei fiii Mei adoptivi."

Iată ce a înțeles Sfântul Petru după greșeala sa și după Pătimirea Mântuitorului; abia atunci a înțeles valoarea infinită a prețiosului sânge vărsat pentru mântuirea noastră, a sângelui răscumpărător.

Se întrevede aici măreția lui Petru smerit; el este aici mult mai mare decât pe Tabor, căci are simțul mizeriei sale și al

bunătății infinite a Celui Preaînalt. Când Isus vestise pentru prima dată că trebuia să meargă la Ierusalim pentru a fi răstignit, Petru, luându-L pe Învățătorul său deoparte, Îi spusese: „Să te ferească Dumnezeu, aceasta nu se poate întâmpla." Atunci vorbise, fără să-și dea seama, împotriva întregii economii a Răscumpărării, împotriva întregului plan al Providenței, împotriva însuși motivului Întrupării. Și de aceea Domnul Nostru îi răspunsese: „Înapoia Mea, Satano; tu ai numai idei omenești, nu înțelegi nimic din lucrurile lui Dumnezeu." Iar acum, după greșeala și convertirea sa, Petru smerit are simțul Crucii și întrevede prețul infinit al sângelui prețios.

Se înțelege de ce Sfânta Ecaterina nu încetează să vorbească, în *Dialogul* și în *Scrisorile* sale, despre sângele care dă eficacitate Botezului și celorlalte sacramente. La fiecare Liturghie, când preotul îl ridică pe altar, credința noastră în puterea lui răscumpărătoare ar trebui să devină mai mare și mai vie.

Un al treilea motiv care trebuie, în sfârșit, să inspire a doua convertire este iubirea sufletelor ce trebuie mântuite, iubire inseparabilă de iubirea lui Dumnezeu, deoarece este efectul și semnul ei; ea trebuie să devină, în orice creștin vrednic de acest nume, un adevărat zel care inspiră toate virtuțile. Această iubire a sufletelor a purtat-o pe Sfânta Ecaterina să se ofere ca victimă pentru mântuirea păcătoșilor. Se citește în penultimul capitol al *Dialogului*, care este rezumatul lui: „Mi-ai cerut să fac milostivire lumii... Mă rugai să eliberez trupul mistic al

Sfintei Biserici de întuneric și de persecuții, oferindu-te pe tine însăți pentru ca Eu să pedepsesc asupra ta nelegiuirile unora dintre slujitorii Mei... Ți-am spus că voiesc să fac milostivire lumii, arătându-ți că milostivirea este semnul Meu distinctiv. Din milostivire, din pricina iubirii negrăite pe care am avut-o pentru om, L-am trimis pe Cuvântul Meu, pe Fiul Meu unul-născut...

„Ți-am făgăduit de asemenea, și îți făgăduiesc încă, faptul că prin marea răbdare a slujitorilor Mei voi reforma Mireasa Mea; v-am chemat pe toți să suferiți pentru ea, încredințându-ți durerea pe care Mi-o pricinuiește nelegiuirea unora dintre slujitorii Mei... În același timp și prin contrast, ai putut contempla virtutea celor care trăiesc asemenea îngerilor... Prin lacrimile voastre și prin umilele voastre rugăciuni necontenite voiesc să fac milostivire lumii."

Roadele acestei a doua convertiri sunt, precum s-a întâmplat pentru Petru, un început de contemplație prin înțelegerea progresivă a marelui mister al Crucii sau al Răscumpărării, înțelegere trăită a valorii infinite a sângelui Mântuitorului vărsat pentru noi.

Odată cu această contemplație născândă, este o unire cu Dumnezeu mai desprinsă de fluctuațiile sensibilității, mai curată, mai puternică, mai continuă. Prin urmare, este, dacă nu bucuria, cel puțin pacea care se statornicește puțin câte puțin în suflet, chiar în mijlocul adversității. Este această convingere, nu doar abstractă, teoretică, confuză, ci concretă

și trăită, că în cârmuirea lui Dumnezeu totul este rânduit spre manifestarea bunătății Sale. Domnul Însuși o exprimă la sfârșitul *Dialogului*, cap. 166: „Nimic nu a fost făcut și nimic nu se face decât prin sfatul providenței Mele dumnezeiești. În tot ceea ce îngădui, în tot ceea ce vă dau în tribulații și în mângâieri vremelnice sau spirituale, nu fac nimic decât pentru binele vostru, pentru ca voi să fiți sfințiți în Mine și pentru ca Adevărul Meu să se împlinească în voi." Aceasta este ceea ce spune Sfântul Pavel (Romani VIII, 28): „toate conlucrează spre binele celor care Îl iubesc pe Dumnezeu" și care persevereză în această iubire.

Nu este oare aceasta convingerea care se statornicește în sufletul lui Petru și al Apostolilor după a doua lor convertire, precum și în sufletul ucenicilor din Emaus, când Domnul Nostru înviat le-a dat înțelegerea progresivă a misterului Crucii: „O, oameni fără pricepere și cu inima zăbavnică în a crede toate cele spuse de profeți! le-a spus El. Nu trebuia oare ca Hristos să pătimească acestea și să intre în slava Sa? Și, începând de la Moise și străbătând toți profeții, le-a tâlcuit tot ceea ce fusese spus despre El în toate Scripturile." (Luca XXIV, 25). Ei L-au recunoscut la frângerea pâinii.

Ceea ce s-a întâmplat acestor ucenici pe drumul Emausului trebuie să ni se întâmple și nouă, dacă suntem fideli, pe drumul veșniciei. Dacă pentru ei și pentru Apostoli a trebuit să existe o a doua convertire, cu atât mai mult este ea necesară pentru noi. Și, sub acest nou har al lui Dumnezeu, vom spune și noi: „*Nonne cor nostrum ardens erat in nobis dum loqueretur in*

via" („Oare nu ardea inima noastră în noi când ne vorbea pe cale și ne tâlcuia Scripturile?")

Teologia ajută astfel la descoperirea sensului profund al Evangheliei; dar, cu cât înaintează mai mult, cu atât, într-un anumit sens, trebuie să se ascundă mai mult; trebuie să dispară oarecum asemenea Sfântului Ioan Botezătorul după ce L-a vestit pe Domnul Nostru. Ea ajută la aflarea sensului profund al Revelației dumnezeiești cuprinse în Scriptură și Tradiție, iar când a adus acest serviciu, se cuvine să se șteargă. Pentru a restaura catedralele, pentru a pune câteva pietre sculptate la locul potrivit, trebuie ridicată o schelă; dar, odată pietrele puse la loc, schela este îndepărtată, iar catedrala apare din nou în toată frumusețea ei. Teologia slujește, de asemenea, pentru a ne arăta tăria temeliilor edificiului doctrinal al dogmei, soliditatea structurii sale, proporția părților sale; iar când ni le face să le întrezărim, ea se șterge înaintea contemplației supranaturale care purcede din credința luminată de daruri, din credința pătrunzătoare și gustoasă, unită cu iubirea.

Așa stau lucrurile în chestiunea care ne preocupă, chestiune vitală prin excelență, de ordinul vieții intime a lui Dumnezeu.

CAPITOLUL III
A TREIA CONVERTIRE SAU TRANSFORMAREA SUFLETULUI, INTRAREA ÎN CALEA UNITIVĂ A CELOR DESĂVÂRȘIȚI

Repleti sunt omnes Spiritu Sancto
(„Toți s-au umplut de Duhul Sfânt.")

(Faptele Apostolilor II, 4)

Am vorbit despre a doua convertire necesară sufletului interior pentru a ieși din calea începătorilor și a intra în aceea a progresanților sau calea iluminativă. Mai mulți autori spirituali au spus, după cum am văzut, că această a doua convertire a avut loc pentru Apostoli la sfârșitul Pătimirii Mântuitorului, în mod deosebit pentru Petru după întreita tăgăduire.

Sfântul Toma notează în *Comentariul* său la Sfântul Matei, cap. XXVI, 74, că această căință a lui Petru s-a produs îndată, de îndată ce Domnul l-a privit, și că ea a fost eficace și definitivă.

Dar totuși Petru și Apostolii au fost înceți în a crede în Învierea Mântuitorului, în ciuda relatării pe care sfintele femei le-au făcut-o despre această minune, care fusese vestită de mai multe ori de Isus. Această relatare li s-a părut delir (Luca XXIV, 11).

Mai mult, dacă au fost înceți în a crede în Învierea Mântuitorului, ei au arătat, spune Sfântul Augustin, grabă în a vedea realizată restaurarea împărăției lui Israel, așa cum și-o reprezentau ei. Se vede aceasta din întrebarea pe care I-au pus-o Domnului Nostru chiar în ziua Înălțării: când Isus le-a vestit din nou venirea Duhului Sfânt, ei L-au întrebat: „Doamne, oare în acest timp vei restaura împărăția lui Israel?" (Faptele Apostolilor I, 6). Va mai fi încă mult de suferit înainte de restaurarea împărăției, iar ea va fi cu mult superioară față de ceea ce întrevăd ucenicii.

De aceea autorii spirituali au vorbit de mai multe ori despre o a treia convertire sau transformare a Apostolilor, care a avut loc în ziua Rusaliilor. Să vedem mai întâi ce a fost în ei această transformare și apoi ce trebuie să fie ea, păstrând toate proporțiile, în noi.

Această transformare a fost pregătită în ei prin faptul că, de la Înălțare, Isus i-a lipsit definitiv pe ai Săi de prezența Sa sensibilă.

Când Domnul Nostru i-a lipsit pentru totdeauna pe Apostoli de vederea sfintei Sale omenități, a trebuit să fie pentru ei o mare suferință, la care, în general, nu ne gândim îndeajuns. Dat fiind că Mântuitorul devenise viața lor, după cum spune Sfântul Pavel: „*Mihi vivere Christus est*" („Pentru mine a trăi este Hristos"), și că intimitatea cu El creștea în fiecare zi, ei au trebuit să aibă o impresie de singurătate dintre cele mai profunde, ca o impresie de pustiu, de strâmtorare și de moarte. Aceasta a trebuit să fie cu atât mai simțită cu cât Domnul Nostru le vestise toate suferințele viitoare. Ne putem face o slabă idee despre aceasta atunci când, după ce am trăit pe un plan superior în timpul unei reculegeri fervente, sub conducerea unui suflet sacerdotal plin de Dumnezeu, suntem reluați de viața de toate zilele, care pare să ne lipsească dintr-odată de această plinătate. Apostolii au rămas cu ochii ridicați spre cer; nu mai era zdrobirea sensibilității ca în timpul Pătimirii, ci era o lipsire completă, care a trebuit pentru o clipă să le pună spiritul în derută. În timpul Pătimirii,

Isus era încă acolo; acum era ascuns privirilor lor și ei s-au crezut cu totul lipsiți de El.

În această obscuritate a spiritului au fost pregătiți pentru revărsarea harurilor de la Rusalii.

Coborârea Duhului Sfânt asupra Apostolilor

„Toți, într-un singur spirit,
adunați în Cenacol,
stăruiau în rugăciune,
împreună cu câteva femei
și cu Maria, mama lui Isus...”
(Faptele Apostolilor I, 14)

După cum se relatează în Faptele Apostolilor II, 1-4: „Sosind ziua Rusaliilor, adică aceea a Cincizecimii iudaice, care se celebra la cincizeci de zile după Paști, Apostolii erau toți împreună în același loc. Deodată a venit din cer un zgomot ca acela al unui vânt puternic și a umplut toată casa unde ședeau. Și au văzut apărând ca niște limbi de foc, care se împărțeau și se așezau peste fiecare dintre ei. Toți au fost umpluți de Duhul Sfânt și au început să vorbească în alte limbi, după cum Duhul Sfânt le dădea să se exprime.”

Zgomotul venit din cer, asemenea celui al unui vânt năvalnic, era semnul acțiunii tainice și foarte eficace a Duhului Sfânt. În același timp, limbile de foc care s-au așezat peste fiecare dintre Apostoli simbolizau ceea ce avea să se producă în sufletul lor.

Nu este rar ca un mare har să fie precedat de un fapt sensibil izbitor, care ne scoate din somnolența noastră; este ca o trezire dumnezeiască.

Aici simbolismul este cât se poate de limpede. După cum focul purifică, luminează și încălzește, Duhul Sfânt în acea clipă a purificat profund, a luminat și a aprins sufletul Apostolilor. Iată cu adevărat purificarea profundă a Spiritului. Și Sfântul Petru a explicat (Faptele Apostolilor II, 17) că acesta era lucrul vestit de profetul Ioel: „În zilele cele de pe urmă, spune Domnul, voi revărsa Duhul Meu peste slujitorii și slujitoarele Mele și ei vor profeți... Atunci oricine va invoca numele Domnului va fi mântuit."

Duhul Sfânt locuia deja în sufletul Apostolilor, dar prin această misiune vizibilă El a venit să sporească în ei comorile harului, ale virtuților și ale darurilor, luminându-i și întărindu-i, pentru ca ei să fie capabili să fie martorii Mântuitorului până la marginile pământului, cu primejdia vieții lor. Limbile de foc sunt un semn că Duhul Sfânt a aprins în sufletul Apostolilor acea vie flacără a Iubirii despre care va vorbi Sfântul Ioan al Crucii.

Atunci s-a împlinit cuvântul Domnului Nostru (Ioan XIV, 26): „Duhul Sfânt, pe care Tatăl Meu vi-L va trimite, vă va învăța și vă va aduce aminte toate câte v-am spus." Apostolii au început atunci să vorbească „în limbi noi, celebrând minunile lui Dumnezeu, *magnalia Dei* („mărețiile lui Dumnezeu")", astfel încât străinii martori ai fenomenului, „locuitori ai Mesopotamiei..., ai Capadociei, ai Pontului, ai Asiei, ai Egiptului, romani, cretani și arabi aflați în trecere la Ierusalim, erau uimiți să-i audă vorbind limba țării lor natale" (Faptele Apostolilor II, 8-12). Era un semn că trebuiau să înceapă să predice Evanghelia diferitelor națiuni, după cum Isus le poruncise: „Mergeți, învățați toate neamurile." (Matei XXVIII, 19).

Care au fost efectele coborârii Duhului Sfânt?

Faptele Apostolilor ni le arată: Apostolii au fost luminați și întăriți, iar influența lor sfințitoare i-a transformat pe primii creștini; a fost un avânt de fervoare profundă în Biserica născândă.

Mai întâi, Apostolii au fost mult mai luminați lăuntric de Duhul Sfânt asupra prețului sângelui Mântuitorului, asupra misterului Răscumpărării, pe care îl vestea întregul Vechi Testament și pe care îl realiza Noul Testament. Ei au primit

plinătatea contemplației acestui mister, pe care trebuiau să-l predice oamenilor pentru a-i mântui. Sfântul Toma spune că „predicarea cuvântului lui Dumnezeu trebuie să derive din plinătatea contemplației". Aceasta s-a realizat atunci în chip înalt, după cum se vede din primele predici ale Sfântului Petru relatate în Faptele Apostolilor și din aceea a Sfântului Ștefan înainte de martiriul său. Aceste cuvinte ale Sfântului Petru și ale lui Ștefan amintesc cuvintele Psalmistului: „*Ignitum eloquium tuum vehementer, et servus tuus dilexit illud*" („Cuvântul Tău, Doamne, este cu totul aprins de foc, și slujitorul Tău l-a iubit") (Ps. CXVIII, 140).

Apostolii și ucenicii, oameni fără cultură, în ziua Înălțării încă Îl întrebau pe Învățătorul dumnezeiesc: „Doamne, oare acum vei restabili împărăția lui Israel?" (Faptele Apostolilor I, 6). Isus le răspunsese atunci: „Nu este al vostru să cunoașteți timpurile sau clipele pe care Tatăl le-a fixat prin propria Sa autoritate. Dar când Duhul Sfânt va coborî peste voi, veți fi îmbrăcați cu putere și Îmi veți da mărturie în Ierusalim, în toată Iudeea, în Samaria și până la marginile pământului."

Și iată acum că Petru, care tremurase înaintea unei femei în timpul Pătimirii, care fusese atât de încet în a crede în Învierea Mântuitorului, vine să spună iudeilor, cu o autoritate și o certitudine pe care numai Dumnezeu le poate da: „Isus Nazarineanul, acest om despre care Dumnezeu v-a dat mărturie prin minunile pe care le-a săvârșit... ACEST OM, FIIND DAT VOUĂ DUPĂ PLANUL NESTRĂMUTAT ȘI PREȘTIINȚA LUI DUMNEZEU, voi L-ați pironit pe cruce

și L-ați dat morții prin mâna celor nelegiuiți. Dumnezeu L-a înviat... după cum David vestise... Pe acest Isus, pe care Dumnezeu L-a înviat, noi toți Îl mărturisim..., El, care a fost înălțat la cer... și care a revărsat acest Duh pe care voi îl vedeți și îl auziți... Să știe deci cu certitudine toată casa lui Israel că Dumnezeu L-a făcut Domn și Hristos pe acest Isus pe care voi L-ați răstignit." (Faptele Apostolilor II, 22-36). Este întregul mister al Întrupării răscumpărătoare; Petru vede acum că Isus a fost o victimă voluntară, el contemplă valoarea infinită a meritelor Sale și a sângelui vărsat.

Faptele adaugă că cei care au auzit acest discurs, „străpunși la inimă de aceste cuvinte, au zis lui Petru și celorlalți Apostoli: «Fraților, ce vom face?» Petru le-a răspuns: «Pocăiți-vă și fiecare dintre voi să fie botezat în numele lui Isus Hristos, spre iertarea păcatelor voastre, și veți primi darul Duhului Sfânt.»" Aceasta s-a și făcut, iar Faptele spun că în jur de trei mii de persoane s-au convertit în acea zi și au primit Botezul.

În zilele următoare, Petru le-a spus iudeilor în templu, după vindecarea unui olog din naștere dobândită în numele lui Isus: „Voi L-ați dat morții pe Autorul vieții, pe care Dumnezeu L-a înviat din morți, iar noi toți suntem martori... Acest Isus pe care voi L-ați răstignit... este piatra lepădată de voi din zidire și care a devenit piatra unghiulară. ȘI MÂNTUIREA NU ESTE ÎN NIMENI ALTUL; căci nu este sub cer niciun alt nume dat oamenilor prin care trebuie să fim mântuiți." (Faptele Apostolilor III, 14; IV, 11-12). În această relatare a harurilor Rusaliilor să nu acordăm atenția principală darului

limbilor și carismelor de acest fel, ci acestei iluminări speciale care îi face pe Apostoli să intre în adâncurile misterului Întrupării răscumpărătoare și, mai ales, în acela al Pătimirii Mântuitorului. Este misterul a cărui primă vestire făcută de Isus, anunțând că va fi răstignit, Petru nu o putuse purta. Simon Petru spusese: „Să Te ferească Dumnezeu, Doamne! Aceasta nu Ți se va întâmpla!" Isus îi răspunsese: „Tu nu ai înțelegerea lucrurilor lui Dumnezeu, ci ai numai gânduri omenești." (Matei XVI, 22-23). Acum Petru are înțelegerea lucrurilor lui Dumnezeu, contemplă întreaga economie a misterului Întrupării răscumpărătoare; și nu numai el este astfel luminat, ci toți Apostolii dau mărturie asemenea lui, ucenicii și mai ales primul martir, diaconul Sfântul Ștefan, care, înainte de a muri lapidat, le amintește iudeilor tot ceea ce Dumnezeu a făcut pentru poporul ales în vremea patriarhilor, în timpul lui Moise și după aceea, până la venirea Mântuitorului (Faptele Apostolilor VII, 1-53).

Dar Apostolii, în ziua Rusaliilor, nu au fost numai luminați, ci au fost puternic întăriți și confirmați. Isus le vestise: „Veți fi îmbrăcați cu puterea Duhului Sfânt." (Faptele Apostolilor I, 6). Ei, care înainte de Rusalii erau încă temători, devin curajoși și vor fi astfel cu toții până la martiriu. Petru și Ioan, arestați și aduși înaintea Sinedriului, afirmă că „mântuirea nu este în nimeni altul" decât în Isus Hristos (Faptele Apostolilor IV, 12).

Arestați din nou și bătuți cu vergi, „Apostolii au ieșit din Sinedriu bucuroși că au fost socotiți vrednici să sufere ocări

pentru numele lui Isus. Și în fiecare zi, în templu și prin case, nu încetau să-L vestească pe Isus ca Hristos." (Faptele Apostolilor IV, 41-42). Toți I-au dat mărturia sângelui lor. Cine le dăduse această putere? Duhul Sfânt, aprinzând vie flacără a caritații în inimile lor.

Aceasta a fost a treia lor convertire, care a fost o transformare a sufletului lor. Prima lor convertire îi făcuse ucenici atrași de predicarea sublimă a Învățătorului; a doua, la sfârșitul Pătimirii, le făcuse să întrevadă fecunditatea misterului Crucii, care a fost apoi luminat de Înviere; a treia le dă convingerea profundă a acestui mister, din care nu vor înceta să trăiască până la martiriu.

Transformarea Apostolilor se manifestă, în sfârșit, prin influența lor sfințitoare, prin avântul de fervoare profundă pe care l-au comunicat primilor creștini. După cum arată Faptele Apostolilor (II, 42-47; IV, 32-37; V, 1-11), viața Bisericii născânde a fost de o sfințenie admirabilă: „mulțimea credincioșilor avea o singură inimă și un singur suflet" (IV, 32); toate le erau comune, își vindeau bunurile și aduceau prețul lor Apostolilor, care împărțeau fiecăruia după trebuințele sale. Se adunau în fiecare zi pentru a se ruga împreună, pentru a asculta predicarea Apostolilor, pentru a celebra Euharistia. Erau adesea văzuți împreună în rugăciune și oamenii erau izbiți de caritatea care domnea între ei. „După acest semn, spusese Domnul Nostru, se va recunoaște că sunteți ucenicii Mei."

Bossuet a exprimat în chip admirabil această fervoare profundă a primilor creștini în al doilea *Sermon pentru ziua Rusaliilor*: „Ei sunt neclintiți în fața primejdiilor, dar sunt gingași în a-și iubi frații; iar Duhul atotputernic, care îi împinge, cunoaște bine taina de a împăca cele mai opuse contrarii... Le dă o inimă de carne... înduioșată de caritate... și îi face totodată de fier și de aramă pentru a rezista tuturor primejdiilor... El întărește și înmoaie, dar într-un chip extraordinar; fiindcă aceleași inimi ale ucenicilor, care par a fi inimi de diamant prin neclintirea lor de nebiruit, devin inimi omenești și inimi de carne prin caritatea fraternă. Acesta este efectul acestui foc ceresc care se odihnește astăzi asupra lor. El înmoaie inimile credincioșilor, le-a, ca să spunem așa, topit într-una singură...

„Apostolii Fiului lui Dumnezeu erau odinioară în ceartă cu privire la întâietate; dar de când Duhul Sfânt i-a făcut o singură inimă și un singur suflet, nu mai sunt geloși, nici gâlcevitori. Ei cred toți că vorbesc prin Petru, cred că prezidează împreună cu el, și dacă umbra lui vindecă bolnavii, întreaga Biserică ia parte la acest dar și se slăvește în Domnul Nostru." — Astfel trebuie să ne privim unii pe alții ca mădulare ale aceluiași trup mistic, al cărui cap este Hristos, și, departe de a ne lăsa pradă geloziei și invidiei, trebuie să ne bucurăm în chip sfânt de calitățile aproapelui nostru, de care profităm și noi înșine, după cum mâna trage folos din faptul că ochiul vede și urechea aude.

Acestea au fost roadele transformării Apostolilor și ucenicilor prin Duhul Sfânt.

A fost oare Duhul Sfânt trimis astfel pentru a produce aceste roade minunate numai în Biserica născândă?

Evident că nu. El continuă același ajutor de-a lungul generațiilor. Acțiunea Sa în Biserică se arată prin puterea de nebiruit pe care i-o dă. S-a văzut aceasta în cele trei secole de persecuție și prin biruința pe care ea a dobândit-o apoi asupra atâtor erezii.

Orice comunitate creștină trebuie deci să se conformeze exemplelor date de Biserica născândă. Ce trebuie să învățăm de la ea?

Să nu fim decât o singură inimă și un singur suflet, alungând dezbinările; să lucrăm la extinderea împărăției lui Dumnezeu în lume, în ciuda dificultăților care i se opun. Să credem ferm și practic în indefectibilitatea Bisericii, care este întotdeauna sfântă și care nu încetează să producă sfinți. Trebuie de asemenea, după exemplul primilor creștini, să purtăm cu răbdare și cu iubire suferințele pe care Dumnezeu ni le trimite. Să credem din toată inima în Duhul Sfânt, care nu încetează să însuflețească Biserica, și în comuniunea sfinților. Dacă am vedea Biserica așa cum este în sufletele cele mai generoase, care trăiesc cel mai mult din viața ei, ea ni s-ar arăta foarte frumoasă, în ciuda imperfecțiunilor omenești care se amestecă în activitatea fiilor ei.

Ne întristăm pe bună dreptate de anumite pete, dar să nu uităm că, dacă uneori este noroi în vale, la poalele munților, pe culmi există întotdeauna o zăpadă de o albeață strălucitoare, un aer foarte curat și o priveliște minunată care înalță necontenit spre Dumnezeu.

Purificarea spiritului

NECESARĂ PERFECȚIUNII CREȘTINE

Cor mundum crea in me, Deus.
(„Dumnezeule, creează în mine o inimă curată.")

(Ps. L, 12)

Am văzut că transformarea Apostolilor în ziua Rusaliilor a fost pentru ei ca o a treia convertire. Trebuie să existe ceva asemănător în viața oricărui creștin, pentru ca el să treacă de la vârsta celor progresanți la aceea a celor desăvârșiți. Trebuie să existe aici, spune Sfântul Ioan al Crucii, o purificare radicală a spiritului, după cum a fost necesară o purificare profundă a sensibilității pentru a trece de la vârsta începătorilor la aceea a progresanților, numită în mod comun calea iluminativă. Și precum prima convertire, prin care ne întoarcem de la lume pentru a începe să mergem pe calea lui Dumnezeu, presupune actele de credință, de speranță, de iubire a lui Dumnezeu și de

contriție, tot astfel se întâmplă și cu următoarele două; însă aici actele virtuților teologale sunt mult mai profunde: Domnul, care ne face să producem aceste acte, sapă brazda în același sens, dar mult mai adânc.

Să vedem: 1. de ce această a treia convertire este necesară celor progresanți; 2. cum purifică Domnul sufletul în acest moment; 3. care sunt roadele acestei a treia convertiri.

Necesitatea acestei purificări a spiritului

Multe imperfecțiuni subzistă la cei care progresează pe calea lui Dumnezeu; dacă sensibilitatea lor a fost în mare parte purificată de defectele senzualității spirituale, ale lenei, ale geloziei, ale nerăbdării, petele omului vechi rămân în spirit ca o rugină, care nu va dispărea decât sub acțiunea unui foc intens, asemănător aceluia care a coborât asupra Apostolilor în ziua Rusaliilor. Însuși Sfântul Ioan al Crucii face această apropiere.

Această rugină se află până în adâncul facultăților superioare: inteligența și voința. Este un atașament față de sine însuși care împiedică sufletul să fie profund unit cu Dumnezeu. De aici vine faptul că suntem adesea supuși distragerii în rugăciune, obtuzității, neînțelegerii lucrurilor lui Dumnezeu și, de asemenea, revărsării spiritului în afară, către afecțiuni naturale,

deloc sau prea puțin inspirate de caritate. Mișcările de asprime și de nerăbdare nu sunt rare. Mai mult, multe suflete destul de înaintate se atașează mult prea mult de felul lor personal de a vedea lucrurile în spiritualitate și își închipuie uneori că primesc inspirații speciale de la Dumnezeu acolo unde sunt jucăria fanteziei lor sau a vrăjmașului binelui. Astfel se umflă de prezumție, de orgoliu spiritual, de vanitate, se abat de la adevăratul drum și rătăcesc alte suflete.

Această materie este inepuizabilă, spune Sfântul Ioan al Crucii, și încă el nu ia în considerare decât defectele relative la viața pur interioară; ce ar fi dacă s-ar lua în considerare defectele care vatămă caritatea fraternă și dreptatea în raporturile cu superiorii, egalii și inferiorii, sau cele care pătează practica datoriilor noastre de stare și influența pe care o putem exercita?

Împreună cu orgoliul spiritual subzistă adesea și orgoliul intelectual, gelozia, o ambiție secretă. Cele șapte păcate capitale se regăsesc aici transpuse în viața spiritului, pe care o alterează încă profund.

Aceasta arată, spune Sfântul Ioan al Crucii, necesitatea „leșiei puternice" care este purificarea pasivă a spiritului, nouă convertire care trebuie să marcheze intrarea în viața desăvârșită.

„Chiar după ce au străbătut noaptea simțurilor, spune sfântul Doctor, cei înaintați, în felul lor de a lucra și de a trata cu

Dumnezeu, rămân vulgari; aurul spiritului nu a trecut încă prin creuzet; ei Îl înțeleg pe Dumnezeu într-un mod copilăresc și vorbesc despre El la fel. După cum spune Sfântul Pavel (I Corinteni XIII, 11), ei păstrează sentimente de copii mici, fiindcă nu au ajuns încă la perfecțiune sau la unirea cu Dumnezeu. Numai ea dă vârsta matură în care spiritul realizează lucruri mari, activitatea sa fiind atunci mai mult dumnezeiască decât omenească." Înainte de această a treia convertire se poate încă, într-un anumit sens, spune despre suflete, după expresia lui Isaia (LXIV, 6), că dreptățile lor sunt încă asemenea unei haine întinate; se impune o ultimă purificare.

Cum purifică Dumnezeu sufletul

în momentul acestei a treia convertiri
sau transformări?

La început pare că îl despuiere, în loc să-l îmbogățească. Pentru a-l vindeca de orice orgoliu spiritual și intelectual și pentru a-i manifesta adâncul de mizerie pe care îl poartă încă în sine, El lasă înțelegerea în întuneric, voința în ariditate, uneori în amărăciune și neliniște. Sufletul, spune atunci Sfântul Ioan al Crucii după Tauler, trebuie să meargă „orbește, potrivit credinței curate, care este noapte obscură pentru puterile naturale". Sfântul Toma a spus adesea: *fides est de non*

visis („credința privește cele nevăzute"): obiectul credinței nu este văzut, este obscur; marele Doctor adăuga chiar că nu se poate în același timp crede și vedea același lucru sub același aspect, căci ceea ce este crezut ca atare nu este văzut. Or, acum este vorba de a intra în adâncurile sau înălțimile credinței, precum atunci când Apostolii, după Înălțare, au fost lipsiți de prezența sensibilă a lui Isus, care le spusese (Ioan XVI, 7): *Expedit vobis ut ego vadam; si enim non abiero, Paraclitus non veniet ad vos; si autem abiero, mittam eum ad vos* („Vă este de folos ca Eu să plec; căci dacă nu voi pleca, Mângâietorul nu va veni la voi; iar dacă voi pleca, vi-L voi trimite.") Sfântul Toma explică în chip admirabil aceste cuvinte în *Comentariul* său la Sfântul Ioan: el spune că Apostolii, atașați printr-o iubire naturală de omenitatea lui Hristos, nu erau încă îndeajuns de ridicați prin iubirea spirituală a dumnezeirii Sale și nu erau încă în stare să primească în mod spiritual pe Duhul Sfânt așa cum se cuvenea și cum va fi trebuit în mijlocul tribulațiilor care îi așteptau atunci când Isus îi va fi lipsit de prezența Sa sensibilă.

Domnul pare deci mai întâi, în această purificare ca și în cele precedente, să despoaie sufletul, să-l lase în obscuritate și ariditate. El trebuie să aibă drept deviză: „Fidelitate și abandon." Aici mai ales se verifică cuvântul lui Isus: *Qui sequitur me non ambulat in tenebris, sed habebit lumen vitae* („Cel ce Mă urmează nu umblă în întuneric, ci va avea lumina vieții") (Ioan VIII, 12).

Aici sufletul, luminat în mod special de lumina purificatoare a darului înțelegerii, începe să pătrundă „adâncurile lui Dumnezeu", după cum spune Sfântul Pavel.

Aici sunt purificate de orice aliaj omenesc umilința și cele trei virtuți teologale. Sufletul presimte atunci din ce în ce mai mult, fără a o vedea, infinita curăție și măreție a lui Dumnezeu, mai presus de toate ideile pe care ni le putem face despre El; presimte de asemenea toate bogățiile supranaturale ale sfântului suflet al lui Hristos, care conținea încă de aici de jos plinătatea harului, „toate comorile înțelepciunii și ale științei" (Coloseni II, 3). Puțin asemenea Apostolilor în ziua Rusaliilor, sufletul întrevede adâncurile misterului Întrupării răscumpărătoare, valoarea infinită a meritelor lui Hristos, mort pentru noi pe cruce, după cum spun Sfântul Petru în primele sale predici și Sfântul Ștefan înainte de martiriul său. Este ca o cunoaștere trăită, aproape experimentală, a lumii supranaturale, a vieții creștine profunde; este ca o nouă privire asupra ei. Și, prin contrast, sufletul își percepe mult mai bine mizeria. Principala suferință interioară a unui Sfânt Paul al Crucii, a unui Sfânt Curé d'Ars, era atunci aceea de a se simți foarte departe de idealul preoției, a cărui măreție le apărea din ce în ce mai mult în obscuritatea credinței, în același timp în care vedeau tot mai bine nevoile imense ale sufletelor foarte numeroase care li se adresau și implorau rugăciunile și ajutorul lor. Această a treia convertire sau purificare este, după cum se vede, lucrarea Duhului Sfânt, care luminează sufletul prin darul înțelegerii. Ca la lumina unui fulger în timpul acestei

nopți, El luminează sufletul dreptului pe care voiește să-l purifice. Acest drept I-a spus adesea: *Illumina oculos meos, ne unquam obdormiam in morte* („Luminează ochii mei, ca nu cumva să adorm în moarte") (Ps. XII, 5). — *Deus meus, illumina tenebras meas* („Dumnezeul meu, luminează întunericul meu") (Ps. XVII, 29). — *Cor mundum crea in me, Deus, et spiritum rectum innova in visceribus meis. Ne projicias me a facie tua, et spiritum sanctum tuum ne auferas a me. Redde mihi laetitiam salutaris tui, et spiritu principali confirma me. Docebo iniquos vias tuas, et impii ad te convertentur... et exultabit lingua mea justitiam tuam* („Dumnezeule, creează în mine o inimă curată și înnoiește înlăuntrul meu un spirit drept. Nu mă lepăda de la fața Ta și Duhul Tău cel Sfânt nu-L lua de la mine. Redă-mi bucuria mântuirii Tale și întărește-mă cu un spirit stăpânitor. Voi învăța pe cei nelegiuiți căile Tale și cei necredincioși se vor întoarce la Tine... și limba mea va tresălta pentru dreptatea Ta") (Ps. L, 12).

Sufletul purificat îi repetă lui Hristos Isus, pentru ca El să le realizeze în el, cuvintele pe care le-a rostit: „Am venit să arunc foc pe pământ și ce doresc, dacă nu ca el să se răspândească pretutindeni?" (Luca XII, 49).

Această a treia purificare sau convertire se face, după cum se vede, așa cum spune Sfântul Ioan al Crucii, „printr-o influență a lui Dumnezeu în suflet pentru a-l purifica de ignoranțele și imperfecțiunile sale obișnuite. Contemplativii o numesc contemplație infuză, în care Dumnezeu instruiește sufletul în taină și în desăvârșirea iubirii, fără ca acesta să intervină, fără

ca el să înțeleagă măcar în ce constă această contemplație infuză."

Această mare purificare sau transformare se prezintă sub forme diferite la contemplativii puri, precum Sfântul Bruno, și la sufletele consacrate apostolatului sau operelor de milostivire, precum Sfântul Vincențiu de Paul; însă fondul ei este același: la unii și la alții sunt purificate de orice aliaj omenesc umilința și cele trei virtuți teologale, al căror motiv formal apare din ce în ce mai mult deasupra oricărui motiv secundar. Umilința crește mult potrivit gradației descrise de Sfântul Anselm și relatate de Sfântul Toma: „1. a cunoaște că ești vrednic de dispreț; 2. a suferi că ești astfel; 3. a mărturisi că ești astfel; 4. a voi ca aproapele să creadă aceasta; 5. a suporta cu răbdare să se spună aceasta; 6. a accepta să fii tratat ca o persoană vrednică de dispreț; 7. a iubi să fii tratat astfel." Asemenea Sfântului Dominic, care mergea de preferință în părțile Languedocului unde era maltratat și ridiculizat și care încerca o sfântă bucurie simțindu-se devenind mai asemănător Domnului Nostru, umilit pentru noi.

Atunci apar din ce în ce mai mult, în toată înălțimea lor, motivele formale ale celor trei virtuți teologale: Adevărul suprem revelator, milostivirea pururea ajutătoare, bunătatea suverană infinit vrednică de iubire pentru ea însăși. Aceste trei motive apar ca trei stele de primă mărime în noaptea spiritului, pentru a ne călăuzi sigur către sfârșitul călătoriei noastre.

Roadele acestei a treia convertiri sunt aceleași ca ale Rusaliilor, când Apostolii au fost luminați și întăriți și, transformați fiind, i-au transformat la rândul lor, prin predicarea lor, pe primii creștini, după cum arată cartea Faptelor relatând primele predici ale Sfântului Petru și pe aceea a Sfântului Ștefan, primul martir.

Roadele acestei a treia convertiri sunt mai ales, împreună cu o umilință adevărată și profundă, o credință vie și pătrunzătoare, care începe să guste misterele de dincolo; este ca o pregustare a vieții veșnice.

Este, de asemenea, o speranță foarte fermă, foarte încrezătoare în milostivirea dumnezeiască pururea ajutătoare. Pentru a ajunge la aceasta, trebuie, după cum spune Sfântul Pavel, să fi „sperat împotriva oricărei speranțe".

Dar rodul cel mai înalt al acestei a treia convertiri este o foarte mare iubire de Dumnezeu, foarte curată și foarte puternică, care nu se lasă oprită de nicio contradicție sau persecuție, precum a fost iubirea Apostolilor, care se bucurau că suferă pentru Domnul Nostru. Această iubire este făcută dintr-o dorință arzătoare de perfecțiune, este foamea și setea de dreptatea lui Dumnezeu, care este însoțită de darul tăriei, pentru a birui toate obstacolele. Este realizarea desăvârșită, aici jos, a poruncii supreme: „Să iubești pe Domnul Dumnezeul tău din toată inima ta, din tot sufletul tău, din toate puterile tale și din tot cugetul tău."

De acum înainte, adâncul sufletului este în întregime al lui Dumnezeu. Sufletul a ajuns, în sfârșit, să trăiască aproape necontenit în partea sa superioară, din viața spiritului; el este un adorator în spirit și în adevăr. Aceasta este, în obscuritatea credinței, ca preludiul vieții veșniciei: *quaedam inchoatio vitae aeternae* („un anumit început al vieții veșnice"). Este realizarea cuvântului Mântuitorului: „Dacă însetează cineva, să vină la Mine și să bea, și râuri de apă vie vor curge din pieptul său: *Si quis sitit, veniat ad me et bibat, et flumina de ventre ejus fluent aquae vivae* („Dacă însetează cineva, să vină la Mine și să bea, și râuri de apă vie vor curge din pântecele lui")." Este cu adevărat apa vie țâșnind spre viața veșnică, după cum Isus îi vestea samaritencei: *Si scires donum Dei... petiisses a me, et dedissem tibi aquam vivam... Aqua quam ego dabo ei fiet in eo fons aquae salientis in vitam aeternam* („Dacă ai cunoaște darul lui Dumnezeu... ai fi cerut de la Mine și ți-aș fi dat apă vie... Apa pe care Eu i-o voi da va deveni în el izvor de apă țâșnind spre viața veșnică.")

Rugăciune către Duhul Sfânt

Duhule Sfânt, vino în inima mea; atrage-o la Tine prin puterea Ta, Dumnezeul meu, și dă-mi caritatea împreună cu frica filială. Păzește-mă, o Iubire negrăită, de orice gând rău; încălzește-mă, aprinde-mă de iubirea Ta preadulce, și orice suferință mi se va părea ușoară! Tatăl meu, dulcele meu

Domn, ajută-mă în toate faptele mele! Isuse iubire, Isuse iubire.

(Sfânta Ecaterina de Siena)

Creștinul care s-a consacrat Mariei mijlocitoare potrivit formulei Fericitului Grignion de Montfort, apoi Preasfintei Inimi, va afla comori în consacrarea des reînnoită către Duhul Sfânt. Toată influența Mariei ne conduce la intimitatea lui Hristos, iar omenitatea Mântuitorului ne conduce la Duhul Sfânt, care ne introduce în misterul Treimii adorabile.

Consacrare și rugăciune către Duhul Sfânt

O, Duhule Sfânt, Duh dumnezeiesc al luminii și al iubirii, Îți consacru inteligența mea, inima mea, voința mea și toată ființa mea pentru timp și pentru veșnicie.

Fie ca inteligența mea să fie întotdeauna docilă inspirațiilor Tale cerești și învățăturii Sfintei Biserici Catolice, al cărei Călăuzitor infailibil ești; fie ca inima mea să fie întotdeauna aprinsă de iubirea lui Dumnezeu și a aproapelui; fie ca voința mea să fie întotdeauna conformă voinței dumnezeiești și fie ca întreaga mea viață să fie o imitare fidelă a vieții și virtuților Domnului și Mântuitorului nostru Isus Hristos, căruia,

împreună cu Tatăl și cu Tine, o Duhule Sfânt, să-I fie cinste și slavă în veci. Amin.

Pentru a reînnoi această consacrare, este de ajuns să se repete primele rânduri ale formulei.

CAPITOLUL IV
Problema celor trei vârste ale vieții spirituale în teologia ascetică și mistică

Acest capitol, scris mai ales pentru teologi, este mai puțin folositor pentru cea mai mare parte a sufletelor interioare, care îi vor afla substanța, sub o formă mai simplă și mai vie, în capitolul următor.

Una dintre cele mai mari probleme ale spiritualității constă în a ne întreba: în ce sens trebuie înțeleasă împărțirea tradițională a celor trei căi — purgativă, iluminativă și unitivă — potrivit terminologiei lui Dionisie, sau a începătorilor, progresanților și desăvârșiților, potrivit unei terminologii anterioare?

S-au dat acestei împărțiri tradiționale două interpretări în mod notabil diferite, după cum contemplația infuză a misterelor

credinței și unirea cu Dumnezeu care rezultă din ea au fost considerate ca aparținând căii normale a sfințeniei sau ca favoruri extraordinare nu numai de fapt, ci și de drept.

Punerea problemei

Această divergență de interpretare apare dacă se compară împărțirea teologiei ascetico-mistice urmată în general până în a doua jumătate a secolului al XVIII-lea cu aceea dată de mai mulți autori care au scris de atunci încoace. Ea este vădită, de pildă, dacă se compară tratatul lui Vallgornera, O.P., *Mystica theologia divi Thomas* (1662), cu cele două lucrări ale lui Scaramelli, S.J., *Direttorio ascetico* (1751) și *Direttorio mistico*.

Vallgornera îl urmează aproape pe carmelitul Filip al Sfintei Treimi, apropiind împărțirea dată de acesta de aceea a autorilor anteriori și de anumite texte caracteristice ale Sfântului Ioan al Crucii despre timpul în care apar în general purificările pasive ale simțurilor și ale spiritului. El împarte tratatul său, scris pentru sufletele contemplative, în trei părți:

1. Despre calea purgativă, proprie începătorilor, unde tratează despre purificarea activă a simțurilor externe și interne, a patimilor, a inteligenței și a voinței, prin mortificare, meditație, rugăciune și, la sfârșit, despre purificarea pasivă a simțurilor, unde începe contemplația infuză și prin care omul este ridicat la calea iluminativă, după cum spune Sfântul Ioan al

Crucii la începutul *Nopții obscure*, cartea I, cap. VIII și XIV.

2. Despre calea iluminativă, proprie progresanților, unde, după un capitol preliminar despre împărțirile contemplației, se vorbește despre darurile Duhului Sfânt, despre contemplația infuză, care purcede mai ales din darurile înțelegerii și înțelepciunii și care este declarată de dorit pentru toate sufletele interioare, ca moralmente necesară pentru deplina perfecțiune a vieții creștine. Această a doua parte a lucrării, după câteva articole privitoare la harurile extraordinare — viziuni, revelații, cuvinte interioare — se încheie printr-un capitol în nouă articole privitor la purificarea pasivă a spiritului, care marchează trecerea la calea unitivă. Aceasta este, de asemenea, ceea ce spusese Sfântul Ioan al Crucii, *Noaptea obscură*, cartea II, cap. II și XI.
3. Despre viața unitivă, proprie celor desăvârșiți, unde este vorba despre unirea intimă a sufletului contemplativ cu Dumnezeu și despre gradele ei până la unirea transformantă.

Vallgornera consideră această împărțire ca tradițională, cu adevărat conformă doctrinei Părinților, principiilor Sfântului Toma și învățăturii Sfântului Ioan al Crucii și a celor mai mari mistici care au scris despre cele trei vârste ale vieții spirituale, notând cum se face în general trecerea de la una la alta.

Cu totul diferită este împărțirea dată de Scaramelli și de mai mulți autori care îl urmează.

Mai întâi, Scaramelli tratează despre Ascetică și despre Mistică nu în aceeași lucrare, ci în două lucrări separate. *Direttorio ascetico*, de două ori mai lung decât cealaltă, cuprinde patru tratate: 1. Mijloacele perfecțiunii; 2. Obstacolele sau calea purgativă; 3. Dispozițiile apropiate ale perfecțiunii creștine, constând în virtuțile morale la gradul desăvârșit sau calea progresanților; 4. Perfecțiunea esențială a creștinului, constând în virtuțile teologale și în mod special în caritate, adică iubirea de conformitate la cei desăvârșiți.

Acest *Directoriu ascetic* nu vorbește, ca să spunem așa, despre darurile Duhului Sfânt. Gradul înalt al virtuților morale și teologale care este descris acolo nu se realizează totuși fără ele, potrivit învățăturii comune a Doctorilor.

Direttorio mistico cuprinde cinci tratate: 1. Introducere, unde este vorba despre darurile Duhului Sfânt și despre harurile *gratis datae* („date în mod gratuit"). — 2. Despre contemplația dobândită și cea infuză, pentru care, Scaramelli o recunoaște, sunt de ajuns darurile. — 3. Despre gradele contemplației infuze indistincte, de la reculegerea pasivă până la unirea transformantă; Scaramelli recunoaște că mai mulți autori învață că contemplația infuză poate fi dorită cu smerenie de toate sufletele interioare, dar sfârșește prin a conchide că, practic, înainte de a fi primit o chemare specială, este mai bine să nu fie dorită: *Altiora te ne quaesieris* („Nu căuta cele mai

înalte decât tine"). — 4. Despre gradele contemplației infuze distincte, adică viziuni și cuvinte interioare extraordinare. — 5. Despre purificările pasive ale simțurilor și ale spiritului.

Suntem surprinși să găsim numai la sfârșitul acestui directoriu mistic tratatul despre purificarea pasivă a simțurilor, care marchează pentru Sfântul Ioan al Crucii și pentru autorii citați mai sus intrarea în viața iluminativă.

Divergența dintre acest nou mod de a împărți teologia ascetico-mistică și cel precedent provine în mod vădit din faptul că autorii vechi, spre deosebire de cei noi, susțineau că toate sufletele cu adevărat interioare pot dori cu smerenie și cere de la Dumnezeu harul contemplației infuze a misterelor credinței, a misterelor Întrupării, ale Pătimirii Mântuitorului, ale Sfintei Liturghii și ale vieții veșnice, mistere care sunt tot atâtea manifestări ale bunătății infinite a lui Dumnezeu; ei considerau această contemplație supranaturală și confuză ca moralmente necesară pentru unirea cu Dumnezeu, în care constă deplina perfecțiune a vieții creștine.

Se poate deci întreba dacă noua împărțire, așa cum este propusă, de pildă, de Scaramelli, nu micșorează unitatea și înălțimea vieții spirituale desăvârșite. Separând astfel ascetica de mistică, se păstrează oare îndeajuns unitatea întregului care este astfel împărțit? O bună împărțire, pentru a nu fi superficială și accidentală, ci necesar întemeiată, trebuie să se sprijine pe însăși definiția întregului de împărțit, pe natura acestui întreg, care este aici viața harului, numită de tradiție

„harul virtuților și al darurilor", căci cele șapte daruri ale Duhului Sfânt, fiind conexe cu caritatea, sunt parte a organismului spiritual și, după cum învață Sfântul Toma, necesare mântuirii, cu atât mai mult perfecțiunii.

De asemenea, noua concepție nu micșorează oare înălțimea perfecțiunii evanghelice atunci când tratează despre ea în ascetică făcând abstracție de darurile Duhului Sfânt, de contemplația infuză a misterelor credinței și de unirea care rezultă din ea? Deși insistă mult asupra ascezei, nu o micșorează oare, nu slăbește oare motivele de a practica mortificarea și de a exercita virtuțile, pierzând din vedere intimitatea dumnezeiască la care trebuie să conducă toată această lucrare? Luminează ea îndeajuns asupra sensului încercărilor, al aridităților prelungite care apar în general atunci când se trece de la o vârstă a vieții spirituale la alta? Această concepție nouă nu micșorează oare și importanța și gravitatea misticii, care, separată astfel de ascetică, pare să devină un lux în spiritualitatea câtorva privilegiați, și un lux care nu este lipsit de primejdie? În sfârșit și mai ales, acest fel de a vedea nu micșorează oare căile iluminativă și unitivă atunci când vorbește despre ele din simplul punct de vedere ascetic? Pot aceste două căi să existe în mod normal fără exercițiul darurilor Duhului Sfânt proporționat cu acela al caității și al celorlalte virtuți infuze? Există oare șase căi — trei ascetice și ordinare și trei mistice și extraordinare nu numai de fapt, ci și de drept — și nu numai trei căi, trei vârste ale vieții spirituale, cum spuneau cei vechi? Nu pare oare că tratatele

ascetice despre căile iluminativă și unitivă, de îndată ce sunt separate de mistică, nu conțin decât considerații abstracte asupra virtuților morale și apoi teologale sau că, dacă vorbesc practic și concret despre progresul și perfecțiunea acestor virtuți, cum face Scaramelli, această perfecțiune, potrivit învățăturii Sfântului Ioan al Crucii, este în mod vădit inaccesibilă fără purificările pasive și fără concursul darurilor Duhului Sfânt? Aici este cazul să amintim cuvintele Sfintei Tereza: „Trebuie, spun anumite cărți, să fim indiferenți față de răul care se spune despre noi, chiar să ne bucurăm mai mult decât dacă s-ar spune bine; trebuie să facem puțin caz de onoare, să fim foarte detașați de cei apropiați ai noștri... și multe alte lucruri de același fel. După părerea mea, acestea sunt pure daruri ale lui Dumnezeu, aceste bunuri sunt supranaturale."

Pentru a păstra mai bine unitatea și înălțimea vieții interioare, așa cum Evanghelia și Epistolele ne-o fac cunoscută, propunem împărțirea următoare. Ea este conformă cu aceea a marii majorități a autorilor care au scris înainte de a doua jumătate a secolului al XVIII-lea și, menționând o formă imperfectă a căilor iluminativă și unitivă, notată de Sfântul Ioan al Crucii, salvează de asemenea partea de adevăr cuprinsă, credem noi, în concepția mai recentă.

ÎMPĂRȚIREA PROPUSĂ A CELOR TREI VÂRSTE ALE VIEȚII SPIRITUALE

Deasupra păcătoșilor împietriți, a sufletelor senzuale care trăiesc în risipire, convertirea sau justificarea ne pune într-o stare de har pe care păcatul nu ar mai trebui să o distrugă în noi și care, ca un germene supranatural, ar trebui să se dezvolte fără oprire până la deplina sa înflorire în viziunea nemijlocită a esenței dumnezeiești și în iubirea desăvârșită și nepieritoare.

După convertire ar trebui deci să înceapă în mod serios viața purgativă, în care începătorii Îl iubesc pe Dumnezeu fugind de păcatul de moarte și de păcatul venial deliberat prin mortificare exterioară și interioară și prin rugăciune. Dar, de fapt, această viață purgativă se găsește sub două forme foarte diferite: la unii, cu adevărat puțin numeroși, ea este intensă, generoasă, este calea strâmtă a desăvârșitei abnegații descrise de sfinți; la mulți alții, este o viață purgativă diminuată, care comportă ea însăși multe grade, de la sufletele bune, puțin slabe, până la sufletele căldicele și întârziate care recad uneori în păcatul de moarte. Va trebui făcută o observație asemănătoare pentru cele două căi superioare și să se distingă în ele o stare slabă și alta intensă.

Trecerea la viața iluminativă se face în urma mângâierilor sensibile care vin în general să răsplătească efortul generos al mortificării. Cum sufletul zăbovește în aceste mângâieri, bunul Dumnezeu le retrage; sufletul se află atunci în ariditatea sensibilă mai mult sau mai puțin prelungită a purificării pasive a simțurilor. Această purificare se continuă fără oprire la sufletele generoase și le conduce prin contemplația infuză inițială la viața iluminativă deplină; la sufletele mai puțin generoase, care fug de cruce, această purificare este adesea întreruptă, iar ele nu se vor bucura decât de o viață iluminativă micșorată și nu vor primi contemplația infuză decât din când în când. Noaptea pasivă a simțurilor apare astfel ca o a doua convertire, mai mult sau mai puțin desăvârșită.

Viața iluminativă deplină comportă contemplația infuză indistinctă a misterelor credinței, care a început în noaptea pasivă a simțurilor. Ea se prezintă sub două forme normale: una net contemplativă, ca la mulți sfinți ai Carmelului; cealaltă activă, ca la Sfântul Vincențiu de Paul, care, la lumina darurilor înțelepciunii și sfatului, vede necontenit în săraci și în copiii mici abandonați mădulare suferinde ale lui Hristos. Uneori această viață iluminativă deplină comportă nu numai contemplația infuză a misterelor credinței, ci și haruri extraordinare: viziuni, revelații, cuvinte interioare, descrise de Sfânta Tereza în propria sa viață.

Trecerea la viața unitivă se face în urma unor lumini mai îmbelșugate sau a unui apostolat mai ușor ori mai strălucitor,

care sunt ca răsplata generozității progresantului, dar în care, printr-un rest de orgoliu, el își găsește plăcerea. Atunci, dacă Domnul voiește în mod eficace să-l conducă pe progresant la viața unitivă desăvârșită, îl face să treacă prin noaptea spiritului, purificare dureroasă a părții superioare a sufletului. Dacă este suportată foarte supranatural, ea aproape că nu se întrerupe până când conduce la viața unitivă desăvârșită; dacă generozitatea lipsește, nu va exista decât o viață unitivă diminuată. Această dureroasă purificare reprezintă în viața slujitorilor lui Dumnezeu a treia convertire.

Viața unitivă desăvârșită comportă contemplația infuză a misterelor credinței și o unire pasivă aproape continuă. Ea se prezintă, ca și precedenta, sub două forme normale: una aproape exclusiv contemplativă, ca la Sfântul Bruno, la Sfântul Ioan al Crucii; cealaltă apostolică, precum la Sfântul Dominic, la Sfântul Francisc, la Sfântul Toma, la Sfântul Bonaventura. Uneori viața unitivă desăvârșită comportă nu numai contemplația infuză și unirea pasivă aproape continuă, ci și haruri extraordinare, precum viziunea Sfintei Treimi primită de Sfânta Tereza și descrisă de ea în a VII-a Locuință. În această viață unitivă desăvârșită, fie că este sau nu însoțită de favoruri extraordinare, există, în mod evident, multe grade, până la cei mai mari sfinți, până la Apostoli, la Sfântul Iosif și la Maria.

Această împărțire a celor trei vârste ale vieții spirituale poate fi rezumată în tabelul următor, care trebuie citit de jos în sus:

cele trei purificări sau convertiri figurează acolo ca trecere de la o stare la alta.

Progresul spiritual

Viața unitivă a celor desăvârșiți

deplină: extraordinară, de exemplu cu viziunea Sfintei Treimi
ordinară: formă pur contemplativă
formă apostolică

slabă: unire puțin continuă, adesea întreruptă

Purificare pasivă a spiritului, mai mult sau mai puțin bine suportată

Viața iluminativă a progresanților

deplină: extraordinară sau însoțită de viziuni, revelații...
ordinară: sub formă net contemplativă;
sub formă activă, de exemplu Sfântul Vincențiu de Paul

slabă: acte trecătoare de contemplație infuză

Purificare pasivă a simțurilor, mai mult sau mai puțin bine suportată

Prima convertire sau justificarea

Viața purgativă a începătorilor

generoasă: suflete fervente

slabă: suflete căldicele sau întârziate, nu fără recăderi

Prima convertire sau justificarea

Se poate compara această împărțire a celor trei vârste ale vieții spirituale cu ceea ce ne învață tradiția, mai ales cu doctrina Sfântului Toma despre harul virtuților și al darurilor și cu aceea a Sfântului Ioan al Crucii despre purificările pasive, contemplația infuză și unirea desăvârșită, preludiu normal al vieții cerului. Să o comparăm pentru moment cu împărțirea celor trei vârste ale vieții trupești: copilăria, adolescența și vârsta adultă.

Sfântul Toma, după cum se știe, a propus el însuși această comparație, și există aici, după cum am văzut, o analogie care merită să fie urmărită, observând mai ales trecerea de la o perioadă a vieții la alta.

Trecerea de la o vârstă la alta în viața spirituală

După cum mentalitatea copilului nu este aceea a adolescentului, nici mentalitatea acestuia aceea a adultului, astfel încât asupra multor lucruri conversația dintre ei nu este posibilă, tot astfel mentalitatea începătorului, care se află în viața purgativă, nu este aceea a celui care înaintează în viața

iluminativă, nici aceea a desăvârșitului ajuns la viața de unire. Cel desăvârșit trebuie să înțeleagă vârstele pe care el însuși le-a străbătut, dar nu poate cere să fie pe deplin înțeles de cei care se află încă în ele.

Mai mult, după cum există o criză mai mult sau mai puțin vădită și mai mult sau mai puțin bine suportată pentru a trece de la copilărie la adolescență, aceea a pubertății, de ordin deopotrivă fiziologic și psihologic, tot astfel există o criză analogă pentru a trece de la viața purgativă a începătorilor la viața iluminativă a progresanților. Această criză a fost descrisă de mai mulți mari autori spirituali, îndeosebi de Tauler, mai ales de Sfântul Ioan al Crucii sub numele de purificare pasivă a simțurilor, de Părintele Lallemant, S.J., sub numele de a doua convertire.

Tot astfel, după cum adolescentul, pentru a ajunge cum se cuvine la vârsta adultă, trebuie să treacă bine prin cealaltă criză a primei libertăți și să nu abuzeze de aceasta, tot așa, pentru a trece de la viața iluminativă a progresanților la adevărata viață de unire, există o altă criză spirituală, menționată de Tauler, descrisă de Sfântul Ioan al Crucii sub numele de purificare pasivă a spiritului și care merită să fie numită, după cum am văzut, o a treia convertire.

Sfântul Ioan al Crucii este cel care a notat cel mai bine aceste două crize la trecerea de la o vârstă la alta. Se vede că ele răspund însăși naturii sufletului omenesc și naturii semințeи dumnezeiești, care este harul sfințitor. În *Noaptea obscură*,

cartea I, cap. 8, după ce a vorbit despre imperfecțiunile spirituale ale începătorilor, el scrie: „Noaptea sau purificarea simțurilor dă sufletului curăția sa, despuiindu-l după partea sa sensibilă și acomodând simțul la spirit... Ea este comună; se produce la marele număr al începătorilor." Apoi adaugă: „Când această locuință a senzualității se află astfel împăcată, când patimile sunt mortificate, concupiscențele stinse, iar poftele potolite și adormite sub influența Nopții purificatoare a simțurilor, sufletul poate scăpa pentru a se angaja pe calea spiritului. El începe să se numere printre Progresanți sau Înaintați și se află pe calea care se numește și iluminativă. Acolo Dumnezeu, după voința Sa, hrănește și întărește sufletul prin contemplație infuză, fără ca acesta să participe prin discurs, ajutor activ sau cooperare proprie. După cum am spus deja, acesta este efectul Nopții și al purificării simțurilor."

Cuvintele pe care tocmai le-am subliniat în acest text sunt foarte semnificative și reproduc exact originalul spaniol.

Apoi Sfântul Ioan al Crucii, în *Noaptea obscură*, cartea II, cap. II, tratează despre imperfecțiunile proprii înaintaților sau progresanților — asprime naturală, nevoie de revărsare în afară, prezumție, orgoliu ascuns care subzistă încă — și arată necesitatea purificării pasive a spiritului, criză dureroasă și a treia convertire, necesară pentru a intra pe deplin în viața de unire a celor desăvârșiți, care, după cum spune Sfântul Toma, „veghează mai ales să adere la Dumnezeu, să se bucure de El și aspiră arzător la viața veșnică, pentru a fi cu Hristos."

Această doctrină a *Nopții obscure* se regăsește în *Cântarea spirituală*, în special în împărțirea poemului și în argumentul care precedă prima strofă.

S-a obiectat uneori: această înaltă concepție a Sfântului Ioan al Crucii depășește în mod notabil concepția comună a autorilor spirituali, care vorbesc într-un sens mai puțin mistic despre viața iluminativă a progresanților și despre viața de unire a celor desăvârșiți. Pare deci că începătorii despre care este vorba în *Noaptea obscură* nu sunt cei despre care se vorbește de obicei, ci cei care debutează nu în viața spirituală, ci în căile mistice.

La aceasta este ușor de răspuns că această concepție a Sfântului Ioan al Crucii corespunde în chip admirabil naturii sufletului — sensibilă și spirituală — nu mai puțin decât aceleia a harului, și că începătorii despre care vorbește sunt cu adevărat cei numiți astfel în mod obișnuit; este de ajuns, pentru a ne convinge, să vedem defectele pe care le găsește în ei: lăcomie spirituală, înclinare spre senzualitate, spre mânie, spre invidie, spre lene spirituală, spre orgoliul care îi poartă „să aibă un confesor special pentru cazurile rele, celălalt rămânând rezervat pentru confidența exclusivă a binelui, ca să păstreze o opinie excelentă despre penitentul său." Aceștia sunt adevărați începători, nicidecum înaintați în asceză. Numai că, atunci când vorbește despre cele trei căi — purgativă, iluminativă și unitivă — Sfântul Ioan al Crucii le ia nu într-un sens micșorat, ci în plinătatea lor normală. În aceasta el păstrează tradiția Părinților, a lui Clement din Alexandria, a lui Cassian, a

Sfântului Augustin, a lui Dionisie și a marilor doctori ai Evului Mediu: Sfântul Anselm, Hugo de Saint-Victor, Sfântul Albert cel Mare, Sfântul Bonaventura și Sfântul Toma.

Aceasta apare în particular prin distincția tradițională a gradelor umilinței, care, ca urmare a conexiunii virtuților, corespund gradelor carității, cu atât mai mult cu cât umilința este o virtute fundamentală, întrucât îndepărtează orgoliul, principiul oricărui păcat. Această gradație tradițională privitoare la umilință nu conduce la o perfecțiune mai mică decât aceea despre care vorbește Sfântul Ioan al Crucii. Am văzut cum Sfântul Toma o relatează după Sfântul Anselm: „1. A cunoaște că ești vrednic de dispreț; 2. a suferi că ești astfel; 3. a mărturisi că ești astfel; 4. a voi ca aproapele să creadă aceasta; 5. a suporta cu răbdare să se spună aceasta; 6. a accepta să fii tratat ca o persoană vrednică de dispreț; 7. a iubi să fii tratat astfel."

Sfânta Ecaterina de Siena, autorul *Imitațiunii*, apoi Sfântul Francisc de Sales și toți autorii spirituali nu vorbesc altfel despre gradele umilinței, corespunzătoare acelora ale iubirii lui Dumnezeu. Toate cărțile de ascetică spun chiar că trebuie să ne bucurăm în tribulații și atunci când suntem calomniați; dar, după cum observă Sfânta Tereza, aceasta presupune deja mari purificări, chiar acelea despre care vorbește Sfântul Ioan al Crucii, și este rezultanta unei mari fidelități față de Duhul Sfânt.

Nu numai distincția tradițională a gradelor umilinței confirmă concepția celor trei vârste ale vieții pe care ne-o dă Sfântul Ioan al Crucii, ci și împărțirea clasică păstrată de Sfântul Toma a virtuților politice, necesare vieții în societate, a virtuților purificatoare (*purgatoriae*) și a virtuților sufletului purificat. Oare Sfântul Toma nu spune, descriind *virtutes purgatoriae* („virtuțile purificatoare"): „Prudența disprețuiește toate lucrurile lumii pentru contemplația lucrurilor dumnezeiești; ea îndreaptă toate gândurile spre Dumnezeu. Cumpătarea părăsește, atât cât natura poate suporta, ceea ce cere trupul. Tăria împiedică înfricoșarea înaintea morții și înaintea necunoscutului lucrurilor superioare. În sfârșit, dreptatea poartă la intrarea deplină pe această cale cu totul dumnezeiască." Virtuțile sufletului purificat sunt încă superioare. Toate acestea nu sunt, desigur, inferioare celor pe care le va scrie mai târziu Sfântul Ioan al Crucii, nici celor pe care le spune Doctorul angelic despre unirea nemijlocită a caritații preacurate cu Dumnezeu care locuiește în noi.

În sfârșit, împărțirea propusă a celor trei vârste ale vieții nu răspunde oare și celor trei mișcări ale contemplației descrise de Sfântul Toma, urmându-l pe Dionisie: 1. a contempla bunătatea lui Dumnezeu în oglinda lucrurilor sensibile, a se înălța drept spre ea amintindu-ne parabolele pe care Isus le predica începătorilor; 2. a contempla bunătatea dumnezeiască în oglinda adevărurilor inteligibile sau a misterelor mântuirii; a se înălța spre ea printr-o mișcare în spirală de la Nașterea Mântuitorului până la Înălțarea Sa; 3. a contempla bunătatea

suverană în ea însăși, în obscuritatea credinței, descriind de mai multe ori același cerc, pentru a reveni mereu asupra aceluiași adevăr infinit, pentru a-l înțelege mai bine și a trăi profund din el.

Este foarte sigur că Sfântul Ioan al Crucii urmează această cale tradițională, jalonată de marii doctori veniți înaintea lui; dar el descrie progresul spiritual așa cum apare mai ales la contemplativi și la cei mai generoși dintre ei, pentru a ajunge „cât mai direct cu putință la unirea cu Dumnezeu". El arată astfel care sunt legile superioare ale vieții harului și ale progresului carității. Dar aceste legi se aplică, de asemenea, într-un mod atenuat la multe alte suflete care nu ajung la o perfecțiune atât de înaltă, dar care totuși înaintează cu generozitate, fără a se întoarce înapoi. Astfel, puțin în toate lucrurile, se distinge un timp tare și un timp slab. De pildă, în lucrările de medicină bolile sunt descrise așa cum sunt în starea acută, notându-se totodată că ele se prezintă adesea sub o formă atenuată.

Acestea fiind spuse, ne va fi mai ușor să vedem care sunt caracteristicile celor trei căi, insistând asupra purificării sau convertirii care precedă fiecare dintre cele trei, chiar dacă nu ar exista recădere în păcatul de moarte, chiar dacă, după justificare, sufletul ar rămâne în starea de har.

Vom studia din acest punct de vedere ceea ce constituie starea sufletească a începătorilor, aceea a progresanților și aceea a desăvârșiților, pentru a vedea bine că nu este vorba aici numai

de cadre convenționale, ci de un adevărat progres vital întemeiat pe însăși natura vieții spirituale, adică pe natura sufletului și pe aceea a acestei semințe dumnezeiești, care este germenele vieții veșnice, *semen gloriae* („sămânța slavei").

CAPITOLUL V
CARACTERELE FIECĂREIA DINTRE CELE TREI VÂRSTE ALE VIEȚII SPIRITUALE

Justum deduxit Dominus per vias rectas.
(„Domnul l-a condus pe cel drept pe căi drepte.")

(Înțelepciunea X, 10)

Am văzut concepțiile care au fost propuse despre cele trei vârste ale vieții spirituale și mai ales pe aceea care se prezintă ca fiind cea mai tradițională. După ce am spus ce analogie există între aceste trei perioade ale vieții sufletului și cele ale

vieții trupului — copilărie, adolescență, vârstă adultă — am notat în chip deosebit cum se face trecerea de la o vârstă spirituală la alta printr-un moment dificil, care amintește ceea ce este, în ordinea naturală, criza care se produce la copil pe la paisprezece sau cincisprezece ani și aceea a primei libertăți la adolescentul care ajunge pe la douăzeci și unu de ani la vârsta adultă. Am văzut, de asemenea, cum aceste diferite perioade ale vieții interioare corespund celor care se remarcă în viața Apostolilor.

Am voi, din acest punct de vedere și după principiile Sfântului Toma și ale Sfântului Ioan al Crucii, să descriu pe scurt ceea ce constituie fiecare dintre aceste trei vârste — ale începătorilor, ale progresanților și ale desăvârșiților — pentru a arăta în ele momentele succesive ale unei evoluții cu adevărat normale, corespunzând deopotrivă împărțirii celor două părți ale sufletului, simțurile și spiritul, și naturii „harului virtuților și al darurilor", care vivifică sufletul din ce în ce mai mult, îi înalță facultățile inferioare și superioare, până când adâncul sufletului este purificat de orice egoism sau iubire proprie și este cu adevărat, fără nicio minciună, în întregime al lui Dumnezeu. Există aici, după cum vom vedea, o succesiune logică foarte izbitoare; este logica vieții, care își are propria necesitate, poruncită de scopul ultim:

Justum deduxit Dominus per vias rectas
(„Domnul l-a condus pe cel drept pe căi drepte.")

Vârsta începătorilor

Prima convertire este trecerea de la starea de păcat la starea de har, fie prin Botez, fie prin contriție și absoluțiune, dacă nevinovăția baptismală nu a fost păstrată. Teologia explică pe larg, în tratatul despre har, ce este justificarea la adult, cum și de ce cere ea, sub influxul harului, actele de credință, de speranță, de caritate, de contriție sau de detestare a păcatului săvârșit. Această purificare prin infuzarea harului habitual și prin iertarea păcatelor este, într-un anumit sens, tipul, schița purificărilor viitoare, care vor comporta și ele acte de credință, de speranță, de iubire, de contriție. Adesea această primă convertire se produce după o criză mai mult sau mai puțin dureroasă, în care omul se desparte progresiv de spiritul lumii, asemenea fiului risipitor, pentru a se întoarce la Dumnezeu. Domnul este Cel care face primul pas spre noi, după cum a învățat Biserica împotriva semipelagianismului; El este Cel care ne inspiră mișcarea bună, buna voință inițială, care este începutul mântuirii. Pentru aceasta, prin harul Său actual și prin încercare, El ară, ca să spunem astfel, sufletul nostru înainte de a depune în el sămânța dumnezeiască; El sapă o primă dată brazda, asupra căreia va reveni mai târziu, în același sens și mult mai profund, pentru a smulge rădăcinile rele care rămân, așa cum face vierul pentru a elibera vița care a crescut deja de tot ceea ce o împiedică să se dezvolte.

După această primă convertire, dacă sufletul aflat în stare de har nu recade sau dacă, cel puțin, nu întârzie să se ridice

pentru a merge înainte, el se află în calea purgativă a începătorilor.

Mentalitatea sau starea sufletească a începătorului poate fi descrisă observând mai ales în el ceea ce este principal în ordinea binelui: cunoașterea lui Dumnezeu și a sinelui și iubirea lui Dumnezeu. Este sigur că există începători deosebit de favorizați, precum marii sfinți la începuturile lor, care au un grad mai înalt de har decât mulți progresanți; astfel există, din punct de vedere natural, mici prodigii, dar, în cele din urmă, sunt tot copii, și se poate spune în ce constă în general mentalitatea celor care debutează. Ei încep să se cunoască pe ei înșiși, să-și vadă mizeria, sărăcia, și trebuie în fiecare zi să-și cerceteze cu atenție conștiința pentru a se îndrepta. În același timp încep să-L cunoască pe Dumnezeu în oglinda lucrurilor sensibile, a celor din natură sau a parabolelor, de pildă în parabola fiului risipitor, a oii pierdute, a Bunului Păstor. Este mișcarea dreaptă de înălțare spre Dumnezeu, care amintește de aceea a ciocârliei atunci când se ridică de la pământ spre cer scoțând un strigăt. — În această stare există o iubire de Dumnezeu proporționată; începătorii cu adevărat generoși Îl iubesc pe Domnul cu o sfântă teamă de păcat, care îi face să fugă de păcatul de moarte, chiar și de păcatul venial deliberat, prin mortificarea simțurilor și a patimilor dereglate sau a concupiscenței trupului, a concupiscenței ochilor și a orgoliului.

După un anumit timp al acestei lupte generoase, ei primesc, de obicei, ca răsplată, mângâieri sensibile în rugăciune,

precum și în studiul lucrurilor dumnezeiești. Domnul cucerește astfel sensibilitatea lor, fiindcă ei trăiesc mai ales prin ea; o întoarce de la lucrurile primejdioase și o atrage spre El. În aceste momente, începătorul generos Îl iubește deja pe Dumnezeu „din toată inima sa", dar nu încă din tot sufletul său, din toate puterile sale, nici din tot spiritul său. Autorii spirituali vorbesc adesea despre acest lapte al mângâierii care este atunci dat. Însuși Sfântul Pavel spune, I Corinteni III, 2: „Nu ca unor oameni spirituali am putut să vă vorbesc, ci ca unor oameni trupești, ca unor prunci în Hristos. V-am dat lapte de băut, nu hrană tare, căci nu erați în stare de ea."

Dar ce se întâmplă atunci în general? Aproape toți începătorii, primind aceste mângâieri sensibile, își găsesc prea multă complacere în ele, ca și cum ele ar fi nu un mijloc, ci un scop. Din acel moment, ele nu întârzie să devină un obstacol, prilej de lăcomie spirituală, de curiozitate în studiul lucrurilor dumnezeiești, de orgoliu inconștient atunci când omul iubește să vorbească despre ele, sub pretext de apostolat, ca și cum ar fi deja un maestru. Atunci reapar, spune Sfântul Ioan al Crucii, cele șapte păcate capitale, nu sub forma lor grosieră, ci în ordinea lucrurilor spirituale, ca tot atâtea obstacole în calea adevăratei și solidei pietăți.

Prin urmare, nimic nu este mai logic și mai vital ca tranziție: este necesară o a doua convertire, aceea pe care Sfântul Ioan al Crucii o descrie sub numele de purificare pasivă a simțurilor, „comună la marele număr al începătorilor", pentru a-i introduce „în viața iluminativă a celor înaintați, unde

Dumnezeu hrănește sufletul prin contemplație infuză". Această purificare se manifestă printr-o ariditate sensibilă prelungită, în care începătorul este despuiat de mângâierile sensibile în care își găsea prea multă plăcere. Dacă în această ariditate există o dorință vie de Dumnezeu, de domnia Sa în noi, și teama de a-L ofensa, acesta este un al doilea semn că acolo se află o purificare dumnezeiască. Și cu atât mai mult dacă, la această dorință vie de Dumnezeu, se adaugă dificultatea de a face în rugăciune considerații multiple și raționate și înclinația de a-L privi simplu pe Domnul cu iubire. Acesta este al treilea semn, care arată că a doua convertire se împlinește și că sufletul este ridicat spre o formă de viață superioară, care este aceea a căii iluminative.

Dacă sufletul suportă bine această purificare, sensibilitatea sa se supune din ce în ce mai mult spiritului; sufletul este vindecat de lăcomia spirituală, de superba care îl purta să se așeze ca maestru; el învață să-și cunoască mai bine sărăcia. Nu este rar ca atunci să vină alte dificultăți purificatoare, de pildă în studiu, în practica diferitelor datorii de stare, în relațiile cu persoanele de care omul era prea atașat și pe care Domnul le îndepărtează uneori brusc și dureros de noi. Destul de adesea apar în această perioadă ispite destul de puternice împotriva castității și răbdării, îngăduite de Dumnezeu pentru ca, printr-o reacție viguroasă, aceste virtuți, care își au sediul în sensibilitate, să se întărească și să se înrădăcineze cu adevărat în noi. Boala poate veni de asemenea atunci să ne încerce.

În această criză, Domnul ară din nou sufletul; El sapă mult mai adânc brazda pe care a trasat-o deja în momentul justificării sau al primei convertiri; El smulge rădăcinile rele sau rămășițele păcatului, *reliquias peccati* („rămășițele păcatului").

Această criză, desigur, nu este lipsită de primejdie, precum în ordinea naturală aceea de la paisprezece sau cincisprezece ani. Unii se arată aici infideli vocației lor. Mai mulți nu traversează această încercare astfel încât să intre în viața iluminativă a progresanților și rămân într-o anumită căldiceală; nu mai sunt, la drept vorbind, adevărați începători, ci mai curând suflete întârziate sau căldicele. În ei se împlinesc, într-un anumit sens, cuvintele Sfintei Scripturi: „nu au recunoscut timpul vizitei Domnului", ceasul celei de-a doua convertiri. Aceste suflete, mai ales dacă sunt în viața religioasă sau în viața sacerdotală, nu tind îndeajuns spre perfecțiune; fără să-și dea seama, ele îi opresc pe mulți alții și sunt un obstacol dureros pentru cele care ar voi să înainteze serios. Astfel, destul de adesea, rugăciunea comună, în loc să fie contemplativă, se materializează, devine mecanică; în loc să poarte sufletele, sufletele trebuie să o poarte; ea poate deveni, vai!, anticontemplativă.

La cei care, dimpotrivă, traversează această criză cu folos, ea apare, potrivit Sfântului Ioan al Crucii, ca începutul contemplației infuze a misterelor credinței, însoțită de dorința vie a perfecțiunii. Atunci, sub iluminarea mai ales a darului științei, începătorul, care devine progresant și intră în viața iluminativă, își cunoaște mult mai bine mizeria, vanitatea

lucrurilor lumii, a căutării onorurilor și demnităților; se desprinde de aceste întârzieri; aceasta este necesar pentru „a face pasul", cum spune P. Lallemant, pentru a intra în calea iluminativă. Atunci începe ca o viață nouă, asemenea copilului care devine adolescent.

Este adevărat că această purificare pasivă a simțurilor, chiar pentru cei care intră în ea, este mai mult sau mai puțin vădită și, de asemenea, mai mult sau mai puțin bine suportată. Sfântul Ioan al Crucii a notat aceasta vorbind despre cei care se arată mai puțin generoși în ea: „Pentru ei, noaptea uscăciunii simțului este adesea întreruptă. Pe rând, ea se face simțită și dispare; când meditația discursivă este cu neputință, când, într-un alt moment, devine ușoară... Aceștia nu ajung niciodată să înțarce simțul astfel încât să facă abandonul considerațiilor și raționamentelor; ei nu au acest har decât intermitent." Aceasta revine la a spune că nu au decât o viață iluminativă diminuată. Sfântul Ioan al Crucii explică mai mult aceasta mai departe prin lipsa lor de generozitate: „Trebuie explicat aici pentru ce sunt atât de puțini cei care ajung la această înaltă stare de perfecțiune și de unire cu Dumnezeu. Nu este, desigur, fiindcă Dumnezeu ar voi să limiteze acest har la un mic număr de suflete superioare; dorința Sa este mai curând ca înalta perfecțiune să fie comună tuturor... El trimite unui suflet încercări ușoare și acesta se arată slab, fuge îndată de orice suferință, nu voiește să accepte nicio durere... Atunci Dumnezeu nu continuă să purifice aceste suflete... care vor să

fie desăvârșite fără a se lăsa conduse pe calea încercărilor care formează pe cei desăvârșiți."

Aceasta este trecerea mai mult sau mai puțin generoasă la o formă de viață superioară. Până aici este ușor de văzut succesiunea logică și vitală a fazelor prin care sufletul trebuie să treacă. Nu este o juxtapunere mecanică de stări succesive, ci dezvoltarea organică a vieții.

Vârsta progresanților sau a celor înaintați

Mentalitatea progresanților sau a celor înaintați trebuie descrisă ca precedenta, insistând mai ales asupra cunoașterii și iubirii lor de Dumnezeu. Odată cu cunoașterea de sine se dezvoltă o cunoaștere aproape experimentală a lui Dumnezeu, nu numai în oglinda lucrurilor sensibile ale naturii sau a parabolelor, ci în oglinda misterelor mântuirii, cu care ei se familiarizează din ce în ce mai mult și pe care Rozariul, școală a contemplației, le pune înaintea ochilor lor în fiecare zi. Nu mai este numai în oglinda cerului înstelat, a mării sau a munților că se contemplă măreția lui Dumnezeu, nu mai este numai în aceea a parabolelor Bunului Păstor sau a fiului risipitor, ci în oglinda incomparabil superioară a misterelor Întrupării și Răscumpărării. Potrivit terminologiei lui Dionisie, păstrată de Sfântul Toma, printr-o mișcare în spirală sufletul se înalță de la misterele Întrupării sau ale copilăriei lui

Hristos la cele ale Pătimirii Sale, ale Învierii Sale, ale Înălțării Sale și ale Slavei Sale, iar în aceste mistere contemplă iradierea bunătății suverane a lui Dumnezeu, care se comunică astfel în mod admirabil nouă. În această contemplație mai mult sau mai puțin frecventă, cei înaintați primesc, potrivit fidelității și generozității lor, o abundență de lumină prin darul înțelegerii, care îi face să pătrundă aceste mistere din ce în ce mai mult și să le surprindă frumusețea atât de înaltă și atât de simplă, accesibilă celor smeriți care au inima curată.

În vârsta precedentă, Domnul cucerise sensibilitatea lor; aici își supune profund inteligența lor, ridicând-o deasupra preocupărilor excesive și a complicațiilor unei științe prea omenești. El îi simplifică spiritualizându-i.

Prin urmare, și în mod foarte normal, acești progresanți, astfel luminați asupra misterelor vieții lui Hristos, Îl iubesc pe Dumnezeu nu numai fugind de păcatul de moarte și de păcatul venial deliberat, ci imitând virtuțile Domnului Nostru: umilința, blândețea, răbdarea Sa; observând nu numai poruncile necesare tuturor, ci sfaturile evanghelice ale sărăciei, castității și ascultării sau cel puțin spiritul acestor sfaturi, și evitând imperfecțiunile.

După cum s-a întâmplat în vârsta precedentă, această generozitate este răsplătită nu tocmai prin mângâieri sensibile, ci printr-o mai mare abundență de lumină în contemplație și apostolat, prin dorințe vii ale slavei lui Dumnezeu și ale mântuirii sufletelor, printr-o mai mare ușurință în rugăciune.

Nu este rar să existe aici rugăciunea de liniște, în care voința este pentru un moment captivată de atracția lui Dumnezeu. Există, de asemenea, în această perioadă o mare ușurință de a lucra în slujba lui Dumnezeu, de a învăța, de a conduce, de a organiza opere etc. Aceasta înseamnă a-L iubi pe Dumnezeu nu numai din toată inima, ci „din tot sufletul", din toate activitățile sale, dar nu încă „din toate puterile", nici „din tot spiritul", căci omul nu este încă statornicit în această regiune superioară care se numește spiritul.

Ce se întâmplă atunci în general? Ceva asemănător cu ceea ce s-a întâmplat începătorilor răsplătiți prin mângâieri sensibile: se întâmplă ca omul să-și găsească plăcerea, printr-un orgoliu inconștient, în această mare ușurință de a se ruga sau de a lucra, de a învăța, de a predica. Tinde să uite că acestea sunt daruri ale lui Dumnezeu și se bucură de ele cu un spirit propriu, care nu se potrivește nicidecum unui adorator în spirit și în adevăr. Fără îndoială, se lucrează pentru Domnul și pentru suflete, dar omul nu se uită cu adevărat îndeajuns pe sine; printr-o căutare inconștientă de sine și printr-o grabă naturală, se exteriorizează pierzând prezența lui Dumnezeu; crede poate că aduce mult rod, iar aceasta nu este sigur. Devine prea sigur de sine, își dă prea multă importanță, își exagerează poate mult talentele; își uită propria mizerie, în vreme ce o vede prea mult pe aceea a celorlalți; puritatea intenției, adevărata reculegere, rectitudinea desăvârșită lipsesc adesea; există încă minciună în viață: adâncul sufletului, cum spune Tauler, nu este cu adevărat îndeajuns al lui Dumnezeu;

I se oferă după fapt o intenție care nu este decât pe jumătate pentru El. Sfântul Ioan al Crucii a notat aceste defecte ale celor înaintați așa cum apar ele la contemplativii puri, care „își ascultă fantezia, crezând că află acolo convorbiri cu Dumnezeu și cu sfinții", sau care sunt seduși de iluziile celui rău. Defecte nu mai puțin notabile, semnalate, de pildă, de Sfântul Alfons, se găsesc la oamenii apostolici care au sarcina sufletelor. Aceste defecte ale celor înaintați apar mai ales în contradicțiile pe care trebuie să le sufere, în marile conflicte de opinii, în care uneori, chiar la această vârstă a vieții spirituale, vocații se pot prăbuși. Devine atunci vădit că omul nu păstrează îndeajuns prezența lui Dumnezeu și că, în timp ce Îl caută, se caută încă mult pe sine însuși. De aici necesitatea unei a treia purificări, a leșiei puternice a purificării spiritului, pentru a curăți adâncul intim al facultăților superioare.

Fără această a treia convertire, omul nu va intra în viața de unire, care este vârsta adultă a vieții spirituale.

Această nouă criză este descrisă de Sfântul Ioan al Crucii în toată acuitatea și profunzimea ei, așa cum se întâmplă la marii contemplativi, care de altfel suferă de obicei nu numai pentru a fi purificați, ci și pentru sufletele pentru care s-au oferit. Această încercare se găsește puțin altfel la oamenii apostolici foarte generoși, care ajung la o înaltă perfecțiune, dar ea este adesea mai puțin vădită la ei, fiindcă este amestecată cu marile suferințe ale apostolatului.

În ce constă în mod esențial această criză? — Sufletul pare atunci ca despuiat nu numai de mângâierile sensibile, ci și de luminile sale asupra misterelor mântuirii, de dorințele sale arzătoare, de acea ușurință de a lucra, de a învăța, de a predica, în care își găsea plăcerea printr-un orgoliu tainic, preferându-se celorlalți. Este timpul unei mari aridități nu numai sensibile, ci spirituale, în timpul rugăciunii și al oficiului. Nu este rar să apară atunci ispite puternice, nu tocmai împotriva castității și răbdării, ci împotriva virtuților părții celei mai înalte a sufletului, împotriva credinței, speranței, carității față de aproapele și chiar a carității față de Dumnezeu, care pare crud când încearcă astfel sufletele într-un asemenea creuzet. Destul de general, în această perioadă a vieții survin mari dificultăți în apostolat: defăimări, piedici, eșecuri. Se întâmplă destul de adesea atunci ca apostolul să aibă de suferit calomnii și nerecunoștința sufletelor cărora le-a făcut multă vreme bine; aceasta trebuie să-l conducă să le iubească mai curat pentru Dumnezeu și în El. Astfel, această criză sau purificare pasivă a spiritului este ca o moarte mistică, moartea omului vechi, după cuvintele Sfântului Pavel: „omul nostru cel vechi a fost răstignit împreună cu Isus Hristos, pentru ca trupul păcatului să fie nimicit" (Romani VI, 6). Trebuie „să vă dezbrăcați de omul cel vechi, corupt de pofte amăgitoare, și să vă reînnoiți în spiritul și în gândurile voastre, îmbrăcând omul cel nou, creat după Dumnezeu în dreptate și sfințenie adevărate" (Efeseni IV, 22).

Toate acestea sunt profund raționale; este logica dezvoltării vieții supranaturale. „Uneori, spune Sfântul Ioan al Crucii, în strâmtorările purificării, sufletul se simte rănit și zdrobit de o iubire puternică. Este vorba de o ardoare care se aprinde în spirit, atunci când sufletul, copleșit de dureri, este foarte viu rănit de iubirea dumnezeiască." Focul iubirii lui Dumnezeu este ca acela care usucă progresiv lemnul, îl pătrunde, îl aprinde și îl transformă în sine. Încercările acestei perioade sunt îngăduite de Dumnezeu pentru a-i conduce pe cei înaintați la o credință mai înaltă, la o speranță mai fermă, la o iubire mai curată; căci trebuie în mod absolut ca adâncul sufletului lor să fie al lui Dumnezeu și numai al Lui. Atunci se înțelege sensul cuvintelor Scripturii: „Domnul îi încearcă pe cei drepți ca aurul în cuptor și îi primește ca pe o jertfă de ardere de tot" (Înțelepciunea III, 6). „Cei drepți strigă către Domnul și El îi aude; îi izbăvește din toate strâmtorările lor. El este aproape de cei cu inima zdrobită... Multe sunt tribulațiile celor drepți, dar Domnul îi izbăvește din ele" (Ps. XXX, 18-23).

Această criză, ca și precedenta, nu este lipsită de primejdie; ea cere o mare mărinimie, vigilență, o credință adesea eroică, speranța împotriva oricărei speranțe, care se transformă în abandon desăvârșit. Domnul ară pentru a treia oară sufletul, dar mult mai profund, atât de profund chiar încât sufletul pare răvășit sub aceste aflicțiuni spirituale, despre care profeții au vorbit adesea, în particular Ieremia în capitolul III al *Plângerilor*.

Cel care traversează această criză Îl iubește pe Dumnezeu nu numai din toată inima și din tot sufletul său, ci, potrivit gradației Scripturii, din toate puterile sale, și se pregătește să-L iubească „din tot spiritul său", să devină „un adorator în spirit și în adevăr", statornicit oarecum în această parte superioară a sufletului care trebuie să conducă totul în noi.

Vârsta celor desăvârșiți

Care este starea sufletească a celor desăvârșiți după această purificare, care a fost pentru ei ca o a treia convertire? Ei Îl cunosc pe Dumnezeu într-un mod aproape experimental și aproape continuu; nu numai în timpul orelor de rugăciune sau ale oficiului divin, ci și în mijlocul ocupațiilor exterioare, ei nu pierd prezența lui Dumnezeu. În timp ce, la început, omul încă egoist se gândește necontenit la sine însuși și, fără să-și dea seama, raportează totul la sine, cel desăvârșit se gândește necontenit la Dumnezeu, la slava Sa, la mântuirea sufletelor și face, ca din instinct, ca toate să conveargă către aceasta. Rațiunea este că el nu-L mai contemplă pe Dumnezeu numai în oglinda lucrurilor sensibile, a parabolelor, sau în aceea a misterelor vieții lui Hristos, ceea ce nu poate dura de-a lungul întregii zile; ci, în penumbra credinței, contemplă bunătatea dumnezeiască în ea însăși, puțin asemenea felului în care vedem necontenit lumina difuză care ne înconjoară și care luminează de sus toate lucrurile. Este, potrivit terminologiei lui Dionisie, păstrată de Sfântul Toma, mișcarea

contemplației nu dreaptă sau în spirală, ci circulară, asemănătoare zborului vulturului, care, după ce s-a ridicat foarte sus, iubește să descrie de mai multe ori același cerc și să planeze ca nemișcat, scrutând orizontul.

Această contemplație foarte simplă îndepărtează imperfecțiunile care provin din graba naturală, din căutarea inconștientă de sine, din lipsa reculegerii obișnuite.

Acești desăvârșiți se cunosc pe ei înșiși nu numai în ei înșiși, ci în Dumnezeu, principiul și scopul lor; ei se cercetează gândindu-se la ceea ce este înscris despre existența lor în cartea vieții și nu încetează să vadă distanța infinită care îi desparte de Creatorul lor; de aici vine umilința lor. Această contemplație aproape experimentală a lui Dumnezeu purcede din darul înțelepciunii și, datorită simplității sale, poate fi aproape continuă: în mijlocul lucrului intelectual, al conversațiilor, al ocupațiilor exterioare, ea durează, în timp ce nu poate fi la fel cu cunoașterea lui Dumnezeu în oglinda parabolelor sau în aceea a misterelor lui Hristos.

În sfârșit, după cum egoistul, gândindu-se mereu la sine, se iubește rău pe sine însuși în toate, cel desăvârșit, gândindu-se aproape mereu la Dumnezeu, Îl iubește necontenit, nu numai fugind de păcat sau imitând virtuțile Domnului Nostru, ci „aderând la El, bucurându-se de El și, după cum spune Sfântul Pavel, dorind să plece pentru a fi cu Hristos." Este iubirea curată de Dumnezeu și de suflete în Dumnezeu, este zelul apostolic, mai arzător ca niciodată, dar smerit, răbdător și

blând. Aceasta înseamnă cu adevărat a-L iubi pe Dumnezeu nu numai „din toată inima, din tot sufletul, din toate puterile", ci, potrivit gradației, „din tot spiritul", căci cel desăvârșit nu se mai înalță doar din când în când spre această regiune superioară a lui însuși, ci este statornicit în ea; el este spiritualizat și supranaturalizat; a devenit cu adevărat „un adorator în spirit și în adevăr". Aceste suflete păstrează aproape întotdeauna pacea chiar în mijlocul împrejurărilor celor mai dureroase și mai neprevăzute și o comunică destul de adesea celor mai tulburați. Aceasta îl face pe Sfântul Augustin să spună că fericirea făcătorilor de pace corespunde darului înțelepciunii, care, împreună cu caritatea, domină în aceste suflete, al căror exemplar eminent, după sfântul suflet al lui Hristos, este Preasfânta Fecioară Maria.

Astfel se manifestă, credem noi, legitimitatea împărțirii tradiționale a celor trei vârste ale vieții spirituale, așa cum au înțeles-o un Sfânt Toma, o Sfântă Ecaterina de Siena, un Tauler, un Sfânt Ioan al Crucii. Trecerea de la o vârstă la alta se explică foarte logic prin necesitatea unei purificări care, de fapt, este mai mult sau mai puțin vădită. Nu există aici cadre juxtapuse artificial în mod mecanic. Este o dezvoltare vitală, în care fiecare etapă își are rațiunea de a fi. Dacă lucrul acesta nu este întotdeauna înțeles, este fiindcă nu se ia destul seama la defectele începătorilor, chiar generoși, nici la acelea ale înaintaților; este fiindcă nu se vede destul de aici necesitatea unei a doua și chiar a unei a treia convertiri; este fiindcă se uită că fiecare dintre aceste purificări necesare este mai mult

sau mai puțin bine suportată și introduce astfel într-un grad mai mult sau mai puțin desăvârșit al vieții iluminative sau al vieții de unire.

Dacă nu se acordă destulă atenție necesității acestor purificări, nu se poate forma o idee justă despre ceea ce trebuie să fie starea sufletească a progresanților și a desăvârșiților. Despre necesitatea unei noi convertiri vorbea însuși Sfântul Pavel, scriind Colosenilor III, 10: „Nu vă folosiți de minciună unii față de alții, deoarece v-ați dezbrăcat de omul cel vechi cu faptele lui și v-ați îmbrăcat cu omul cel nou, care, reînnoindu-se neîncetat după chipul Celui care l-a creat, ajunge la cunoașterea desăvârșită... Îmbrăcați-vă mai ales cu caritatea, care este legătura perfecțiunii."

CAPITOLUL VI
Pacea împărăției lui Dumnezeu, preludiu al vieții Cerului

Dacă se urmează calea generozității, a abnegației, a despuierii, indicată de sfinți, se ajunge în cele din urmă la a cunoaște și a experimenta bucuriile împărăției profunde a lui Dumnezeu în noi.

Desfătările cu adevărat spirituale vin din cruce, din spiritul de sacrificiu, care face să moară în noi înclinațiile dereglate și asigură primul loc iubirii lui Dumnezeu și a sufletelor în Dumnezeu, carității care este izvorul păcii, al liniștii ordinii.

Bucuriile profunde nu pătrund sufletul atâta vreme cât simțurile și spiritul nu sunt purificate și rafinate prin numeroase tribulații și suferințe care dezlipesc de cele create. După cum se spune în Faptele Apostolilor XIV, 21: „Prin multe tribulații trebuie să intrăm în împărăția lui Dumnezeu."

Trezirea dumnezeiască

După această noapte obscură și dureroasă, există, spune Sfântul Ioan al Crucii, ca o trezire dumnezeiască: „Sufletul se gândește la cineva care se trezește și al cărui prim act este să aspire aerul... Este ca și cum ar spune: Vă treziți, o Cuvinte-Mire, în centrul și în adâncul sufletului meu, acolo unde locuiți în taină și în tăcere ca stăpân suveran." Această trezire a lui Dumnezeu este o inspirație a Cuvântului, care manifestă împărăția Sa, slava Sa și suavitatea Sa intimă.

Această inspirație lasă să transpară fața lui Dumnezeu, strălucitoare de haruri, și lucrările pe care El le săvârșește. „Aici este marea bucurie a acestei treziri: a cunoaște creaturile prin Dumnezeu, iar nu pe Dumnezeu prin creaturi; a cunoaște efectele prin cauza lor, iar nu cauza prin efecte." Atunci este ascultată rugăciunea Psalmistului: *Exsurge, quare obdormis, Domine? Exsurge et ne repellas in finem. Quare faciem tuam avertis? oblivisceris inopiae nostrae et tribulationis nostrae* („Trezește-Te! Pentru ce dormi, Doamne? Trezește-Te și nu ne lepăda până la sfârșit. Pentru ce Îți întorci fața? Uiți oare de sărăcia noastră și de tribulația noastră?") (Ps. XLIII, 24).

„Trezește-Te, Doamne", adică, observă Sfântul Ioan al Crucii, „trezește-ne pe noi, fiindcă noi suntem cei adormiți... trezește-ne pentru ca să recunoaștem și să iubim bunurile pe care nu încetezi să ni le oferi."

Acest har este exprimat în psalmul XXXIX: *Exspectans, exspectavi Dominum, et intendit mihi* („Așteptând, L-am așteptat pe Domnul, și El S-a plecat spre mine"): a ascultat rugăciunea mea; m-a scos din groapă și din noroiul în care mă zbăteam, mi-a întărit pașii, a pus în gura mea un cânt nou.

În această „trezire puternică și glorioasă", sufletul este ca aspirat de Duhul Sfânt, care îl satură de bunătatea și de slava Sa, „și astfel Se face iubit cu o iubire inexprimabilă, care este mai presus de orice sentiment în adâncurile lui Dumnezeu."

Aceste haruri pregătesc cealaltă trezire a clipei supreme a morții, când sufletul, ieșind din trupul său, se va vedea imediat ca substanță spirituală, așa cum se văd îngerii. Cât despre trezirea definitivă, ea va fi aceea a clipei intrării în slavă, în viziunea nemijlocită a lui Dumnezeu. Fericiți sfinții pentru care clipa morții este tocmai aceea a intrării în slavă, astfel încât, în momentul în care sufletul lor se desparte de trup, Îl vede pe Dumnezeu față către față și se vede în Dumnezeu înainte de a se vedea în sine însuși. În timp ce în jurul lor se plânge plecarea lor, ei au ajuns la capătul alergării lor, în claritatea viziunii care îi fericește. Au intrat, după cum spune Evanghelia, în însăși fericirea Stăpânului lor: *intra in gaudium Domini tui* („intră în bucuria Domnului tău").

Flacără vie

Încă de aici jos, la cei desăvârșiți, trezirea dumnezeiască produce în suflet o flacără de iubire care este o participare la acea flacără vie care este Duhul Sfânt Însuși: „Sufletul Îl simte deja prezent în el, nu numai ca pe un foc care îl mistuie și îl transformă în suavă dilecție, ci încă și ca pe un foc care arde în el și țâșnește în flacără... Aceasta este lucrarea Duhului Sfânt în sufletul pe care iubirea l-a transformat. Actele sale interioare sunt izbucniri de flacără... De aceea aceste acte de iubire sunt de un preț inestimabil; căci, printr-unul singur, sufletul merită mai mult și valorează mai mult decât prin tot ceea ce a putut face de-a lungul unei vieți întregi... după cum flacăra valorează mai mult decât lemnul incandescent care o produce... Astfel, în această stare, sufletul nu face acte prin sine însuși; Duhul Sfânt este Cel care le face și le provoacă în el... și de fiecare dată când flacăra se avântă, el crede că intră în viața veșnică... gustă ceva din fericirea veșnică. Aceasta înseamnă a gusta Dumnezeul cel viu, potrivit cuvântului Psalmului LXXXIII, 3: *Cor meum et caro mea exsultaverunt in Deum vivum* („Inima mea și trupul meu tresaltă în Dumnezeul cel viu")."

Această flacără nu se comunică decât rănind, dar această rană este dulce, mântuitoare și, în loc să dea moartea, sporește viața. Sufletul pe care iubirea îl rănește cel mai mult este cel mai sfânt. De aceea Sfântul Ioan al Crucii spune că „această rană

este delicioasă"; și adaugă: „aceasta s-a petrecut îndeosebi atunci când Serafimul l-a rănit pe Sfântul Francisc de Assisi".

Când inima arde astfel de iubire pentru Dumnezeul ei, sufletul contemplă lămpi de foc care luminează de sus toate lucrurile; acestea sunt perfecțiunile dumnezeiești: Înțelepciunea, Bunătatea, Milostivirea, Dreptatea, Providența, Atotputernicia. Ele sunt, ca să spunem astfel, culorile curcubeului dumnezeiesc, care se identifică fără să se distrugă în viața intimă a lui Dumnezeu, în Dumnezeire, după cum cele șapte culori ale curcubeului pământesc se unesc în lumina albă din care purced. „Toate aceste lămpi se unesc într-o lumină, într-un focar, deși fiecare atribut își păstrează lumina și focul."

Atunci puterile sufletului se află ca topite în splendorile lămpilor dumnezeiești; este cu adevărat preludiul vieții veșnice.

Sufletul este rănit subtil de iubire de fiecare dintre aceste lămpi și, sub acțiunea flăcărilor reunite, este încă mai rănit și mai viu în iubirea vieții dumnezeiești. El își dă bine seama că este vorba despre o iubire de viață veșnică, ce este suma tuturor bunurilor, și, cum sufletul simte într-un anumit fel natura acestei vieți, el vede adevărul cuvintelor Cântării: *Fortis est ut mors dilectio... lampades ejus, lampades ignis atque flammarum* („Iubirea este puternică precum moartea... lămpile iubirii sunt lămpi de foc și de flăcări.")

Flacăra pe care fecioarele înțelepte trebuie să o întrețină în lampa lor este o participare la aceasta (Matei XXV, 4-7).

După cum se spune într-un foarte frumos comentariu al *Cântării Cântărilor*, apărut recent: „Iubirea dumnezeiască este un foc mistuitor. Ea pătrunde sufletul până în adâncul lui. Îl arde, îl mistuie, nu îl distruge. Îl transformă în ea însăși. Focul material, care pătrunde lemnul până la ultimele lui fibre și fierul până la cea mai ascunsă dintre moleculele sale, iată imaginea ei, dar cât de imperfectă! În anumite momente, sub influența unui har mai puternic, sufletul aprins de iubirea dumnezeiască aruncă flăcări. Ele se înalță drept spre Dumnezeu. El este principiul lor, după cum este și scopul lor, căci pentru El se mistuie sufletul. Caritatea care ridică sufletul este o participare creată, finită, analogică, este adevărat, la caritatea necreată, dar este o participare reală, pozitivă, formală la această flacără substanțială a lui Iahve."

Se înțelege de ce Sfântul Ioan al Crucii a comparat adesea unirea transformantă a sufletului pătruns de Dumnezeu cu unirea aerului și a focului în flacără, care nu este altceva decât aer aprins. Fără îndoială, rămâne întotdeauna distanța infinită care separă Creatorul de creatură, dar Dumnezeu, prin acțiunea Sa, Se face atât de intim sufletului purificat, încât îl transformă oarecum în El, îl îndumnezeiește prin creșterea harului sfințitor, care este o participare reală și formală la viața Sa intimă sau la însăși natura Sa, la Dumnezeire.

Atunci iubirea unitivă devine în sufletul purificat ca o maree de foc care crește și îl umple în întregime. Această iubire, puțin perceptibilă la început, crește din ce în ce mai mult, iar sufletul simte o foame mai presantă de Dumnezeu și o sete arzătoare, aceea despre care vorbea Psalmistul spunând: *Sitivit in te anima mea, quam multipliciter tibi caro mea* („Sufletul meu însetează după Tine, Dumnezeul meu, toată ființa mea aspiră spre Tine") (Ps. LXII, 2). Este cu adevărat fericirea celor care flămânzesc și însetează după Dreptatea lui Dumnezeu. Este cu adevărat preludiul vieții cerului și ca un început al vieții veșnice, *quaedam inchoatio vitae aeternae* („un anumit început al vieții veșnice"), spusese Sfântul Toma; este aici jos înflorirea normală, dar supremă, a vieții harului, germene al slavei, *semen gloriae* („sămânța slavei").

Cât de departe suntem de simulacrul pe care ni-l poate oferi lirismul unei imaginații exaltate, unde nu se află nicio cunoaștere profundă a lui Dumnezeu, nicio abnegație la bază și nicio generozitate a iubirii. Nu există mai multă asemănare între cele două decât între sticla colorată și diamant.

Ce trebuie să conchidem din această doctrină, care poate părea prea înaltă pentru noi?

Ea ar fi, desigur, mult prea înaltă dacă nu am fi primit la Botez viața harului, care trebuie să înflorească și în noi în viață veșnică, și dacă nu am primi adesea Sfânta Împărtășanie, al cărei efect este tocmai acela de a spori această viață a harului. Să ne amintim că fiecare dintre împărtășaniile noastre ar trebui

să fie substanțial mai fervență decât precedenta, deoarece fiecare trebuie să sporească în noi iubirea de Dumnezeu și să ne dispună să-L primim pe Domnul Nostru, a doua zi, cu o mai mare fervoare a voinței.

După cum se spune în *Flacără vie*, sufletele interioare care au dorit această unire ar ajunge la ea dacă nu ar fugi de încercările pe care Domnul li le trimite pentru a le purifica.

Nu este oare aceeași doctrină care se află exprimată în *Dialogul* Sfintei Ecaterina de Siena, cap. 53 și 54, acolo unde este explicat cuvântul Domnului Nostru: „Dacă însetează cineva, să vină la Mine și să bea, și râuri de apă vie vor curge din pieptul său"?

„Toți, se spune acolo, ați fost chemați, în general și în particular, de Adevărul Meu, Fiul Meu, atunci când, în neliniștea dorinței, striga în templu: «Cine însetează să vină la Mine și să bea»... Astfel sunteți invitați la izvorul de apă vie al harului. Trebuie deci să treceți prin El, care a devenit puntea voastră, și să mergeți cu perseverență, fără ca nici spin, nici vânturi potrivnice, nici prosperități, nici adversități, nici orice alte suferințe să vă poată face să priviți înapoi. Perseverați până când Mă veți afla pe Mine, care vă dau apa vie; iar prin mijlocirea acestui dulce Cuvânt al iubirii, Fiul Meu unul-născut, v-o dau...

„Numai că prima condiție este să aveți sete. Căci numai cei care au sete sunt invitați: cine are sete, se spune, să vină la

Mine și să bea. Așadar, cel care nu are sete nu ar putea persevera în călătoria sa: cea mai mică oboseală îl oprește sau cea mai mică plăcere îl distrage... Persecuția îl înspăimântă și, de îndată ce îl atinge, iată-l întorcând spatele... Inteligența trebuie să-și fixeze privirea asupra iubirii negrăite pe care v-am arătat-o în Fiul Meu unul-născut. Și fiindcă atunci omul este plin de caritatea Mea și de iubirea aproapelui, el se află, prin aceasta însăși, însoțit de numeroase și reale virtuți. În această stare sufletul este dispus să aibă sete: are sete de virtute, sete de onoarea Mea, sete de mântuirea sufletelor; orice altă sete este stinsă și moartă în el. El merge în siguranță... despuiat de iubirea proprie; s-a ridicat deasupra lui însuși și a lucrurilor pieritoare... Contemplă iubirea profundă pe care v-am arătat-o în Hristos răstignit... Inima sa, goală de lucrurile care trec, se umple de iubirea cerească ce dă acces la apele harului. Ajuns acolo, sufletul trece prin poarta lui Hristos răstignit și gustă apa vie, potolindu-și setea în Mine, care sunt oceanul păcii."

Dacă este astfel, ce trebuie să conchidem în mod practic? Trebuie să-I spunem Domnului și să-I repetăm adesea această rugăciune: „Doamne, fă-mă să cunosc obstacolele pe care, într-un mod mai mult sau mai puțin conștient, le pun lucrării harului în mine. Dă-mi puterea de a le îndepărta; iar dacă aș fi neglijent în a o face, binevoiește să le îndepărtezi Tu Însuți, chiar dacă ar trebui să sufăr mult.

„Ce voiești, Dumnezeul meu, să fac astăzi pentru Tine? Fă-mă să cunosc ceea ce în mine Îți displace. Adu-mi aminte prețul

sângelui Tău, vărsat pentru mine, acela al împărtășaniei sacramentale sau spirituale, care ne îngăduie, ca să spunem astfel, să bem din rana Inimii Tale atât de bune.

„Sporește, Doamne, iubirea mea pentru Tine. Fă ca această conversație lăuntrică a noastră să nu înceteze, ca să spunem astfel, niciodată, ca eu să nu mă despart niciodată de Tine, să primesc tot ceea ce voiești să-mi dai și să nu opresc harul, care trebuie să iradieze asupra altor suflete pentru a le lumina și a le vivifica."

Pax in veritate

În felul acesta, după cum spune Sfântul Toma, omul nu mai trăiește pentru sine, ci pentru Dumnezeu: *Non sibi vivit, sed Deo* („Nu trăiește pentru sine, ci pentru Dumnezeu"). El poate spune: *Mihi vivere Christus est, et mori lucrum* („Hristos este viața mea, iar moartea este pentru mine un câștig") (Filipeni I, 21). Ceea ce este viața mea nu mai este studiul, nici activitatea naturală, ci Hristos Însuși.

Aceasta este calea care conduce la această cunoaștere aproape experimentală și aproape continuă a Sfintei Treimi care locuiește în noi. Aceasta o făcea pe Sfânta Ecaterina de Siena să spună la sfârșitul *Dialogului* său, cap. 167:

„O, Treime veșnică! O, Dumnezeire! O, Natură dumnezeiască, Tu, care ai dat un asemenea preț sângelui

Fiului Tău! Tu, Treime veșnică, ești o mare fără fund, în care, cu cât mă cufund mai mult, cu atât Te aflu mai mult, și cu cât Te aflu mai mult, cu atât Te caut încă. Despre Tine nu se poate spune niciodată: Este de ajuns! Sufletul care se satură în adâncurile Tale Te dorește neîncetat, fiindcă este mereu flămând de Tine... Tu ești focul care arde pururea și nu se stinge niciodată, focul care mistuie în sine orice iubire proprie a sufletului, care topește orice gheață și care luminează. Această lumină este un ocean în care sufletul se cufundă mereu mai adânc și află pacea." Sfânta Ecaterina de Siena ne dă aici cel mai bun comentariu trăit al sublimelor cuvinte ale Sfântului Pavel către Filipeni IV, 7: *Et pax Dei, quae exsuperat omnem sensum, custodiat corda vestra et intelligentias vestras in Christo Jesu* („Și pacea lui Dumnezeu, care covârșește orice înțelegere, să păzească inimile voastre și cugetele voastre în Hristos Isus.") Acesta este rodul celei de-a treia convertiri, care este cu adevărat preludiul vieții cerului.

NOTĂ
Chemarea la contemplația infuză a misterelor credinței

Am spus mai sus și am dezvoltat pe larg în altă parte că cele șapte daruri ale Duhului Sfânt sunt conexe cu caritatea — Sfântul Toma o învață în mod formal — și că, prin urmare, ele se dezvoltă împreună cu ea. Nu se poate deci avea un grad înalt de caritate fără a avea, într-un grad proporționat, darurile înțelegerii și înțelepciunii, care sunt, împreună cu credința, principiul contemplației infuze a misterelor revelate. Această contemplație, la unii, precum la Sfântul Augustin, se poartă mai nemijlocit asupra misterelor înseși; la alții, precum la

Sfântul Vincențiu de Paul, asupra consecințelor practice ale acestor mistere, de pildă asupra vieții mădularelor trupului mistic al lui Isus Hristos; însă ea este infuză la unii și la alții. Modul suprauman al darurilor, care provine din inspirația specială a Duhului Sfânt și care depășește modul omenesc al virtuților, este mai întâi latent, ca în viața ascetică, apoi devine manifest și frecvent în viața mistică. Duhul Sfânt inspiră, într-adevăr, de obicei, sufletele după gradul docilității lor obișnuite sau al dispozițiilor lor supranaturale — virtuți infuze și daruri. Aceasta este învățătura limpede tradițională.

Am arătat de asemenea în altă parte că nu există pentru Sfântul Toma un mod omenesc al darurilor care ar fi specific distinct de modul lor suprauman, căci primul s-ar putea perfecționa mereu fără a ajunge vreodată la al doilea și nu ar fi esențialmente ordonat către el.

Or, dacă nu există pentru daruri un mod omenesc specific distinct de celălalt, urmează, după cum am spus adesea, că există pentru toate sufletele cu adevărat interioare o chemare generală și îndepărtată la contemplația infuză a misterelor credinței, care singură le va da înțelegerea profundă și trăită a misterelor Întrupării răscumpărătoare, a prezenței lui Dumnezeu în noi, a jertfei Calvarului perpetuată în substanță pe altar în timpul Liturghiei și a misterului Crucii, care trebuie să se reproducă în orice viață creștină profundă. După cum am explicat adesea, cine spune „chemare generală îndepărtată" nu spune încă „chemare individuală și apropiată",

după cum „chemarea suficientă" se distinge de „chemarea eficace".

Ni s-a concedat recent asupra acestui punct un lucru pe care nu îl cerem, anume că „elementul negativ al perfecțiunii, adică detașarea de creaturi, trebuie să fie același pentru toate sufletele: total, absolut, universal"; „nu pot exista grade în absența defectelor voluntare. Cel mai mic, ca și cel mai mare, distruge perfecțiunea... este de ajuns să fii reținut de un fir."

Nu credem că detașarea de creaturi este aceeași pentru cei mai mari sfinți și pentru sufletele ajunse la o perfecțiune mai mică. Rațiunea este mai ales că perfecțiunea exclude nu numai defectele direct voluntare, ci și pe cele indirect voluntare, care provin din neglijență și dintr-o anumită căldicelă relativă, dintr-un egoism tainic puțin conștient, care împiedică adâncul sufletului să fie în întregime al lui Dumnezeu. Există de asemenea o anumită corelație între progresul intensiv al caritații și extensia ei, care face ca ea să excludă progresiv până și obstacolele pe care le punem, într-un mod mai mult sau mai puțin conștient, lucrării harului în noi.

Dacă deci, după cum se concede, orice suflet este chemat să excludă, prin progresul său în iubirea lui Dumnezeu, orice defect voluntar, chiar și cel mai mic, fie el numai indirect voluntar, el nu va ajunge la aceasta fără o înaltă caritate. Această caritate va trebui, fără îndoială, să fie proporționată vocației sale; nu va fi pentru Bernadette de Lourdes ceea ce era pentru Sfântul Pavel; dar va trebui să fie o înaltă caritate,

fără de care adâncul sufletului nu va fi în întregime al lui Dumnezeu, va mai exista încă egoism, care se va manifesta destul de adesea prin defecte cel puțin indirect voluntare.

Sufletul, pentru a fi desăvârșit, trebuie să aibă un grad de caritate superior celui pe care îl avea când era încă printre începători sau printre progresanți, așa cum, în ordinea trupească, vârsta pe deplin adultă presupune o forță fizică superioară aceleia a copilăriei și adolescenței, deși accidental există adolescenți mai viguroși decât oameni maturi.

Ce urmează de aici cu privire la purificarea adâncului sufletului, care este necesară pentru excluderea oricărui egoism și a oricărui orgoliu tainic? S-a scris recent pe acest subiect, într-un studiu asupra acestei chestiuni:

„Admit că purificările pasive, care sunt de ordin mistic, sunt necesare pentru a ajunge la curăția cerută de unirea mistică; acesta este sensul în care vorbește Sfântul Ioan al Crucii... Dar neg că purificările pasive sunt necesare pentru curăția cerută în unirea de iubire prin conformitatea voințelor. — Rațiunea acestei diferențe este profundă. Pentru unirea mistică, ce implică contemplație și iubire infuze, purificarea activă nu este de ajuns, pentru motivul că puritatea voinței nu este de ajuns. Este necesar să i se adauge o specie de puritate psihologică a substanței și a puterilor, constând în a fi acomodate modului de a fi al infuziei dumnezeiești."

La grande întrebare care se pune atunci este aceasta: oare, după Sfântul Ioan al Crucii, purificările pasive nu sunt necesare pentru curăția profundă a voinței, care exclude egoismul mai mult sau mai puțin conștient și mulțimea defectelor indirect voluntare incompatibile cu deplina desăvârșire a carității, a virtuților infuze și a darurilor, care se dezvoltă împreună cu caritatea, asemenea unor funcțiuni ale aceluiași organism spiritual?

La această întrebare de o importanță extremă, răspunsul pentru noi nu este îndoielnic.

Este de ajuns să citim în *Noaptea întunecată*, I, I, cap. II-XII, descrierea defectelor începătorilor care fac necesară purificarea pasivă a simțurilor; nu este vorba numai de acelea care se opun speciei de curăție psihologică despre care ni s-a vorbit, ci de acelea care sunt contrare curăției morale a sensibilității și a voinței. Sunt chiar, spune Sfântul Ioan al Crucii, cele șapte păcate capitale transpuse în ordinea vieții de pietate, precum lăcomia spirituală, lenea spirituală, orgoliul spiritual.

Aceeași observație dacă este vorba, în *Noaptea întunecată*, II, cap. I și II, despre defectele avansaților care fac necesară purificarea pasivă a spiritului; este vorba despre „petele omului vechi, care rămân încă în spirit, asemenea unei rugini ce nu va dispărea decât sub acțiunea unui foc intens". Acești avansați, spune Sfântul Ioan al Crucii, sunt într-adevăr supuși afecțiunilor naturale; au momente de asprime, de nerăbdare; există încă în ei un orgoliu spiritual tainic și un egoism, care

face ca mulți să se folosească într-un mod prea puțin detașat de bunurile spirituale, ceea ce îi angajează pe calea iluziilor. Într-un cuvânt, adâncul sufletului nu are încă nu numai curăția psihologică, ci nici curăția morală pe care ar trebui să o aibă. Tauler vorbea în același sens, preocupat mai ales de a purifica adâncul sufletului de orice iubire de sine sau egoism mai mult sau mai puțin conștient. Credem deci că purificările pasive sunt necesare acestei curății morale profunde; or, acestea sunt de ordin mistic. Ele nu se prezintă întotdeauna sub o formă atât de limpede contemplativă precum aceea descrisă de Sfântul Ioan al Crucii, însă în viața sfinților, chiar și a celor mai activi, precum Sfântul Vincențiu de Paul, capitolele consacrate suferințelor lor lăuntrice dovedesc că ele au un fond comun, pe care Sfântul Ioan al Crucii l-a arătat mai bine decât oricine.

O ultimă concesie foarte importantă ne-a fost făcută în privința acestui pasaj celebru din *Flacăra vie*, strofa a II-a, versetul 5:

„Trebuie explicat aici de ce sunt atât de puțini cei care ajung la această înaltă stare de desăvârșire și unire cu Dumnezeu. Desigur, nu pentru că Dumnezeu ar voi să limiteze acest har la un mic număr de suflete superioare. El dorește mai degrabă ca toți să fie desăvârșiți; însă găsește puține vase capabile să conțină o atât de înaltă și sublimă desăvârșire. Îi încearcă puțin? El simte vasele fragile până într-atât încât fug de suferință, refuză să poarte cea mai mică uscăciune și mortificare... Atunci El încetează să le mai purifice."

Ni s-a concedat recent: „Admit că Sfântul Ioan al Crucii tratează aici despre starea de căsătorie spirituală și că afirmă că voința lui Dumnezeu este ca toate sufletele să ajungă la această stare; dar negăm că aceasta implică afirmarea unei chemări universale la mistică... Confuzia provine, credem noi, din faptul că nu se face distincția între cele două elemente incluse de Sfântul Ioan al Crucii în cele două grade de unire numite logodnă și căsătorie spirituală. Unul dintre aceste două elemente este esențial și permanent; celălalt accidental și trecător. Elementul esențial este unirea voințelor între Dumnezeu și suflet, unire care rezultă din absența defectelor voluntare și din desăvârșirea caritații; elementul accidental constă în unirea actuală a puterilor, unire mistică în sensul propriu al cuvântului și care nu poate fi continuă."

Din acest punct de vedere, unirea transformantă sau căsătoria spirituală poate exista într-o persoană fără ca să existe vreodată în ea unire mistică, ce ar fi un element accidental al acesteia, precum cuvintele interioare sau viziunea intelectuală a Sfintei Treimi despre care vorbește Sfânta Tereza (Locuința a VII-a, cap. I și II). Ni se pare însă cert că, după Sfântul Ioan al Crucii, unirea transformantă nu ar putea exista fără să existe cel puțin din când în când o contemplație foarte înaltă a perfecțiunilor divine, contemplație infuză, care procedează din daruri, ajunse atunci la un grad proporționat cu acela al caritații desăvârșite. „Este, spune el, asemenea focului care, după ce a rănit lemnul cu flacăra sa și l-a uscat, îl pătrunde în cele din urmă și îl transformă în sine" (*Flacăra vie*, strofa I, versetul 4).

Mai mult, ceea ce este, în ochii noştri, absolut cert, este că unirea profundă a voinţelor între Dumnezeu şi suflet, recunoscută mai sus ca element esenţial al unirii transformante, presupune purificarea morală a adâncului sufletului, purificare a iubirii de sine sau a egoismului mai mult sau mai puţin conştient, sursă a unei mulţimi de defecte cel puţin indirect voluntare; iar această purificare morală a adâncului sufletului cere, după cum am văzut, potrivit Sfântului Ioan al Crucii, purificările pasive, care elimină defectele începătorilor şi pe cele ale avansaţilor.

De aceea menţinem ceea ce, împreună cu numeroşi teologi dominicani şi carmeliţi, am spus despre doctrina Sfântului Toma privind darurile şi despre aceea a Sfântului Ioan al Crucii. Vom aminti mai ales, pentru a încheia, aceste două texte importante: *Noaptea întunecată*, I, cap. 8: „Purificarea pasivă a simţurilor este comună; ea se produce la marele număr al începătorilor"; or, fiind pasivă, ea este de ordin mistic. *Noaptea întunecată*, II, cap. 14: „Progresanţii sau avansaţii se află în calea iluminativă; acolo Dumnezeu hrăneşte şi întăreşte sufletul prin contemplaţia infuză." Aceasta se află deci cu adevărat în calea normală a sfinţeniei, înainte chiar de calea unificativă; şi atunci cum ar putea un suflet să fie în căsătoria spirituală sau unirea transformantă fără să fi avut vreodată această contemplaţie infuză a misterelor credinţei, care nu este altceva decât exerciţiul eminent al darurilor Duhului Sfânt, care se dezvoltă în noi împreună cu caritatea?

Nu putem admite că un spirit de valoarea Sfântului Ioan ar fi voit să noteze numai un lucru accidental atunci când a scris penultimul text pe care tocmai l-am citat și prin care vom încheia: „Progresanții sau avansații se află în calea iluminativă; acolo Dumnezeu hrănește și întărește sufletul prin contemplația infuză."

Adevărul de Veacuri este o editură dedicată publicării textelor doctrinare catolice provenite din Magisteriu și din tradiția preconciliară. Oferă lucrări recunoscute, cu respectarea surselor și a sensului original al textelor. Activitatea sa urmărește claritatea, fidelitatea și transmiterea învățăturii.

adevaruldeveacuri.ro